Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
NAJER FOLKSBLAT — פרייז 40 גראשען — הײַנט 20 זײַטען.

לאָדזשער פאָלקסבלאַט

Nr. 233 | Łódź, Piątek 4 października 1929 r. | זיבעטער יאהרגאנג | לאָדז פרייטאג כט אלול תרפ"ט | № 233
Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאָדז, פּיעטריקאווער 21, טעל. 24-71

כתיבה וחתימה טובה!

אַלע אונזערע געעהרטע אפנעהמער און פערבראַוכער
פון אונזערע וועלטבעקאַנטע אַרטיקלען
ווינשען מיר
א געזונד און גליקליך ניי־יאהר!

פעראייניגטע פערטרעטער פון דער קאָלאָניאַל־בראַנזשע:

ש. בערקמאן	**י. מאנטאג און קאָמפּ.**	**ל. פראגא**
טעה, קאַווע	אין נאמען פון אַלע	טעה
„EWIG"	רעפרעזענטירענדע פירמען	„JAPOŃCZYK"
ש. גאלדבערג	**מ. עדעליסט**	**ס. ב. רעדליץ**
זייף	קאַקאַאָ	זייף
„ALBORIL"	VAN HOUTEN	„KOŁŁONTAY"
א. גערמאר	**א. עדעלסבערג**	**וו. אולינאַוועער**
שוה־קרעם	לאַנסערוועז	זייף
„DOBROLIN"	„ATLANTIK"	Dziubas i Fiszel

די אלע, וועלכע האבען אַזוי צאהלרייך זיך בעטיילינט אין אונזער טרויער צוליב'ן טויט פון

נ. ע. יאָהאננא
פרוי פון בּאָריס (געב. קראַוועץ)

און אַרויסגעוויזען אונז אַזוי פיל מיטגעפיהל, דריקען מיר אויס אונזער הערצליכסטען דאַנק

וואכס
די פאמיליע.

Z powodu zgonu

B. P. JOANNY WACHSOWEJ

składamy członkowi zarządu naszej Spółki p. **B. WACHSOWI** i pozostałej **RODZINIE** wyrazy szczerego współczucia.

Zarząd Domu Transportowo-Ekspedycyjnego
I. JELIN i I. RUDOMIN, Sp. Akc. w Łodzi.

9877

צאָהלט נישט איבער קיין געלד!

פערגעסט נישט — צו געלד = שפּאָרען איז אַ טייערע זאַך און דאָס קענט איהר נאָר, אויב איהר וועט — איינקויפען אייער קאָסמעטיק

אין דער 1-טער קאָנקורענץ-פּערפומעריע אין לאָדז

S. BUCHWAJC, Piotrkowska 22
Telefon 31-43

פון היינט אָן אַלעס צו שפּאָט ביליגע פּרייזען!

בעמערקונג: יעדער קויפער בעקומט 1 Gratis 1 פלאַקאָן פּערפום און 1 שטיקעל זייף

לשנה טובה תכתבו

אַלע אונזערע לעזער

פריינד, אַנאָנסען-געבער, צייטונגס-פערשפּרייטער
און דעם גאַנצען כלל-ישראל שיקען מיר די בעסטע

גליקוואונשען צום נייעם יאהר
„נייער פאָלקסבלאַט"

באַנק-הויז
JóZEF HIRSZBERG
Łódź, Piotrkowska 24, tel. 8-44 i 46-54

קאָנטאָ אין באַנק פּאָלסקי און קאָנטאָ אין פּ. ק. אָ. № 646.59

פיהרט אדורך אַלערליי באַנק-אָפּעראַציעס

אינקאַסאָ אויף אַלע שטעט: דיסקאָנטאָ אויף וועקסלען פּוילען און אויסלאַנד • גינסטיגע בעדינגונגען.

נעמט אָן וואַלוטע-אויפטראַגען. :: אומזאָץ מיט ווערטפולע פּאַפּירען.

קאַסע איז טעטיג פון 9 פריה ביז 6 אווענד

את כל חברינו הנכבדים, חברי הועד והחברים התומכים בפועל במוסדותינו

„בית מחסה לילדים וילדות „הלנובק" וה„פומוץ" (עזרה)

הננו מברכים בשנת ברכה ושלום וכתיבה וחתימה טובה

בשם הועד לשני המוסדים הנזכרים

י"ר מ. ח. רומקאווסקי
סגן היו"ר א. ל. אוריזון

ער"ה תר"ץ

ימים-הנוראים אין פילהאַרמאָניע-זאַל
נאַרוטאָוויטש 20.

מיר זענען מודיע, די געעהרטע מתפללים פון זאַל פילהאַרמאָניע. אז אויף דעם

ראש-השנה ויום-כפור

וועט דאַווענען דער בעריהמטער ביאַליסטאָקער חזן-קינסטלער ר'

מאיר פּאַדראַבינעק

פאַר זיין אָפּרייזען נאָך אַמעריקאַ

וועלכער האָט פאַריגעס יאָהר זיך קונה שם געווען מיט זייגע האַרציגע תפילות און מיט זיין שיינער לירישער טענאָר-שטימע. בעגלייטען וועט איהם דער בעוואוסטער לאָדזער פּראָפעסיאָנעלער גוט כאָר פון 40 פערזאָן אונטער לייטונג פון בעריהמ- איינשטודירטער ־טען דירי גענט און קאָמפּאָזיטאָר ג. רובין

מיר האָפען, אַז די מתפללים וועלען דאָס יאָהר האָבען אַ אמת'ן עונג רוחני. פּערועהט זיך צייטליך מיט איינטריטס-קאַרטען! בילעטען צו בעקומען היינט אַ גאַנצען טאָג ביי דער קאַסע.

בעמערקונג: די נדרים און נדבות פוןביידע טעג ראש השנה ויום-כפור בעת קריאת התורה איז בעשטימט פאַר אונזערע געליטענע ברידער אין ארץ-ישראל.

Z intencji zaręczyn
p. **Dory Goldsztajnówny**
z p. **Mietkiem Kawkiem**
życzymy wiele szczęścia i świetnej przyszłości.
Koledzy Leon Kuba i Leon

גדא טבא!

את ברכותנו החמות והלבבות אנו שולחים לחברנו וידיד נפשנו

מר אלי' ווינטרויב

לארושיו את בחירת לבו

מרת טויבה קאהן

יתן ד' שמזלכם הטוב תאיר ותופיע!

אברהם ציגעלבערג, מרדכי גרינ-בערג, יעקב מרדכי מרגליות

Z intencji zaręczyn ukochanej siostry mojej
p. **Edzi Goldberżanki**
z p. **Berkiem Wajngartem**
życzę wiele szczęścia i świetnej przyszłości. Siostra Mania Goldberżanka.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבע קוזינע פרל. פעסע גרונדשטיין מיט ה' בלאַוואַט ווינשען מיר פון גליק און צופרידענהייט און אויך אַ כתיבה וחתימה טובה און אַ גוט יאָהר

אברהם מאראַקאַ און פרוי, הערמאַן טאַטאַרקאָווסקי און פרוי, אבראַם היל און רוזשע טאַטאַרקאָווסקי.

מיר בעווינען דעם פריהצייטיגען טויט פון דער פרוי מלכה לאה

פּאָמעראַנצענבלום נ"ע

און דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל דער פאַמיליע

פאַמיליע לאַנצעוויצקי

עדזשא גאָלדבערג
בערעק ווינגאַרט
פערלאָבט.

אין אָקטאָבער 1929.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען ברודער

בערעק ווינגאַרט

מיט פרל. ערזשא גאָלדבערג

ווינשען מיר זיי פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט

געשוויסטער ווינגאַרט.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ברודער עט שוואָגער

בערעל ווינגאַרט

מיט פרל. אסתר גאָלדבערג

ווינשען מיר אַ גליקליכע צוקונפט

חיים יצחק לאַנדא עט פרוי.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער שעף

ה' בערעק ווינגאַרט

מיט פרל. עדזשא גאָלדבערג

ווינשען מיר זיי אַ הערצליכען מזל-טוב

גוטערמאַן און ראָטבערג.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען חבר

בערעק ווינגאַרט

מיט פרל. עדזשא גאָלדבערג

ווינשען מיר זיי אַ בליהענדע צוקונפט

ב. עדעלסבערג

און מ. ברעסלער קאַלע.

אַ הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער ווערטען חבר

בערעק ווינגאַרט

צו זיין פערלאָבונג מיט פרל.

עדזשא גאָ דבערג

זאָל אייער לעבענס וועג מיט רויזען בעצירט זיין

דוד קאַהאַנע און פרוי.

דער אַלגעמיין רענאָמירטער דאַמען-שניידער-אַטעליר

י. מאָשקאָוויטש,
זאַוואַדזקאַ 22
— מעל 37·30 —

איז שוין טעטיג

נייעסטע פראַנצויזישע הערבסט- און ווינטער-מאָדעלען פון מענטעל און קאָסטיומען אויך ספּ. פּעלץ שוין אָנגעקומען. יעדע 2 וואָכען פרישע זאַכען.

Dr. med. H GUTSZTADT
אַקושער-גינעקאָלאָג
ZACHODNIA 62 (Cegielniana 23)
telefon 29-52.
נעמט אָן פון 9 ביז 10 און פון 5 ביז 7 אָווענד.

אַכטונג!
צו פערדינגען
אַ צימער
מיט אַ קוך 1-טער שטאָק, ביליג. זשגאָוו-סקאַ 37 ערקינדיגען זיך ביי שילסקי
נאַפּיורקאָווסקיעגאָ 9

וואוינונגען
איינציגע און אויך צימער און קיכע שעהן בעקוועמע עלעקטרישע ליכט וואַסער און אָפּגוס מאַטעיקי 7 מיט טראַמוויי 4, ערפאַהרען ביי ראַדזינער, פּאָלודניאָווע 20

לעכער
מאַשינאָווע
ווערען אָנגענומען צו ביליגע פרייזן
ג. נאַרדמאַן ציגלג. 29

PIĘKNE z POŻYTECZNEM

ŁĄCZĄ W SOBIE

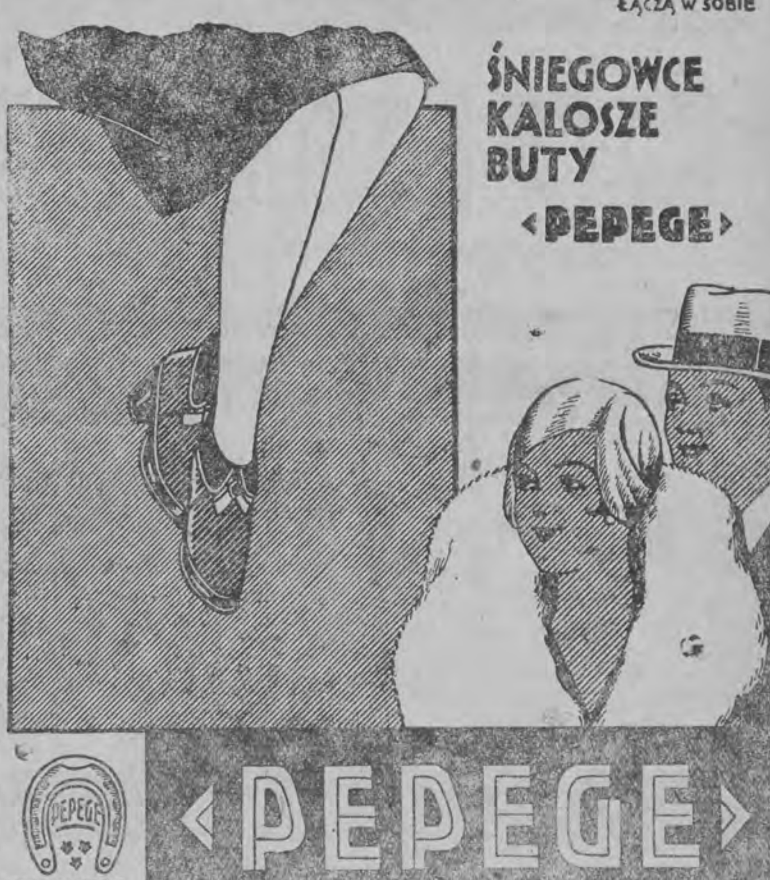

ניער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

ניער פאלקסבלאט

רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1911

(—) היינט ווערט אין לאקאל פון׳ם מי-ליטערישען אמט, פיעטרקאווער 212, פארקומען די רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1911.

צו דער רעגיסטראציע דארפען זיך מעלדען די געבוירענע אין יאהר 1911, וועלכע וואוינען אויפ׳ן שטח פונ׳ם 5 פאליציי קאמיסאריאט און זייערע פאמיליע-נעמען הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען

L Ł M N O P

און די וועלכע וואוינען אויפ׳ן שטח פונ׳ם 14 פאליציי קאמיסאריאט און זייערע פאמיליע-נעמען הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען

A B C D E F G H Ch

מארגען דארפען זיך שטעלען צו דער רעגי-סטראציע די, געבוירענע אין יאהר 1911, וועלכע וואוינען אויפ׳ן שטח פונ׳ם 5 פאליציי קאמיסאריאט מיט די פאמיליע-נעמען אויף די בוכשטאבען

R S Sz T

און די וועלכע וואוינען אויפ׳ן שטח פון 14 קאמיסאריאט מיט די פאמיליע-נעמען אויף די בוכשטאבען

I J K L Ł

רשימות פון יאהרגאנג 1907, 1908 און 1909

(—) היינט, מיטוואך ד. 2 אקטאב. דארפען זיך מעלדען אין לאקאל פון מיליטעריש-פאליצייאישען ביורא ביים מאגיסטראט (פיעטריקאווער 212) פון 8 פריה ביז 3 נאכמיטאג די יונגעלייט, וואס זע-נען געבוירען געווארען אין 1909 י. וועלכע וואוינען אויפ׳ן שטח פון 1 פאליציי-קאמיסאריאט און וואס זייערע נעמען הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען

Sz T U W Z Ż

מארגען — די, וואס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 2-טען פאליציי-קאמיסאריאט און זייערע פאמיליען-נעמען הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען.

A B C D E F G H Ch I J K

יודישע זעלנער ווערען פריי-געלאזט אויף יום טוב

(2) ווי מיר דערוויסען זיך וועלען די יודישע זעלנער בעפרייט ווערען אויף די יום-טובים פון זייער דינסט. די יודישע זעלנער ווערען, לויט א צירקולאר פונ׳ם קריגס מיניסטעריום בעפרייט אויף דעם 5, 6, 12 און 14 ד. ח.

גאלאנטעריע-און וועש-מאגאזין
„JÓZEF" Piotrkowska 116
wł. J. Reichenbach
בעפאר איהר ווערט קויפען א קראוואט אדער וועש, קומט געפל. אנקוקען אונזער וויסטאווע און פרייזען.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) פ. מאיטיצקי, (נאפיורקאווסקא 27). וו. דאניעלעצקי (פיעטרקאווער 127). אילנצקי און צר-נער (וואלטשאנסקא 37). ליינמעבער (פרייהייטס-פלאץ 2). י. הארטמאן (מלינארסקא 1). י. קאהאנע (אלעקסאנדראווסקא 80).

מניגים אין די טורמעס

וועגען אויסצאהלונגען פאר ארבייטסלאזע, ליציטאציע, דעזינפעקציעס א. אז. וו.

לויט דער השתדלות פון ראטמאן יחיאל יצחק בערמאן, וועלען אויך היי־יאהר אין די טורמעס אויף ג׳אנסקא, קאפערניקא און נאווא־טארנאווא איינגעארדענט ווערען מנינים פאר די יודישע ארעס־טירטע. ס׳זוענען בעארגט געווארען חזנים, ספרי-תורות א. אנד. די ארעסטאנטען וועלען אויך בע־קומען כשר עסען.

אויך אין דער מיליטערישער טורמע וועט איינ־געארדענט ווערען א מנין פאר די יודישע ארעס־טאנטען און זיי וועלען בעקומען כשר עסען.

ווייטער האט ראטמאן בערמאן אויסגעפועלט אז די ארבייטסלאזע, וואס דארפען זייערע אונטער־שטיצונגען בעקומען אין די יו״ט־טעג, וועלען זיי קע־נען אפנעמען מיט א טאג שפעטער ראסועלבע — בנוגע די, וואס דארפען זיך רעגיסטרירען אין די מאגיסטראט־ און רעגירונגס־אמטען.

אויך די מאגיסטראט־אינסטיטוציעס וועט מען אין די טעג פון ראש־השנה, ערב יו״כ און יו״כ, די ערשטע און די לעצטע טעג סוכות נישט דורכפיהרען קיין ליציטאציעס, בלויז אין די חוה״מ טעג פון סוכות וועלען געמאכט ווערען סעקוועסטערען.

אויך די דיזענפעקציע־אנשטאלטען וועלען נישט דורכפיהרען קיין צוואנגס־דיזענפעקציע אין די פריוואט־וואוינונגען און ס׳וועלען אין די יו״ט־טעג רעדזינפעקצירט ווערען בלויז די צימערען פון די אנ־שטעקענדע קראנקע.

אין האראנאשטשער שפיטאל איז איינגעארדענט געווארען א מנין, און ווער פון די קראנקע ס׳וועט וועלען וועט בעקומען כשר עסען.

א שווער־פערוואונדעטער אין גאס

א באנדיטען אנפאל צו א נקמה־אקט

(2) די ארבייטער, פון פאזנאנסקי׳ס פאבריק האבען נעכטען אינדערפריה געהענדיג צו דער ארבייט, געפונען אין א קאלוזשע בלוט עפעס אנ׳אונ־בעקאנטען מאנספערזאן.

די ארבייטער האבען באלד אלארמירט די פאר־ליציי, און פאגאטאוויע.

די פאגאטאוויע האט דעם שווער־פערוואונדע־טען באלד געמאכט אנ׳אפעראציע און ארויסגענומען א קויל פון דער וואונד אין ברוסט.

דער פערוואונדעטער איז געבליבען אין א בע־וואוסטלאזען צושטאנד און דעריבער איז נישט בע־וואוסט אויף וואס פאר אנ׳אופן ער איז פערוואונדעט געווארען, צי האט מען דא צו טון מיט א באנ־דיטען־אנפאל, צי מיט א נקמה־אקט. עס איז נאר פעסטגעשטעלט געווארען, אז געשאסען האט מען אין אים פון א נאהענטער שטרעקע, ווייל דאס רעקעל איז ביים פערוואונדעטען געזען פון דער קויל פערזיכערט פון די פערזענליכע דאקומענטען, וועלכע מען האט געפינען ביי דעם פערוואונדעטען איז צו זעהן, אז ער הייסט באלעסלאוו שמיערקאווסקי (סרעב־רשינסקא 7).

ס׳פאהרט
CYRK
STANIEWSKICH

א כתיבה וחתימה טובה
ווינשען מיר אונזער געעהרטער קונדשאפט
וועקסעל־שטוב און לאטעריע־קאנטאר
שמואל ווײנבערג
58 פיעטריקאווער 58
אינהאבער: שמואל ווײנבערג און נתנאל קאפמאן.
מיר בעזיצען נישט קיין שום פיליעס.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאז.
גאסטראלען פון די בעליבטע ארטיסטען
וויערא קאניעווסקא, פאול ברייטמאן
זונטאג, דעם 2-טען טאג ראש־השנה, 4.30 נאכמיטאג צו ביליגע פרייזען
די שטארק אויסגעצייכנטע פיעסע מיט שעהנע מוזיק
רייזעל׳ע פון יאפאן
אין 3 אקטען פון סיגעל.
הויפט-ראלן: „רייזעלע"—וויערא קאניעווסקא; „ראבערט"—פ. ברייטמאן.
זונטאג, מוצאי ראש־השנה, 9 א זייגער אין אווענד די שלאגער-פיעסע
מיט געזאנג און שעהנע מוזיק
דאס חזנ׳דל
אין 3 אקטן פון שטיינבערג.
הויפט-ראלען: „חזנ׳דל"—וויערא קאניעווסקא; „דוד"—פ. ברייטמאן.
מאנטאג, דעם 7-טען אקטאבער ד. י., 9 א זייגער אווענד צו פאפולערע פרייזען
די אין לאדז בע-ליבטע פיעסע
ציפקע=פייער
אין 3 אקטען פון קאליך
הויפט-ראלען: „ציפקע"—וויערא קאניעווסקא; „מילטאן"—פ. ברייטמאן.
ס׳נעמט אנטייל דאס גאנצע פערסאנאל. בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.
אדמיניסטראטאר: מ. ארנוואלד.
מוזיקאלישער לייטער: ל. זעלמאן.
אנאנס! איז פארבע-רייטונג: „בערעלע באסיאק", „וועלוועלע שמד׳ניק"

„קריעה"
— אדער —
3 מאל חתונה געהאט
דער גרעסטער רעוואלוציאנס-פילם פון יודישען לעבען לויט׳ן בעוואוסטען ווערק פון דער בעוואוסטער אננא ניכאלס
געשפילט איז געווען די דראמע 5 יאהר אן אויפ-הער אין ניו-יארקער דראמא-טעאטער.

„קריעה"
דער פילם האט ערשי-טערט מיט דעם גאנצען יודענטום אין אמעריקא.

„קריעה"
עס וועט נישט זיין קיין יוד, וועלכער וועט דעם פילם נישט זעהן.

„קריעה"
דער פילם ווערט דע-מאנסטרירט קירצליך — אין קינא ??? —

יום-טוב-מאלצייטען פאר די יודישע זעלנער פון אלע פארמאציעס

(—) אויך היינטיגעס יאהר אויף די ימים נוראים ווערען איינגעארדענט מאלצייטען פאר די יודישע זעלנער פון אלע פארמאציעס פון היגען מיליטערישען גארניזאן. די מאלצייטען וועלען ארויס־געגעבען ווערען אין דער רעסטאראציע פון ה׳ גערולר אויפ׳ן חשבון פון דער יודישער קהלה.

מיט דער אקציע פיהרט אן, לויט דער טראדיציע, ה׳ מ. עפשטיין.

די זעלנער דארפען קומען אין רעסטאראציע פון ה׳ גערולר (פעטריקאווער 35) פרייטאג פאר־נאכט, שבת א גאנצען טאג, און זונטאג, ווייטער ערב יו״כ און מוצאי יו״כ און די ערשטע און לעצטע טעג יו״ט.

אויב עמיצער פון די יודישע זעלנער וועט נישט בעפרייט ווערען אויף די יו״ט־טעג, דארף ער זיך מעלדען דעם ה׳ עפשטיין, וועלכער וועט דיזשורירען אין רעסטאראציע פון ה׳ גערולר, און ער וועט בעל־אינטערווענירען.

ווענדונג פון די פייערלעשער צו די הויז-בעזיצער

די צענטראלע פון די פייערלעשער בעט אונז מיטצוטיילען די הויזבעזיצער, וועלכע האבען נאך ביז איצט נישט גענומען קיין זאמעל־ליסטען אויף איינצוארדנען עלעקטרישע סיגנאליזאציע פאר די פייערלעשער, ווערען געבעטען וועגען דעם מיטצו־טיילען אין דער פייערלעשער־קאמאנדע, און אנגע־בען דעם אדרעס, אדער צושיקען נאך די זאמעל־ליסטען אין דער קאנצעלאריע פון די פייערלעשער, שענקעוויטשא 54.

LEKARZ-DENTYSTA
Glik-Liberman
Piotrkowska 120, tel. 53-72
wznowiła przyjęcia.

Dr. Klozenberg
צוריקגעקעהרט.

אינהאבער: ש. האלפערן
ווינשט די געעהרטע קונדשאפט
א כתיבה טובה און א זיס יאהר.
„ZŁOTY RAJ"
די בעוואוסטע יודישע
שאקאלאדע=פאבריק אין לאדז
פערקויפס-שטעלען: ווסכאדניא 50, צעגעלניאנא 26 און זאוואדזקא 11.

דער איבעראל רענאמירטער דאמען=שניידער=אטעליר
M. RUBIN, Łódź, Piotrkowska 64 (Sienkiewicza 9)
איך מאך בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז כ׳האב דערהאלטען די נייעסטע מאדעלען צום הערבסט= און ווינטער=סעזאן פון קאסטיומען, פאלטענס ווי אויך פון פוטערס פון די בעקאנטסטע פאריזער הייזער DREKOL, CHANEL, PATON א. א. דער אטעליער איז אין פולען בעטריב. ספעציאליטעט: פעלץ=ארבייטען.

גאולה תתנו לארץ!

לראשית השנה הבאה

הננו שולחים את ברכתנו החמה לאחינו החלוצים בארץ אבותינו, לכל קרובינו, מכירנו ומיודענו בכל אתר ואתר, תהי׳ שנה זו שנת שלום ברכה ואושר שנת גאולה שלימה לעמנו וארצנו.

תמורת כרטיסי-ברכה הננו מנדבים לטובת הקרן-הקימת לישראל.

תר״צ

צום נייעם יאהר

שיקען מיר אונזערע הייסע וואונשען אונזערע ברידער פיאנערען אין אונזער פאטער-לאנד, אלע אונזערע קרובים, פערוואנדטע און בעקאנטע אין אלע זייערע וואוין-ערטער, אין אלע גלות-לענדער. זאל דאס קומענדיגע יאהר זיין א יאהר פון פרידען און גליק, א יאהר, וואס זאל ברענגען די פולע אויסלייזונג פון אונזער פאלק און לאנד.

אנשטאט וואונש-קארטען שפענדען מיר לטובת דעם יודישען נאציאנאל-פאנד.

א.

„אהל-יעקב״
איזראעליט וביתו
אוריסאן ליב
ארדינאנס וביתו
אסטראמאגילסקא
אייבעשיץ אליהו
ארמיאן חיים ד״ר
אלפערין אשר וביתו
אויערבאך ש.
אפעלבוים משה
אראנאוויץ און טארנהיים
אבראמזאן א.
אסטראמאגילסקי א. י.
אדעסקי
אלטמאן
אליצקא
אדלער ד.
אפאטשינסקי
אפאלא
אורבאך מ.
אפענהיים
אפאטאווסקי
אניספעלד עמנואל ד״ר ורעיתו
אלטמאן ש.

ב.

בראדער אליעזר ד״ר ורעיתו
בענדא משה
ברוין דוד
בראדאווסקי אהרון
„בנק עממי יהודי (גלובנא 41)
„בני-ציון״
„בית-אולפנא״
ברוידא מ. ד״ר וביתו
בראנדשטעטער דיר. וביתו
בערלאס ד״ר ״
ביאלער יצחק מאיר ״
בית הספר של קצנלזון ונחמוב
בארנשטיין אינזי. ורעיתו
בראווערמאן יונה ״
ביישטיפט מ.
ברענדעל געניא
בזעזינסקי א. י. וביתו
בוימגאלד זאב
בערנשטיין יעקב
בלומענפעלד
בלום י.
בערעסקין
בערקאוויץ דניאל
בלעכשטיין און ווארשאווסקי
ביזבערג
בראמבערג
ברוידע פ.
בערלינסקי
בלומענפעלד מרדכי
בערקאוויטש חנה
בוטקאווסקי יחזקאל
בוטקאווסקי ליב
באנקער מנחם מענדעל ורעיתו
בערקאוויטש
בידערמאן ס.
בארוכאווסקא
בליטבלום
בארענשטיין
באכאריער
בארען
בלאס
בראון און פאבריקאנט
בראוער
בעראוויץ
בארענשטיין דר.
בראווערמאן שיינה
בראמבערג
בער איזאק
בערקע גרוינעם.

ג.

„גורדוניה״
גלאנק א. וביתו
גראוועע י. ״
גרינבערג
גרינשטיין
גאלדפעדער
גאלדמינץ י. וביתו
גלאזער מ. ״
גוטמאן ס. ״
גוטמאן שלמה
גאלדקראנץ פנחס
גיטיין גרשון
גאטהעלף מרדכי זלמן
גרינבאל ישראל
גאלדבערג לייב
גאלדשטיין ש.
גרינפעלד ל.
גרייצער יצחק
גאלדבערג
גינסבערג פ.
גאלדבערג זלמן
געפנער צבי
גאלדבערג
גאלדקאפף
גאלדפינגער ישראל
גארדין
גאלדקארן ש.
גווירצמאן און ראטנער
גרינבערג רעלי
גערשענאוויץ פ.
געדולד מ.
גאלדמאן מ.
גאטליב און מאקרסקי
גאלדבלאט דר.
גארדאן ה.
גלאזער
גאלדין יצחק ״
גוטער בנימין ״
גוטריין וביתה
גיביאנסקי ד״ר
גאלדבלאט ד״ר
גאלדבערג אליעזר וביתו
גלאזער ל. נ.
געליבטער מאג.
גראבאוויעצקי יצחק
גערטעל יחזקל
גאטעסגענאדע אריה ורעיתו
גוינס חיים וביתו
גארפינקעל מ.
גראסמאן י. ש.

ד.

דיאמענט דוד וביתו
דאראשאוו משה
דוזאק יוסף וביתו
דיאמאנט ד.
דאבזשינסקי
דאווידאוויטש מ. ה.
דיאמענט אברהם.
דזיאלאשינסקי
דאוונאווסקי
דאלינסקי
דאמאנאוויץ רפאל
דודעלטשיק יעקב
דיאמענט אברהם אבא
דאנציגער אלימלך
דעמבינסקי יצחק

ה.

הועדה המאוחדת לקק״ל בלודז
הסתדרות הציונית בלודז
הועד של קרן היסוד
המשרד הארץ-ישראל
הסתדרות „התאחדות״
״ „השומר-הצעיר״
״ „הרצליה א.״
״ „הרצליה ב.״
״ „החלוץ״
״ „החלוץ המרכזי״
״ „החלוץ הצעיר״
הגמנסיה העברית ה I לנערים
״ ״ ה II לנערים
״ ״ לנערות
״ ״ של קצנלסון
הימעלפארב אברהם
הענדעלעס דב
הארן מרדכי
היידע חנה וביתו
הירשזאן הירש
הערשקארן
האניגשטאק י.
הערשבערג צבי
הערשקאוויטש
האפמאן
הערשקאוויטש
העכט דוד
הערשבערג אברהם
היללער לוי וביתו
האלבערשטאט זאב וביתו
האלפערן העלענא
האלצמאן ש. וביתו
הערמאן געבר.
הענדלער יוסף
הערשבערג זלמן
הערשבערג שמואל
העבער משה
הערשענהארן לייב
הורוויץ הענעך ורעיתו
העלמאן משה וביתו
הילולא משה
האכבערג בצלאל וביתו
האכבערג גדליה ״
האפמאן ראובן ״
האמבורסקי עמנואל ורעיתו
הערשקאוויץ משה
הערץ יוסף

ו.

ו. י. ז. א.
וויינבערגער מיכאל וביתו
ווינער זאב ״
וועגמייסטער נ. ״
ווארשאווסקי ב. ״
ווארכיוויקער
וואוידיסלאווסקי
וויטקינד
וואגמאן אברהם
וויסבערג א. וביתו
וויינטרויב יהודה ליב וביתו
ווארשאווסקי
וויינטרויב
ווישעוויאנסקי מאקס ושותפיו
ווראצלאוויסקי ש.
ווינער ח.
וואלף י.
ווארכיוויקער צ.
וויגאדזקי
ווינער יוסף
ווינער משה
ווארשאווסקי רפאל
וועקסלער שושנה
וועקסלער יהודה אריה
וועקסלער זאב
וויינבערג יהודה

ז.

זילבערשטראם דר. ורעיתו
זילבערשטיין ל. וביתו
זילבערשטיין זאב ״
זילבערבערג בנימין
זילבערבערג דוד וביתו
זילבערבערג יוסף ״
זשיכלינסקי מענדעל
זארעך חיים שלמה
זעלוועגער מ.
זימון נ.
זאמבקאווסקי ש.
זרושעווסקה יצחק
זיידע צבי וביתו
זיידענווארם אחים
זארעך משה
זרושעווסקי שמואל
זילבערשטראם סאמועל
זאנדבערג
זייבערט אחים
זילבערמאן
זהבה
זעלמאן

ח.

חאוועז דיר. וביתו
חאראשץ נ. ״
חאוועס צבי וביתו
חאמיעץ משה
חארדאק אהרן

ט.

טארטאקאווער דר. ורעיתו
טאבאטש חיים אליהו וביתו
טעמפעלהאף מאיר
טיוואווסקא
טאובע
טשארנא פרעדא
טויבער יוסף ד״ר ורעיתו
טויבענשלאג רודאלף ד״ר וביתו
טאלמאן אליעזר

י.

„יבנה״
יאעל אלעקסנדר וביתו
יאנקעלעווסקי ״
יאבלאנסקי מ. ״
יעלין און רודאמין
יאנקעלעוויטש
יונגסטער יוסף
יאבלאנציק יונה
יאפפע חנוך
יאנאווסקי
יוזעפאווסקי ד.

כ.

כץ אברהם וביתו
כהן
כהן ח.

ל.

לעוו שמואל וביתו
לעוו יצחק ״
ליטווין צבי ״
לעווינטאן קלמן ״
לימאן משה ״
ליפער זעלדא
ליכטענשטיין גרשון וביתו
לוברא ניעצקי ״
לעוויצקי מ. ״
לערמאן י. ״
לאכמאן און זינגער
לעוו, אלענבערג, קרול
לאסקאווסקא י.
לינדענפעלד און קרישעק
לובלינסקי חסה
לעווקאוויטש
לעווענזאהן שלום ורעיתו
לובלינער דוד
ליבערמאן אליעזר
לאנגנאז ישראל
ליטער יאנינא
לובאשיצקי אהרון וביתו
ליכטענבערג דב
לעווענבערג יוסף
לעווין יאן וביתו
לעוויצקי מרדכי וביתו
לעווענשטיין חיים
ליפשיץ
ליפשיץ מ.
לייפציגער
ליכטענשטיין יעקב
לאנדאו און דיקערמאן
לובאשיצקי ה.
ליבערמאן ש.
ליבראך צבי
ליבראך מאיר
לעווין
לוקס
לעווין ד״ר ע.
ליטווין נ. ב.
ליסאוואדער
לעווינזאהן
ליבראך
ליפשיץ ש.
לעשצינסקי גבריאל
לאנגנאס מינדעל
ליפשיץ ישראל.

מ.

„מזרחי״
מארחב מרדכי וביתו
מאיערטשיק ״
מיימאן מרדכי ״
מילער רבקה
מאלעניצקה לאה
מאלעניצקי שלמה
מידלאזש שמעון
מיגדאל גוטמאן
מרגליות חיים וביתו
מיאדאוויץ מאיר
מאנטשיק מ.
מעצקער
מילגראם
מארגענטאלער צבי
מאלץ
מאליניאק
מאנדעל
מאלער עדמונד
מארקוספעלד
מאנאסאווסקי
מאטשיק און קראמאזש
מינץ ס. מ.
מארקאוויץ און גאשעלסקי
מיכאלעץ
מיצענמאכער
מאזע און לאמפערט
מילער יונתן
מילער פעליקס
מאיערפעלד יוסף
מאנדעלסמאן יהודה

נ.

נאטאנסאן וביתו.
נייפעלד ש. ״
ניימאן אבא צבי ״
ניימאן משה ״
ניימען אליעזר ״
נאדעל למך
נאטשקאווסקא מרים
ניימאן יצחק לייבוש
נוי סטאניסלאוו
ניקעלבערג
נאמיאס יעקב
נאמיאס
נאדעל דר.
נאכשטערן
נייפעלד ש.
נאדריטשני

ס.

סארנע ד״ר וביתו
סאוער נחמיה.
ספעקטאר ו. ד״ר
סוראלסקי קלמן וביתו
סויצראנאווסקי ס.
סטריקאווסקי ליב
סילקעס
סאוויצקי מ.
סקשינעצק
סרעברניק
סאכאטשעווסקי מ.
סקירא וואלף וביתו
סענדאטש יהונתן ורעיתו

ע.

„עבודה״.
עק נתן ד״ר.
עלענבערג ד״ר וביתו
עדעלמאן בנימין.
עלבינגער טערעסא
ערליך ש.
עטינגער
עטלערבערג
ערליך
עוויגקייט

פ.

פרענקעל ד״ר וביתו
פיינבערג ה. ״
פייקאוו א. ״
פיינער ש. ״
פלאטמאן מ. ״
פיקעלני י. ״
פריימאן חנוך ״
פאלמאן נ. ״
פראשקער אינוש. ״
פעלדמאן ד״ר ״
פאצאנאווסקי אברהם.
פאצאנאווסקי דב וביתו
פראשקער ברוך
פאמעראנץ מרדכי לייב
פרענקעל
פאוסט ש. וביתו
פיין מארעק
פינקעלשטיין יוסף
פערלע דוד
פטאלער ל.
פישער חנה
פרידמאן פיליפ ד״ר ורעיתו
פאזנאנסקי ישראל ורעיתו
פערעלמאן דיר. וביתו
פאלעק זאב ד״ר וביתו
פאגעל אברהם
פאגעל דוד
פריידענרייך מאיר
פרידמאן וביתו
פאזשענטשעווסקי אחים
פישער לעאן
פש-בילסקי
פייערשטיין יצחק
פרידמאן
פייערמאן
פודלאווסקי מרדכי
פערעלמוטער צבי
פרידע ישראל
פרידבערג זאפיא
פרידבערג גושענאוש
פערלע י.
פרויגד ס.
פרענקעל מ.
פערקיס
פערעלמוטער ז.
פריימאן ח.
פערעלמוטער יחיאל
פיטאווסקי אחים.
פייגין
פעפער ר.
פאללאק מרדכי ורעיתו
פעדלמאן מאיר
פיאסקאווסקי משה וביתו
פיאסקאווסקי ירחמיאל
פערעלמאן
פאט מנחם

צ.

צעירי-מזרחי״
ציטריגאווסקי י. וביתו
צערענאווסקא ש. וו.
צאוזמער א. ע.
ציגלער מ.

ק.

קאצענעלבאגען א. מ. ורעתו
קארא מ. וביתו
קאהאן י. ״
קאצבערג א. ד. ״
קארנאווסקי ד. ״
קאראצינסקא נ.
קארמאן
קאפציאווסקי ח.
קארטשמאר
קאשוב און קרילאוויעצקי
קאץ מ.
קעסטענבערג
קראסוצקה נ.
קופעיעוו
קליגער י. מ.
קלינגבייל נ.
קלינגבייל פרץ
קאהן ק. ורעיתו (פביניץ)
קארן י.
קעמפינסקי
קאהאן ריבה
קאנקאווסקי ראובן
קופערמינץ יצחק דב
קריגער מרדכי וביתו
קארענבערג
קשענטאווסקי
קארנעגץ דב

ר.

ראזענבלאט ד״ר וביתו
ראקאוויץ מ. וביתו
ריגער דיר. וביתו
רעזניק מלכה ד״ר
רוסינאוו יהודה ליב
ראזענשטיין ש. וביתו
ראזענפעלד זלאטע
ראזענטאל יוסף
ראבינאוויטש מ.
רובינעק מ.
ריוולאסקי יעקב
ראק צבי
רובינשטיין ז.
רייכערס
ראטקעל יעקב
רובינשטיין ס.
רובינשטיין י.
רובאשקין
ראגאזשינסקי מ.
רומקאווסקי י. ד.
ראזענבערג מ.
ראזענשטאק אריה
רעדליך מרים וביתה
רומקאווסקי מ. ח. ורעיתו
רייכמאן ש. וביתו
ראבינאוויטש ש. ז. ״
רוסינאוו א. ״
ראזענבליט מ. ״
ראטקאפף זאב
רינגארד צבי
ראסין משה
ראזענהאלץ יוסף
ריסערבאנד א.
רייספעלד חיים
רוסינאוו ל. וביתו

ש.

שטרויך ז. אדוו.
שייניק (זד. וואלא).
שיף קאנעל
שיף פרץ
שוב יואל ורעיתו
שוב חיים ״
שלאנגער יהודית
שפירא ראובן
שרעטער סם.
שראדזקי שלמה
שאלראיעווסקי דוד
שיינפעלד ש.
שווערגאלד יוסף מנדל
שמושקאוויטש און גאלדקינד
שמושקאוויץ און שלעזינגער
שוויענטאסלאווסקי מ.
שטיין א.
שראדזקי צ.
שווארצבארד
שפייזער א.
שארפאייזען ליב
שטיין
שניצלער משה מרדכי
שניצלער צבי וביתו
שניצלער אלימלך ורעיתו
שניצלער אליעזר לעאן
שאמעס וו.
שטילער און ביעלשאווסקי
שולמאן צבי
שיינראק א.
שטרויך פרוי ד״ר
שיינפערבער מ.
שאפירא מ.
שטרויסבערג יחיאל וביתו
שאפירא אהרון
שאפירא ד״ר וביתו
שאפירא אברהם וביתו
שטערן י.
שיק הערמאן וביתו
שטיפט פ. ״
שוויינ ש. ד״ר וביתו
שאפירא אשר ורעיתו
שאפירא מיעטעק
שאפירא ישראלי׳ק
שאליט י. וביתו

די רשימות פון די איבריגע מנדבים וועלען פערעפענטליכט ווערען ערב יום-כפור.

ומפני חטאינו
גלינו מארצנו
ונתרחקנו
מעל אדמתנו

יודען!

דער יודישער נאציאנאל-פאנד איז אונז מקריב צו דער פער׳יתומ׳טער ערד.

בשעת די עלית לתורה זייט מנדר לטובת דעם „קרן-קימת-לישראל.

די גבאים ווערען געבעטען אויפצוגעבען אין קרן-קימת-ביורא די רשימות פון די מנדרים.

גדענקט דעם רוף: „גאולה תתנו לארץ״!
די שפענדער ווערען געבעטען באלד נאך ראש השנה אריינטראגען די נדרים אין נאציאנאל-פונד ביורא (צעגעלניאנא 4)

יאָהר אויס, יאָהר איין

ווידער מישט זיך איבער אַ בלאַט — אַ יאָהר אין דער יודישער געשיכטע, און נישט־וויל־ענדיג כאַפּט דאָס אויג אַ בליק אין דעם פערגאַנגענעם, אין דעם נאָהענטען פערגאַנגענעם —

ווייל אויף דער פערגאַנגענהייט ווערט דאָך די מענשליכע צוקונפט געשטיצט, ווייל —

דער גאַנג פון דער געשיכטע איז דאָך דער עוואָלוציאָנערער, דער קאָנסעקווענטער.

דער אימפעט פון דעם האַינטען גאַנג איז אַ פאַרויס־בעשטימטער און אַ פאָרויס־בערעכנטער, אַזוי אַז אין גרונד גענומען, ווען מיר זאָלען אַפילו אָננעהמען, אַז דער צוואַנציגסטער יאָהר־הונדערט בעוועגט זיך אונטער דעם צייכען פון טעכנישע רי־זען־שריט, איז דאָך דער עיקר־עין, דער בעל דבר — די פסיכישע קאָנסטרוקציע פון מענש — אַ בהדרגה׳דיגע, אַ קאָנסעקווענטע, אַ המשך פון פערגאַנגענע תקופות.

און אַזוי ווי מיט תקופות, איז עס אויך אין אַ קלענערער מאָס מיט יאָהרען —

מיט יאָהרען, וואָס גערהען אַוועק און מיט יאָהרען, וואָס קומען, און בינדען זיך אין קייט פון דער געשיכטע.

די יודישע געשיכטע צייכענט זיך אויס מיט פערגאַנגענע טרויעריגע תקופות און יאָהרען און מיט דעם שטענדיגען בטחון אויף בעסערע, ליכטי־גערע צייטען.

און אַזוי שטעהען מיר שטענדיג אויף די שוועלען פון דער צייט און קלאַפּען זיך אין די טירען פון אויסלייזונג — פון גליקליכען עתיד.

אין דער האַינער „טאָג־טעגליכקייט", אַוויי־צור־זאָגען, פון אונזער קיום זענען אָבער דאָ קרענקליכע אָפּווייכונגען, אויף וועלכע עס לוינט זיך אָפּ־צושטעלען, און וועלכע מוזען איינמאָל פאַר אַלע מאָל אָפּגעמעקט ווערען, וואָרום זייער קרענקליכ־קייט און נוזמאַ׳דיגקייט הויבט שוין אָן איבער־צושטרייטען אַלע גרעניצען פון פשוט׳ען שכל.

דאָס יאָהר, וואָס האָט איצט ביים אַוועקגעהן, האָט אין אונזער יודישען לעבען, אין דעם לעצטען חודש זיינעם, געגעבען שטאָף פאַר אויס׳בולט׳ען און אָנפייערען דעם געשוויר, וועלכער צייטיגט שוין יאָהרען־לאַנג אין אונזער פאָלקס־אָרגאַניזם, און האַלט ביים פערבלייבען — לויט׳ן גאַנג פון דער חולאַת — אַ כראָנישער געשוויר, אַ מכה שלא כתיבה בתורה...

ס׳איז ממש צו בעוואונדערען ביי דעם עם חכם ונבון די אומטאָלעראַנטקייט, אומפערשטענדליכקייט אין ענגהאַרציגקייט אין אונזערע, אַזוי־גערופענע פּאָליטישע מאָמענטען.

מ׳האָט גע׳הרג׳עט יודען אין ארץ־ישראל.

עס האָט זיך געגאָסען יודיש בלוט — מענש־ליך, יודיש בלוט.

ווילדע פראַים, רוצחים (הלמאי זאָל מען זיך גענאַרען?) האָבען גע׳שחט׳ען, פּאַגראָמירט, אומ־גליקליך געמאַכט.

מיר, דאָ זענען יודישע מענשען, טאָ הלמאי זאָל מען דאַרפען שלאָגען פּאַרטיי־קאַפּיטאַל?

הלמאי זאָל מען יודיש בלוט און צער איבער־וואַלוטירען אויף — מאַראַדערישער פּאָליטיק, אויף הויכע פראַזען?

הלמאי זאָל פערגאָסען יודיש בלוט אינספּירי־רען צו אומזיניגע ברוטאַלע אָנפאַלען אויף דער מערטירערישער יודישער שול, אויף יודיש וועלט־ליכער קולטור, און אויף יודיש — וואָס איז אונזער היים אין די אַלע לענדער, וואו יודען לעבען זיך אוים ווייער לעבען?!

און —

הלמאי זאָל דער רויטסטער יודישער אַרבייטער נישט מיט וואָרט און טאַט שטיצען דעם יודישען אַר־בייטער אין ארץ־ישראל, ווי ווען דער אומגליק־ליכער, דער נעיאַנטער זאָל זיין דער אַראַבישער אַרבייטער?!

און הלמאי זאָל קלעריקאַל־פּראָוואָקאַציע פון מופטים, און רציחה־ננבה־ גזילה־ אַוואַנטורעס פון ווילדע קורדען איינגעוויקעלט ווערען אין זייערענע־וואַטע פון פּראָלעטאַרישען קאַמף?

וואָס פאַר אַ גרויסע ירושה לאָזען עס איבער קרושים, וואָס מיר, די יורשים קאָנען זיך מיט איהר נישט צוטיילען?!.

*

איין בליק אויף דעם בלאַט, וואָס האַלט זיך ביים איבערקעהרען, און ס׳איז שוין גענוג, אז די אומטערשטע שורה פון איהם זאָל בעווייזען, ווי דער געשוויר, אַ׳אַנגעראַלענער, אַ וועהטאָגדיגער האַלט אין איין שטעכען אונזער גאַנצען אָרגאַניזם, און אין פייניגען איהם, און נישטאָ קיין האַנט, וואָס זאָל די יסורים לינדערען, וואָס זאָל דעם געשוויר היילען מיט ראַדיקאַלע מיטלען פון פערנונפט —

אין ביישפּיל איז עס נאָר, אַרויסגעכאַפּט פון אַ גאַנצען כמושטש׳דיגען הויפען קלענערע און גרע־סערע פאַקטישע ביישפּילען, און צו קלאָר און דייט־ליך ער בעלייכט דאָס שטעהן און טאַפּטשען זיך אויף איין אָרט פון אונזער הינטערשטעליג־קייט.

פּאַכמעניש נערערט אָבער, איז די לאַגע נאָך טרויעריגער, ווייל מען קאָן זיך נישט ענטשליסען ווי די היילונג דאַרף נעפיהרט ווערען — אויף אַ טראַאַפּעווטישען, צי אויף אַ כירורגישען וועג?...

אָבער לאָמיר האָפען — ווייסע האָפען — אַז די היילונג וועט קומען!

מן.

דאָס יאָהר תרפ"ט אין יודישע לעבען

פון משה פיינקינד

דאָס יאָהר תרפ"ט האָט זיך אָנגעהויבען מיט דער בלוטיגער סצענע אין יום כפור צוליב אַ „ווענטעל" ביי דער כותל מערבי, און געענדיגט זיך מיט הונדערטער יודישע קרבנות, וואָס זענען געפאַלען פון די רוצחי׳שע הענד פון די אַראַבער, אָדער האָבען זיך פריייוויליג מקריב געווען פאַר דער פרייהיים און כבוד פון יודישען ישוב אין א"י, פערטיידיגענד יודיש לעבען און פערמעגען.

מיט דעם קאָקעטירען און נאָכגעבען די אַראַ־בער האָט ענגלאַנד פּראָוואָצירט דאָס בלוטפערגי־סען אין דאָס פערוויסטען פון יודישע האָראָוואַניע אין דער יודישער היים, אַנ׳אַקט, וואָס האָט נישט זיינס גלייכען אפילו אין די צייטען פון דער טער־קישער הערשונג.

די דאָזיגע בלוטבאָד איבער׳חזר׳ט זיך שוין דאָס דריטע מאָל זינט די בריטישע מאַכט איז גע־וואָרען דער אַפּאָטראָפּוס, דער מאַנדאַטאַר פון א"י. צוויימאָל אין דער צייט פון דער ליבעראַלער רע־גירונג (1920–21) און איצט פאַר דער לייבאָר־פּאַרטיי נאָך מיט מעהר פערביסענקייט און אַכ־זריות.

דער לעצטער בלוטיגער אַקט פון דער א"י־טראַ־געדיע האָט אויפגעטרייסעלט נישט בלויז דאָס יודישע הארץ, נאָר אויך דאָס געוויסען פון דער גאַנצער ציוויליזירטער וועלט, און סאָלידאַריזירענדיג זיך מיט דעם האַרט געפּרובטען יודישען פאָלק – האָט זי צוזאַמען מיט די יודען אויפגעהויבען אַ פּראָ־טעסטשטימע קעגען די געוואַלדטאַטען און שחי־טות, וואָס זענען בעגאַנגען די אַראַבער קעגען די יודען.

און געענדיגט האָט זיך די בלוטיגע דראַמע מיט דרוקען די האַנד דעם בריטישען לייב דורך דער ציוניסטישער דעלעגאַציע פאַר דער ליקווי־דאַציע פון דעם אַראַבישען אויפשטאַנד און מיט אַ שעהנעם זשעסט פון מאַקדאָנאַלד, וועלכער האָט אויסגעדריקט מיטגעפיהל די „געפאַלענע קרבנות אין פּאַלעסטינאַ", אויף דער צעהנטער סעסיע פון „פעלקער־בונד"...

דאָס יאָהר תרפ"ט האָט זיך אויך אויסגעצייכענט מיט בלוט־בלבולים אויף יודען אין יוגאָסלאַוויען, ליטע, רומעניען, וואו ס׳זענען אויך פּאָרגע־קומען בלוטיגע אָנפאַלען און עקסצעסען אויף יו־דען. אין דער ליטע זענען געווען די איניציאַטאָ־רען פון די פּאָגראָמען אויף יודען די פּאָליציי־און רעגירונגס־בעאַמטע. אין איזמאַיל (בעסאַראַ־ביען) האָבען פויערים פּאָגראָמירט די שוהל. דאָס זעלבע איז אויך פאָרגעקומען אין עטליכע דייטשע שטעדט, וואו מען האָט צו כל נדרי און צומאַר־גענס יום כפור פּאָגראָמירט פריי און פראַנק די שוהלען (אין אָפּענהיים, האַנאָווער, ברעמען א. אַ. וו.)

אין בודאַפּעשט און אין ווין ווידער האָט מען דאָס יאָהר געפייערט דעם צעהניאָהריגען יו־בל פון דער עסטרייכישער און אונגאַרישער רע־פּובליק מיט כוליגאַנישע אָנפאַלען אויף יודישע סטודענטען און מיט יודישע עקסצעסען.

חוץ דעם זענען אין דייטשלאַנד פּאָרגע־קומען געוואָרען די ברוטאַלע שענדיגונגען פון די יודישע בית עלמינ׳ס.

אין פּוילען זענען פּאָרגעקומען די עקסצעסען אין לעמבערג און פּויזען, אָבער זיי זענען געוואָ־רען אונטערדריקט פון דער מאַכט באַלד אין אָנ־הויב. די פּוילישע מאַכט האָט זיך בעזונדערס אויס־געצייכענט מיט דער אינטערווענץ ביי דער ענגלישער אַדמיניסטראַציע אין א"י לטובת די יו־דען פון פּוילען אין דער צייט פון דער אַראַבי־שער שחיטה, אַפּראָטעווענדיג צעהנדליגער יודען פון די רוצחי׳שע הענד. פּוילען האָט אויך דערביי דאָס פערדינסט, וואָס זי איז געווען די ערשטע מאַכט, וואָס האָט פּראָטעסטירט קעגען די אַראַבער אויף דער זיצונג פון פעלקערבונד אין גענף. אויס־דריקענדיג אין קעגענזאַץ צום בריטישען מיניס־טער מיטגעפיהל נאָך די געפאַלענע יודישע קר־בנות.

ווידער אין די לענדער, וואו מען האָט נישט געמאַכט דירעקט קיין פּאָגראָמען אויף יודיש לע־בען און פערמעגען, האָט מען אינסצענירט פּאָ־גראָמען אויף דער „יודישער שחיטה פון בהמות" אויף דעם קאָנגרעס פון די „צער בעל חיים" אין ווין איז בעשלאָסען געוואָרען צו פערוועהרען די „שחיטה" ביי יודען. נאָרוועגען האָט זיך באַלד צוגעאיילט אויסצופיהרען דעם דאָזיגען בעשלוס. אין פּוילען האָט מען עס געוואָלט נאָכטון, די „סאָוויעטען" האָבען עס שוין לאַנג בדעה צו טון. דאָס זעלבע אין בייערן און זאַקסען.

אין סאָוויעטען־לאַנד האָט זיך איבערהויפּט שטאַרק פערערגערט די לאַגע פון די יודען.

די קעגענמיטלען, וואָס זענען אָנגענומען גע־וואָרען פון סטאַלינס מאַכט צו אונטערדריקען דעם אַנטיסעמיטיזם, האָבען קיין ערפאָלג נישט געהאַט. עס ווערען ווייטער שוהלען איבערגעמאַכט אויף אַרבייטער־קלובען, מ׳פערמאַכט חדרים, ישיבות, מ׳בעשטראָפט מיט תפיסה רבנים, מלמדים, ציונים א. אַז. וו. די יודישע קאָלאָניזאַציע האָט דאָס יאָהר אויך נישט קיין גרויסע ישועות געבראַכט.

אין רומעניען דאַגעגען האָבען דאָס יאָהר די יודען אָנגעהויבען פריי אָפּצואָטמען. די פּאַר־לאַמענטס־וואַהלען האָבען געבראַכט ענדליך צו דער מפלה פון דער ליבעראַלער פּאַרטיי און מיט איהר צוזאַמען איז געפאַלען דער אָפיציעלער אַנטיסעמיטישער קורס פון דער רומענישער רע־גירונג, דער נייער פויערים־קאַבינעט האָט די יודען גאַראַנטירט גלייכבערעכטיגונג, דאָס, וואָס דער בערלינער טראַקטאַט פון יאָהר 1878, נאָך דעם באַלקאַן־קריג האָט נישט געקאָנט אויספּוי־לען אין פערלויף פון 50 יאָהר ביי די רומענער, דאָס האָט דער פויערים־קאַבינעט דורכגעפיהרט.

אָבער אין פּוילען מוז נאָך געפיהרט ווערען אַ שטאַרקער קאַמף פאַר דער פאַקטישער גלייכ־בערעכטיגונג פון די יודען. דאָס שול־וועזען מיט דער יודישער און העברעאישער אונטעררי̇כטס־שפּראַך איז נישט געוואָרען סובסידירט פון דער רעגירונג, און ס׳זענען נישט אָנערקענט זייערע רעכט צוגלייך מיט אַנדערע שולען.

אַ שפּאָט סומע איז פאָרגעזעהען געווען און בעשטימט געוואָרען אין מיליאַרדען־בודזשעט פאַר יודישע הצתרכות׳ן, די זעלבע בעגרעניצונגען בנוגע יודען, וואָס זענען געווען ביז דער מאַי־איבערקעהרעניש, זענען ווייטער אָנגעווענדעט געוואָרען: די עקאָנאָמישע לאַגע פון די יודען האָט זיך דאָס יאָהר אויך פילפאַך פערערגערט, די עפּידעמיע פון זעלבסטמאָרדען צוליב׳ן ווירט־שאַפטליכען קריזיס האָט דאָס יאָהר געהאַט איהר פאָרטזעצונג ביי די יודישע סוחרים צוליב די שווערע שטייערען, וואָס בעלאַסטען מייסטענס די יודען.

דאָס גייסטיגע לעבען ביי די יודען אין פּוילען האָט דאָס יאָהר דורכגעמאַכט אַ קריזיס. קיין גרויסע ווערטען זענען אין דער יודישער ליטעראַטור נישט געשאַפען געוואָרען, ווי זאָגט דער „פרק", אין קמח, אין תורה...

אַמעריקאַ און אַנדערע עמיגראַציע לענדער, האָבען, חוץ נדבות וואָס ווערט געגעבען פאַר די פּעראַרימטע די ברידער אין מזרח אייראָפּאַ, ווייטער געהאַלטען פערמאַכט די טויערען אויף זיבען שלעסער פאַר דער יודישער עמיגראַציע. דאָס זעלבע האָט אויך נאָכגעטון די בריטישע מאַכט בנוגע א"י, וואו די אימיגראַציע פון די יודען איז געבליבען אַ בעגרעניצטע.

דער ציוניסטישער קאָנגרעס אין ציריך, וועלכער האָט זיך געענדיגט מיט אַ צוטרוי־וואָטום פאַר דער לייטונג האָט באמת אָנערקענט די פּאָליטישע און טאַקטישע פעהלער, וואָס זענען בעגאַנגען געוואָרען אין פערלויף פון אַ יאָהר בנוגע די יודישע פּאָסטולאַטען, אָבער די לייטונג איז אויפסניי אויסגעוועהלט געוואָרען מיט דער אויפגאַבע דרינגענד צו פאָדערען פון מאַנדאַטאַר צו רעאַליזירען די התחייבות׳ן וואָס זי האָט גע־נומען אויף זיך בנוגע דער יודישער נאַציאָנאַלער היים. און דער ענטפער דערויף איז געווען דער אַראַבישער אָנפאַל און אויפשטאַנד אויף די יודען.

דאָס איינציגע פּאָזיטיווע, וואָס דאָס פּאַר־גאַנגענע יאָהר האָט די יודען געגעבען איז די ענטשטעהונג פון דער יודישער „אַגענץ", און אין וועלכער ס׳איז רעפּרעזענטירט דער גאַנצער כלל ישראל פון אַלע וועלטטיילען, הוץ די „אגודה", וועלכע האָט בעשלאָסען אויף דער צווייטער „כנסיה גדולה" אין ווין לויט׳ן בע־שלוס פון דער „גדולי מועצת התורה" נישט אַריינצוטרעטען אין דער „אַגענץ"

סטראַטעגישע צוגרייטונגען נאָך דער מלחמה־ערקלערונג

ס׳איז שוין נאָך דער קריגס־ערקלעהרונג, הגם די מלחמה־אַקציע האָט זיך נאָך נישט אָנגעהויבען. דער סיים און רעגירונג שטעהען איצט איינער געגען אַנדערען גרייט אַנצוהויבען דעם אָנגריף. ס׳האַנדעלט זיך נאָך וועגען דער סטראַטעגיע פון דער מעטינקייט.

אין ערוואַרטונג פון דער ערעפנונג פון דער סיים־סעסיע גרייט די לינקע אָפּאָזיציע צו אַ סטראַטע־גישען אָנגריף וואָס האָרף בעשטעהן פון אַ גאַנצע רייהע פּראָנט־אָפּעראַציעס. דער „צענטראָלעוו" איז שוין קאָנסטרואירט און לויט אַלע וואַהרשיינליכקיי־טען וועט דער דאָזיגער צענטראָלעוו פּרובען צו־ציהען צו זיך די סלאַווישע מינדערהייטען, די ענדער־קעס זענען נאָך דערווייל אינגאַנצען אין זייער אָפּאָזי־ציאָנעלע טאַקטיק, אָבער דער צענטראָלעוו רעכענט זיך דערמיט, אַז בעת אַנ׳אומצוטרוי־וואָטום פאַר דער רעגירונג, וועלען די ענדעקעס נישט האָבען קיין אַנדערען אויסוועג, ווי אָפּצוגעבען זייערע שטימען פאַר דעם פאַרשלאָג. וואָס שייך דעם רעגירונגס־[illegible]

שען פּלאַן איז בויישען אַנדערען אויך פערהאַנ האָט צוציהען צו זיך די יודען און דייטשען.

דער „צענטראַלעוו" האַלט אַז נעהמען זיצונ־גען, וועלכע זאָלען דויערען ביז צו דער סיים־ערעפ־נונג, דאַרפען ווערען בעטראַכט כל׳ערליי מעגליכקיי־טען פון דער רעגירונגס־טאַקטיק. מ׳רעכענט זיך דערמיט, אַז נאָכ׳ן אויסדריקען אומצוטרוי דער רע־גירונג, וועט קומען אַ צווייטע רעגירונג מיט דעמזעל־בען „סיסטעם", נאָך מיט אַ שטאַרקערער האַנט, וואָס וועט דעמאָלט זיין? ס׳וועט נישט מעהר איבער־בלייבען דער אָפּאָזיציע ווי נאָכאַמאָל אויסדריקען אינ צוטרוי דער נייער רעגירונג.

מ׳רעכענט זיך אויך דערמיט, אַז נאָך איידער דער פאַרשלאָג וועגען אינצוטרוי וועט אַריינגעטראָגען ווערען אין סיים, וועט דער מליכה־פּרעזידענט שלי־סען, צי וואָס ער האָט רעכט לויט דער קאָנסטי־טוציע, די סעסיע אויף דרייסיג טעג.

מ׳רעכענט זיך אויך דערמיט, אַז דער סיים קען אינגאַנצען געשלאָסען ווערען [illegible]

דער סיים זאָל געשלאָסען ווערען, האַלט די איצטיגע רעגירונג געפּרובט אַרורכפיהרען נייע וואַהלען מיט נאָך מעהר ענערגיע מצד די רעגירונגס־בעאַמטע, ווי דאָס איז געווען בעת די לעצטע וואַהלען. העריבער האַלט די אָפּאָזיציע צוערשט נעוואַלט אַרורכפיהרען אין סיים פאַרשלאָגען וועגען פערפאַנטוואָרטליכקייט פון בעאַמטע פאַר וואַהל־מיסברויכען, וועגען פרייהייט פון וואַהל־פערזאַמלונגען און אַגיטאַציע בעת די וואַהלען און דאַן ערשט שטעלען דעם פאַרשלאָג וועגען אומצו־טרוי צו דער רעגירונג.

פערשטעהט זיך, אַז די בעליירינגטע פּ.פּ.ס. דורך דעם מאַרשאַל פּילסודסקי און די בע׳עוולה׳טע דורך דעם מיניסטער פּריסטאָר האָבען שוין פיל פערגעסען, ווען זיי זענען אַריינגענאַנגען אין נייע אונטערהאַנדלונ־גען מיט וויטאָס׳ן און קיערניק׳ן גענוג וועלכע די זעלבע פּ.פּ.ס. האָבען אַזוי שטאַרק נעקעמפּט בעת די נעשעהענישען אין קראַקאָ. ס׳קען האָך נישט זיין קיין רייד וועגען איינהייטליכע פּראָגראַמען אויף דער צוקונפט אין פאַל ווען דער איצטיגער „סיסטעם" זאָל ליקווידירט ווערען. מ׳קען זיך האָך נישט פאָר־שטעלען קיין פּראָגראַם פון די איצטיגע ראַדיקאַלע פּ.פּ.ס. ביז צו „פּיאַסט" רעכטע נ.פּ.ר. און כ. ד. דער „צענטראָלעוו" נעהט איצט נאָר אין נצחון איבער דער איצטיגער רעגירונג, אהן ווייטעריגע פּערספּעקטיווען, דעריבער האָט די האַינע אָפּאָזי־ציע נישט די שטאַרקע פּאָפּולאַריטעט ביי די מאַסען, דאָס הייסט זיכער נישט, אַז די מאַסען זענען פון איצטיגען רעגירונגס־סיסטעם צופרידען.

די צוגרייטונגען צו דער שלאַכט זענען שטאַר־קע און פיבערהאַפטע. צייט איז אָבער נאָך פערהאַן גענוג און ס׳קען נאָך געמאַלט זיין אַלע קאָמבינאַ־ציעס און די ווייטגעהענדסטע איבעראַשונג הן אין דער זייט פון שלום, הן אין דער זייט פון פער־שאַרפטער מלחמה.

י. ד—ן.

מאָדערנער הערן־שניידער־מייסטער
ת. ראָזענשטיין,
29 קאָנסטאַנטינער 29, טעל. 76-80
נעהמט אָן בעשטעלונגען פון די נייעסטע מאָדערנסטע שטאָפען אויף אייגענע און אַנגעבראַכטע סחורות לויט די לעצטע מאָדע.
ספּעציאַליטעט: פעלץ־אַרבייט. אויך פערטיגע פעלצען שטענדיג אויף לאַגער. געוויסענהאַפטע אויספיהרונג!

וועט זיך ענגלאנד אפזאגען פון א"י־מאנדאט

פון ד"ר מיכאל רינגעל

אין דער צייט פון וועלט־קריג האבען מיר זיך אויסגעלערענט אונטערצושיידען צווישען דעם פראנט פונ'ם „פאזיציע־קאמף" און דעם בילד פון די שלאכטען, וואס ענדערט זיך שנעל און וואס די דייטשען פלעגען איהם רופען „בעוועגונגס־קריג", אט אין דעם סטאדיום איז איצט אריינגעטראטען דער ענין פונ'ם א"י־אויפבוי.

אנהויבענדיג פונ'ם קאנגרעס אין ציריך, דורך דער יודישער אגענץ ביז די לעצטע געשעהענישען אין א"י, בעקומען מיר יעדען טאג וויכטיגע און האגיגע ידיעות פון „קאמפס־פעלד" אין א"י, און פון די מיניסטעריומס אין ענגלאנד. [...]

אט האבען מיר בעקומען לעצטענס די ידיעה, אז ענגלאנד זאגט זיך אפ פון איהר מאנדאט איבער איראק, און אין צוזאמענהאנג דערמיט איז דערהאלטען געווארען א צווייטע ידיעה, אז א קאנסערוואטיווע צייטונג אין לאנדאן פאדערט אז ענגלאנד זאל זיך אפזאגען אויך פונ'ם מאנדאט איבער א"י און די אמ"א אייליט זיך אונז צו בערוהיגען, אז די ענגלישע רעגירונג, האט אזא בעשלוס וועגען א"י־מאנדאט נישט אנגענומען און א טייל פון דער ציוניסטישער פרעסע דערוויזט, אז דאס אפזאגען זיך דורך ענגלאנד פון איהר מאנדאט איבער איראק איז נישט געפעהרליך, ווייל איראק וועט אריינטרעטען אין דער פעלקער־ליגע; די פעלקער־ליגע האט בעשטעטיגט דעם מאנדאט איבער א"י מיט דער באלפור־דעקלאראציע, אלזא איראק א מוזולמעניש־אראבישע מלוכה וועט דורכ'ן אריינטרעטען אין דער פעלקער־ליגע מוזען אויך אנערקענען דעם א"י־מאנדאט און אזוי־ארום וועט פונ'ם אראבישען פראנט ארויספאלען א זייל.

לאמיר זיך אין דעם פונאנדערקלייבען.

זייענדיג לעצטענס אין גענף האב איך זיך איבערצייגט, אז שארען קען אונז אפילו די קלענסטע מלוכה, אויך אזא קליינע מלוכה'לע ווי פערסיען, ווען זי וואלט געהאט דערפאר אנ'אינטערעס און וואלט געוואלט ארויסטרעטען געגען אונז אלס א מוזולמענישע מלוכה אין צוזאמענהאנג מיט די לעצטע געשעהענישען אין א"י. אויב איראק וועט אריינטרעטען אין דער פעלקער־ליגע, וועלען מיר בעקומען א פערביסענעם שטענדיגען געגנער אין דער מלוכה, וואס ווערט רעגירט דורך אסאב פייזול א זוהן פון הוסיין, און קרוב פונ'ם בעריהמטען געוועזענעם ירושלימער מופטי (וואס שטאמט אויך פון דער פאמיליע הוסיין). שוין די נדבה פון 1000 רופיע פאר די „ארימע אראבישע קרבנות" וואס פייזול האט געגעבען, איז א בעווייז, וואו ס'געפינען זיך זיינע סימפאטיעס און ס'איז נישטא פון וואס זיך אזוי שטארק צו פרעהען.

א צווייטע פראגע: ענגלאנד וויל זיך אפזאגען פונ'ם א"י־מאנדאט אדער נישט? וועט זי דאס טון?

— פאר יעדען, ווער ס'איז בעקאנט מיט די צ י ל ע ן פון דער בריטישער פאליטיק און איהר אייזערנע קאנסעקווענץ אין פערלויף פון יאהרהונדערטער, וועט די פראגע אויס קינדיש.

מ'דארף געדענקען, אז דער א"י־מאנדאט נעהמט אויך ארום עבר־הירדן, וועלכער האט פאר ענגלאנד א געוואלדיגע סטראטעגישע בעדייטונג, אלס א וועג קיין אינדיען, דער דאזיגער עבר־הירדן בז וועלכען ענגלאנד האט ערשט נישט לאנג פעראייניגט א רייה סטראטעגישע פונקטען ווי די שטאט מאאן, (וואס איז א באהן־סטאציע אויפ'ן וועג קיין הערושאם) אקארא (א וויכטיגען פארט ביים ים־סוף, וואס האט ביז נישטלאנג געהערט צו הערזשאס).

פון עבר־הירדן וואו ס'הערשט פייזול'ס ברודער, אבדולאה, פיהרט א וועג פון מיטעללענדישען ים קיין איראק און קיין אינדיען, און אמאן, די הויפטשטאט פון עבר הירדן, איז א וויכטיגע סטאציע פון דער לופט־ליניע ענגלאנד—אינדיען.

שוין צוליב דעם אליין זענען אלע קלאנגען, אז ענגלאנד וועט זיך אפזאגען פונ'ם מאנדאט איבער א"י, לעכערליך.

און דאס קליינע א"י, וואס איז געבליבען נאכ'ן אפשניידען פון איהר דעם עבר הירדן האט אויך פאר ענגלאנד אנ'ערשטקלאסיגע בעדייטונג: חיפה וועט זיין דער גרעסטער פארט ביים מיטעללענדישען ים, וואס וועט בלייבען אין ענגלאנדס הענד. דער פארט האט נישט נאר א האנדעלס־ווערט, נאר אויך א גרויסע און וויכטיגע מיליטערישע בעדייטונג און דערצו קומט נאך צו דער אומשטאנד אז נאכ'ן ארויסציהען זיך פון עגיפטען (וואס וועט אגב אזוי שנעל נישט פארקומען) ווערט פאלעסטינע בעטראכט דורך ענגלאנד אלס איהר פארטיידיגונג פונ'ם סועץ־קאנאל, וועלכער איז אנ'אויג אונ'ם קאפ און די הויפט־ארטעריע פונ'ם שיף פערקעהר מיט אינדיען. מ'דארף דאך געדענקען, אז זייט הונדערט און פופציג יאהר איז די הויפט־אקס פון כמעט דער גאנצער וויטוזכטיגער בריטישער פאליטיק געווען און איז — אינדיען און איהר שוץ פאר אנ'איבערפאל. מיט 140 יאהר צוריק האט מען מורא געהאט פאר נאפאלעאנען, שפעטער — פאר רוסלאנד, נאך שפעטער פאר ווילהעלם דעם 2־טען מיט זיין באגדאדער אייזענבאהן.

אינדיען איז שטענדיג אין צענטראל־פונקט און פאלעסטינע איז זעהר א וויכטיגער פונקט אויף צו שיצען אינדיען און אויף צו קירצען דעם וועג פון ענגלאנד קיין אינדיען.

אלזא, ס'איז נישטא וואס זיך צו בעאומרוהיגען:

טראָץ דעם ארטיקעל אין „איווענינג סטאנדאר" וועט זיך ענגלאנד פון פאלעסטינע נישט אפזאגען. בכלל איז עס נישט אין דער געוואוינהייט פון ענגלאנד צו פערלאזען א פאזיציע, וועלכע זי האט פערנומען צי דאס איז עגיפטען, צי ציפר, צי עפעס אנ'אנדער גיבראלטאר.

* * *

און דאס אפזאגען זיך פונ'ם מאנדאט איבער איראק? מ'דארף געדענקען, אז דער איראקער מאנדאט האט א גאנץ אנדער אונטערלאגע ווי פון א"י. די בעפעלקערונג פון איראק האט געגען מאנדאט פראטעסטירט. און האט אויך פראטעסטירט געגען דעם אנגעווארפענעם דורך ענגלאנד קעניג פייזול. נאך לאנגע פערוויקלונגען בעת וועלכע ס'איז שיער נישט געקומען צו א קריג מיט טערקיי וועגען מאסול, איז געקומען צו אנ א פ מ א ך צווישען איראק מיט גרויס־בריטאניען. דער דאזיגער אפמאך איז געשעהן אונטער א שטארקען דרוק פון דער ענגלישער רעגירונג, וועלכע האט בעת מאקדאנאלד־רעגירען אין יאהר 1924 געשטעלט אנ'אול־טימאטום פייזול'ן.

לויט'ן דאזיגען אפמאך, וואס איז געשלאסען געווארען אין יאהר 1922, און איז ערשט שפעטער ראטיפיצירט געווארען, האבען ביידע צדדים מסכים געווען, אז דער מאנדאט דארף דויערן צוואנציג יאהר. אבער אונטער'ן דרוק פון דער בעפעלקערונג האט דער הויך־קאמיסאר סיר קאקס צוגעגעבען א פערפליכטונג פון דער ענגלישער רעגירונג צו פערקירצען דעם מאנדאטס־דויער אויף פיר יאהר אנשטאט 20. אלזא איצט פיהרט אויס מאקדאנאלדס רעגירונג א געגענזייטיגען אפמאך מיט איראק.

פון דעם איז קלאהר אז דער מאנדאט איבער איראק איז ווייט נישט דאס זעלבע וואס דער מאנדאט איבער פאלעסטינע. איבערנעהמענדיג דעם מאנדאט איבער פאלעסטינא האט זיך ענגלאנד פערפליכטעט דורכצופיהרען א קאנקרעטע אויפגאבע צו שאפען א יודישע נאציאנאלע היים. ווער ס'קען די געשיכטע פון דער שלום־קאנפערענץ פון 1919 י. בפרט ווער ס'איז דאן געווען אין פאריז, געדענקט אז אויפ'ן מאנדאט איבער פאלעסטינא זענען געווען אויך פיל אנדערע בעלנים, און אויב דער מאנדאט האט בעקומען ענגלאנד, איז עס געשעהן אין א גרויסער מאס א דאנק דער אונערמידליכער פאליטישער טעטיגקייט מצד די ציוניסטען. בפרט דאס בייקומען די נעגנערשאפט פון אמעריקע און דער ענטשפרעכענדער בעשלוס פונ'ם קאנגרעס און סענאט אין וואשינגטאן זענען געווען הויפט עכליך א פועל־יוצא פון דער ציוניסטישער אינטערווענץ.

דערפאר זענען אויס וואונדערבאר די שטימען אין דער ענגלישער פרעסע (אויב זיי זענען נאר אויפריכטיג) וועגען איבערגעבען דעם מאנדאט איבער א"י אמעריקע א.א.וו. קיין גרויס געוויכט דארף מען אויף די דאזיגע מיינונגען נישט לעגען.

אט צ.ב. הערט מען שוין זיין פערציג יאהר שטימען אז מ'דארף פערלאזען עגיפטען, וועלכען מען האט „פראוויזאריש" בעזעצט און פונדעסטוועגען דויערט די אקופאציע שוין פופציג יאהר, אפילו בנוגע אינדיען הערען זיך שטימען אז איהר אויסהאלטען קאסט צו טייער, אז זי איז א שווערער לאסט וואס די ווייסע האבען אויף זיך גענומען.

אזוי שרייבט מען אין די צייטונגען, אזוי רעדט מען אמאל אויף מיטינגען, אבער די וויטזעהעודיגע ענגלישע רעגירונג פיהרט איהר פאליטיק און צו די דאגמעס פון איהר פאליטיק געהערט איצט דאס איינהאלטען די מאכט אויפ'ן נאהענטען מזרח.

און א שליסעל צום דאזיגען מזרח פאר ענגלאנד איז פאלעסטינע און דערביי — מיט א י ו ־ ד י ש ע ר נאציאנאלער היים.

מיין רעקלאמע איז גוטע סחורה

דעריבער טרינקט נור דעם **ווייין** פון דער בעוואוס־טער פירמע

מענדיל באָרנשטיין

„באָרווין"

לאָדז, נאוואמיעסקאַ 30

טעלעפאָן 58־30.

דירעקטער אימפארט פון ארץ־ישראל

היט אייך פאַר פאַלסיפיקאַטען!

שעהנע מעשיות פון דער גאנצער וועלט

געפאַהר פון רענטגענס־שטראַהלען, — וויפיל אַמעריקאַ גיט אויס אויף קאסמעטיק

די געפאהר, וועלכע עס שטעלען מיט זיך פאר די רענטגען־שטראהלען פאר די דאקטוירים, וועלכע בעשעפטיגען זיך מיט זיי — איז אלגעמיין בעוואוסט. עס ווערט אין דער פרעסע אפט מיטגע־טיילט וועגען רענטגענאלאגען, וועלכע מען האט גע־מוזט אמפוטירען פינגער אדער די גאנצע האנד, וואס זענען געטראפען געווארען פון א בייז־געשוויר.

דעם ברייטען פובליקום איז נישט בעוואוסט, אז רענטגען־שטראהלען זענען געפעהרליך נישט נאר אין דעם לאקאל, וואו עס קומט פאר דער סעאנס, נאר ווייט ארום. דאס ערשטע מאל האט דאס פעסטגעשטעלט אין יאהר 1921 דער פראנצויזישער רענטגענאלאג קאנרעמולען אראפגעהענדיג פון דער לאבאראטאריע, אין וועלכען ער האט געמאכט פאר־שונגען מיט א רענטגען־אפאראט אין זיין קאבינעט, וועלכער איז געווען מיט א שטאק נידריגער, האט ער בעמערקט, אז א פאטאגראפישער נעגאטיוו, וועלכער איז געלעגען אויפ'ן טיש, איז געווען געענדערט, אונטער דער ווירקונג פון די רענטגען־שטראהלען. די שטראהלען זענען ארורך דורכ'ן סופיט און נישט פערלוירע זייער קראפט. נאכדעם ווי קאנטרעמולען האט גענוי אויסגעפארשט די ריכטיגקייט פון דעם פאקט, האט ער וועגען דעם געמאלדען אין דער פאריזער אקאדעמיע פון וויסענשאפט מיט א פאר־טראג, אין וועלכען ער שטרייכט אונטער די געפאהר אס דראהט דעם פובליקום פון רענטגען, און אז מען דארף אנגעהמען מיטלען געגען דער געפאהר. ער פערגלייכט דעם רענטגען מיט דעם נישט זיכט־בארען שפינוועבס, וואס דרינגט אריין אומעטום און זאגט פאראויס, אז אלס קרבנות קענען פאלען גאנץ זייטיגע מענשען, — שכנים, וואס וואוינען נעבען, אונטער אדער איבער א רענטגען־קאבינעט

א. ר. גל.

די איינוואוינערינס פון די פעראייניגטע שטאטען האבען אין יאהר 1928 פערנוצט 150,000 פונט רויטע ליפען־פאמאדע. נאך מעהר איז אויסגענוצט געווארען קרעם צום פנים אפצווישען דעם פודער — 155,000 פונט. פודער איז פערנוצט געווארען 400.000 פונט, פערשידענע קרעמען — 1.600.000 פונט. אויף קאסמעטישע פרעפאראטען איז אויסגעגעבען געווארען אין דעם 1928 יאהר 1,850,000000 דאלאר — דערביי שטעהען די מענער נישט פיל אפ פון די פרויען, אויף האר־פלעגע, בראָלען, פנים־פערשעהנערונג האבען די מענער אויסגעגעבען אין משך פון יאהר 1929 א מיליארד דאלארען.

——=]o[=——

ערשטע קאָנפערענץ פון יודישען וויסענשאפט־ליכען אינסטיטוט אין ווילנע

ווילנע, (יט"א) סוכות־צייט דעם 27־טען אקטאבער ה.י. קומט פאר אין ווילנע די ערשטע קאנפערענץ פאר'ן יודישען וויסענשאפטליכען אינ־סטיטוט. פאר די פיר יאהר וואס דער „ייוא" עקזיסטירט האט ער בעוויזען פאפולער צו ווערען אין נאר דער וועלט. עס זענען אנגעזאמעלט געווארען קאלאסאלע אוצרות, וואס האבען אנאוגעהויערען ווערט פאר דער יודישער קולטור און געשיכטע. דורך די סעקציעס פון אינסטיטוט זענען ארויסגעגעבען געווארען פינף גרויסע בענדער שריפטען (פילאלאגישע, עקאנאמיש־סטאטיסטישע און היסטארישע), ווי אויך דער ערשטער באנד פון די ביבליאגראפישע יאהר־ביכער, אין אלע וועלט־טיילען, וואו עס געפינט זיך נאר א יודישער קבוץ, עקזיסטירען אפ־טיילונגען און גרופעס פריינד פון אינסטיטוט.

כדי אונטערצופיהרען א סך־הכל פון דער אפ־געטוענער ארבייט און כדי אנצוצייכענען די פלענער פון דער ווייטערדיגער טעטיגקייט, ווערט צונויפ־גערופען די קאנפערענץ.

אויפ'ן טאג־ארדנונג: בעריכטען פון ארגאנ־יזיר־קאמיטעט, פון די וויסענשאפטליכע סעקציעס, פון בוי־קאמיטעט און פון די לאנדעס־אנגאניזאציעס עס וועלען אויך געהאלטען ווערען איניגע וויסענ־שאפטליכע רעפעראטען, צו דער קאנפערענץ וועלען אויך קומען א רייה אנגעזעהענע פערזענליכ־קייטען: פראפ. שמעון דובנאוו, יעקב לעשטשינ־סקי, א טשעריקאווער, נ. פרילוצקי, דר. שיפער, י. עפרויקין, און אנד. עס וועלען אויך קומען דעלע־גאטען פון אלע יודישע ישובים.

בעקאנטמאכונג.

מיר מאכען בעקאַנט, אז ביי דער פירמאַ

מ. באָרנשטיין (באָרווין)

אין לאָדז, נאוואמיעסקאַ № 30

בעקומט מען אונזערע

אַלע סארטען וויין

וועלכע מיר עמפפעהלען דער געעהרטער קונדשאַפט.

0086 מיט אכטונג בשם אגודת כרמי־התקוה, פתח־תקוה (ארץ־ישראל) (—) דוב ימיני.

צאהן־אַרצט

H. LEWITA-FUCHS

פיעטריקאווער 50, טעל. 36־21

נעהמט אָן פון 11—1 און 3—6.

ראש השנה \ פון ראובן ברייניין \ קינדערשע איבערלעבונגען

די ימים-נוראים אין די קינדער-יאהרען — גרויסע, וויכטיגע געשעהענישען.

ערנסטע און א בעראלטגנעם קעמפ-על פון דער נשמה לעבען די דאזיגע זכרונות, לעבען איבער א ראמאנטישען שלייער. מאנכעסמאל דוכט זיך, עס איז געווען אין גאנץ אלטע גרויע צייטען, מיט הונדערטער יאהרען צוריק. אין אן ערשטען גלגול, נישט איך זעלבסט, דער איצטיגער אלטער מאן, וואס דענקט, פילאזאפירט, צווייפעלט, קריטיקירט, גריבעלט און איראניזירט.

נישט איך זעלבסט האב דאס אלץ איבערגעלעבט — אן אנדער וועזען, א פרעמדער גלגול אין מיר האט דאס איבערגעלעבט.

די קינדער-יאהרען — נישט פיל צייט איז זינט דאן פארגאנגען. אזעקגעגאנגען — נאר לערך זעכציג יאהר.

און דאך שיינען די דאזיגע ערינערונגען ווי אן אויסגעוועבטער חלום.

און דאך לעבט נאך דער דאזיגער חלום ערגעץ וואו אין א געהיימען ווינקעל, אין א בעהאלטענעם קנייטש פון דער נשמה, לעבט זעלבסטשטענדיג. וויל נישט, קאן נישט פערשווינדען, קאן זיך נישט אויסלעשען.

די דאזיגע זכרונות פון די ימים-נוראים און די קינדער-יאהרען, פלאקערען ווי ציקענדע, פלאטערנדיגע ליכטלעך אין א תהום פון פיל אנדערע ערינערונגען.

און מאנכעסמאל שיינט מיר, אז דאס זענען נישט קיין אלטע, פארצייטיגע ערינערונגען, נאר איבערלעבונגען פון היינט אינדערפריה. דורך א געהיימנישפולען כשוף ווערען די דאזיגע איבערלעבונגען ארויסגעצויבערט — ווערען א ווירקליכקייט פון היינט.

ראש השנה.

שוין א חודש פאר ראש-השנה, פון ראש-חודש אלול אן, האט זיך אנגעהויבען פיהלען דער קומענדער יום-הדין.

די גאנצע אטמאספערע ארום און ארום איז געווען אנגעזאפט מיט שרעק פאר'ן יום-הדין, ווען אלע בעשעפענישען שטעהען פאר דעם כסא הכבוד פון דעם האר פון דער וועלט, פאר וועלכען „עס ליגען אויפגעדעקט אלע פערבארגענע זאכען און א מענגע געהיימנישען פון דעם אנפאנג וועלט-שאפונג, דען קיין זאך פערגעסט ער נישט“.

מיר קינדער האבען געוואוסט, אז דעם רבי'ן אין חדר קען מען אמאל אפנארען, פון די עלטערען קען מען אמאל פערבארגען אן עבירה, א זינד, ווי אפכאפען א מנחה, פערפעהלען א ברכה, פערלירען א שטיפער —

נישט אבער פון דעם הערשער איבער דער גאנצער וועלט. אלץ איז פאר איהם אפען און בעקאנט.

מיר, קינדער, האבען געוואוסט, אז דער פנקס ליגט פאר איהם אפען און וועלכען א האנד פערשרייבט אלע אונזערע מעשים.

מיר, קליינע קינדער, האבען גוט געוואוסט, אז ראש-השנה אין דעם יום-הדין ווערט אנגעשריבען אונזער גזר-דין: מי יחיה ומי ימות — ווער פון אונז עס זאל בלייבען לעבען און ווער עס זאל שטארבען.

אמת, מיר קינדער, האבען זיך אייגענטליך נישט געשראקען פאר'ן לעבען — אבער די דערוואקסענע האבען אויף אונז אנגעווארפען אן אימה, פאר די פייערדיגע שמיץ און די אלע ענוים אין גיהנום נאכ'ן טויט.

און מיר האבען געגלויבט באמונה שלימה אין אלץ, וואס די דערוואקסענע האבען אונז געזאגט, מיר האבען געגלויבט, אז די דערוואקסענע וויסען אלץ אקוראט, ווי און וואס עס קומט פאר אויף יענער וועלט.

און געקומען דער חודש אלול, פלעגט די מאמע זאגען: עפעס נאר א קלייניגקייט די ימים-נוראים — אפילו א פיש אין וואסער ציטערט.

אין מיין קינדערישער פאנטאזיע האב איך אין חודש אלול געזעהן די גאנצע וועלט ציטערן. יודען זענען ארומגעגאנגען מיט פערזארגטע, טרויעריגע פנימער, האבען געזיפצט מעהר ווי א גאנץ יאהר, די בוימער האבען זיך פון שרעק געשאקעלט, די וואלקענס האבען פון שרעק געיאגט, געטריבען איינער דעם אנדערען.

אין חדר האט דער רבי אונז צוגעגרייט צום יום-הדין, איינגעלערנט מיט אונז דעם סדר-מלכיות, זכרונות און שופרות. ער האט אונז בעשעפטיגט מיט דעם וויכטיגען פראבלעם, מיט דער מחלוקת פון בית-שמאי און בית-הלל וועגען ראש השנה, וואס געפאלט אום שבת, אויב מען זאל זאגען ניין אדער צעהן ברכות. דער רבי האט אונז בעוואפענט מיט אלע נויטיגע כלי-זין צו בעקעמפען דעם שטן, וואס איז מקטרג אויף יודען אין די ימים-נוראים. מיר האבען געוואוסט, מיט וועלכע תפילות, פסוקים און תקיעות מען קאן איהם, דעם בחור, בייקומען.

און טראץ דעם האבען מיר, קליינווארג, געלעבט אין איין שרעק. דאך, די ימים-נוראים, די שרעקליכע טעג האבען פאר אונז געהאט אויך ליכטיגע, לוסטיגע מאמענטען און עפיזאָדען.

וויפיל שרעק און ציטערניש עס האבען נישט געשוועבט אין דער לופט, וועלכע מיר האבען איינגעאטעמט, האט דאך דאס קינדערישע לעבענס-לוסטיגקייט, לעבענס-דורשטיגקייט, אויך אין די פערכמארעטע, טרויעריגע און שרעקליכע טעג געוואוסט צו פערשאפען זיך פערגעניגען.

די לוסטיגע מאמענטען:

האלב אלול האט זיך אנגעהויבען די בין-הזמנים, נאר ביז האלבען טאג האט מען געלערנט אין חדר, אנשטאט ווי געוועהנליך פון פריה ביז בין-השמשות. און די פריע שטונדען פלעגען מיר זיך אריינכאפען אין שוהל, ארויסשלעפען דעם שופר פון זיין בעהעלטעניש און זיך געניטען פאר די תקיעות. יעדער האט געוואלט צו כאפען א בלאז. מאנכע פון אונז זענען געווען פלייסיג עקשנותדיג, און האבען שטונדענלאנג געבלאזען שופר, געוואלט זיך אויסלערנען די שברים, די תרועות, — דעם קריגס-רוף צום שטן. דער שופר איז אבער געווען הייזעריג — פאר אונז אבער איז ער געווען דער מוזיקאלישסטער אינסטרומענט. די שוהל און די וואנט זענען געווען אנגעפיהלט מיט די משונהדיגע ווילדע הייזעריגע קולות פון שופר, — פאר אונז איז עס געווען ריינע מוזיק, מיר פלעגען כאפען פאר דער בלאזעריי אין שופר, טרוקענע, אומברחמנות'דיגע, קלעפ פון דעם בייזען און פערביטערטען שמש. עס פלעגט זיך אויך אריינכאפען א בעל-הבית פון נאס, הערענדיג אונזערע תקיעות, און פלעגט אונז פערפאהרען מיט א שטעקען איבער די יונגע ביינדלעך, און שרייען דערביי מיט א קוויטש: „וועט איהר אפהערען, עכברושים, איך וועל אייך ממית'ן, קיין שריד ופליט וועט פון אייך נישט בלייבען!“

מיר האבען אבער דעם שמש און די בעלי-בתים געהערט אין טראק. אונז האט פערשאפט שפאס און פערגעניגען ווען מיר האבען פערכאטערט די דערוואקסענע, וועלכע זענען אהן כוחות געבליבען ביז זיי איז געלונגען אונז מכבד צו זיין, מיר זענען געשפרונגען איבער די טישען, געקראכען אונטער די בענק, געדרעהט זיך ארום דער בימה, — זיי נאך אונז, און אויף להכעיס נאך שטארקער און משונה'דיגער געבלאזען.

דאס איז געווען אונזער ספארט, די בעהויפטונג, די שטאלצונג פון אונזער כאראקטער, די שולע פון אונזער זעלבסטשטענדיגקייט.

אין די פריע שטונדען פון חודש אלול פלעגען מיר זיך אריינכאפען אריינגנבענען זיך צו רבי ישראל דעם חזן און מיט גרויס דרך ארץ זיך צוהערען ווי ער „סטראיעט“ זיך מיט זיינע משוררים צו די תפילות פון ימים-נוראים.

דער חזן (א גאנץ יאהר איז ער אויך געווען א מלמד) איז געשטאנען אפילו אין דער גרעסטער היץ, אנ'איינגעכלעבטער און א-זומערוויקעלטער מיט א לאנגער שאל, און מיט וואלענע זאקען, (ער זאל זיך חלילה נישט פערקיהלען און נישט אנווערען די „כלי“ — דעם קול) און האלטען אין א'ן טרינקען געלבעלעך פון אייער בעשאטען מיט צוקער. מיר האבען הנאה געהאט נישט אזוי פון זיין נגינה, ווי פון זיין קאמאנדעווען מיט די יונגינקע פרייוויליגע משוררימלעך, מיט די מאגערע און לעכערליכע צונעמענישען, וואס ער פלעגט זיי געבען.

פערבייגעהענדיג, פלעגען מיר מאכען א שפרונג און אריינכאפען זיך, שטיל און פערשעמטערהייט, צו חיים דעם קלעזמער און זיך צוהערען, מיט אנגעהאלטענעם אטעם (בשעת הדחק האבען מיר זיך בענוגנט מיט אנהענגען זיך פון דרויסען אויפ'ן פענסטער און זיך צוהערען) צו זיין פידעל'ע ווי זי קלאגט, ציהט די נשמה, איז מתפלל און צוגיסט זיך אין זיסע, ציטערנדע טענער. איך פלעג יעדע נעהן פון מתיקות, פערגעסען דאס עסען און די אומאנגענעהמקייטען, וואס דערווארטען מיך אין הויז, וואו מען וועט מיך מוטשען מיט דער פראגע: וואו ביסטו אזוי לאנג אויסגעבליבען, נעלם געווארען?

און עס זענען געווען נאך פיל אנדערע פערוויילונגען, „אונטערהאלטונגען“, שפאציר-גענג, און אויך נישט ווייניג עכט-קינדערישע, אונשולדיגע און ליב-נעוועענע שטיפעריען.

קורץ און גוט: די ימים-נוראים זענען סוף-כל-סוף דאך נישט געווען אזוי שרעקליך פאר אונז קינדער. אפילו די ביטערע שרעק פאר'ן יום-הדין, פאר'ן שטן, וואס איז מקטרג, האבען אויך געהאט זייערע אייגענטליכע זיסקייטען.

די לעבעדיגע קינדער-נאטור האט שטילערהייט רעוואלטירט קעגען אלע הארבע מנהגים און שווערע פערבאטען, קעגען אלע שטרענגע אנזאגען און אזהרות פון דעם רבי'ן און פון די עלטערען.

א גאטספארכטיגע מוטער פלעגט שרייען מיט א וויינענדיגען קול צו איהר יונגעל, צו א חדר-חבר: „אוי, משומד'ל, קיין בהלה נעהמט דיך נישט... ס'טייטש, עס קומען דאך די ימים-נוראים און דו, משומד'ל, גארנישט...“ און דער חדר-יונגעל פלעגט אויסהערען די „שטראף-רעדע“ מיט א טראציגען שמייכעלע, ווי נישט איהם מיינט מען.

און עס איז געקומען דער יום-הדין — ראש השנה.

ערב ראש השנה פארנאכט, דער טאטע האט געמאכט דעם עירוב תבשילין און געמאכט די ברכה על מצוות עירוב מיט גרויס כוונה; די מאמע האט געבענטשט ליכט מיט א וויינענדיגער שטים, און שוין מיט א פרעהליכער דאנקפולער שטים געמאכט די ברכה פון שהחיינו, וואס דער אויבערשטער האט „אונז לעבען געלאזט, אונז דערהאלטען און מיר האבען דערגרייכט צו דער דאזיגער צייט“.

דער טאטע האט מיך גענומען מיט אנ'ערנסטער מינע פאר'ן הענטעל און געגאנגען מיט מיר אין דער חסידישער שוהל. דער טאטע האט זיך געאיילט, געמאכט גרעסערע ברייטערע טריט. איך בין איהם נאכגעשפרונגען, כמעט נאכגעלאפען. איך האב זיך געפיהלט איבערגליקליך. לכבוד ראש השנה האט מען מיר, ווי דער מנהג איז, געמאכט א ניי קאפאטקעלע און נייע טייטקעלעך, לאנגע, ברייטע מלבושים, נישט נאך מיינע יאהרען און נישט נאך מיין קליין קערפערעל (די מאמע פלעגט זאגען מיט ליבשאפט: דאס יונגעל וואקסט, אהן עין-הרע, ווי אויף הייווען) — דאך נייע מלבושים. א ניי בגד'ל איז געווען א גרויסע, פייערליכע געשעהעניש, אויף וועלכער איך האב געמאכט שהחיינו, עס האט צוגעגעבען מעהר מוט, מעהר זעלבסטזיכערקייט.

קומענדיג אין שוהל האבען מיר דערוואקסענע צוגערופען „תתחדש!“ און דערביי, מיט א מינע פון מבינים אין שניט-סחורה, געטאפט די מאטעריע פון דער קאפאטקעלע און געפרעגט דעם טאטען: וואס קאסט אנ'ארשין?

נישט קוקענדיג, וואס איך האב זיך אין חדר אזוי שטארק צוגעגרייט צום יום-הדין, האב איך דאך איבערגעכאפט די שמונה-עשרה, איבערגעהיפט גאנצע שטיקער. די חדר-יונגלעך זענען געשטאנען אין דער זייט און האבען זיך געשושקעט און אויער עטוואס שפאסיגעס און אפגעטון איינער דעם אנדערען א שפיצעל. אפילו דער „ובכן תן פחדך“ האט אונז נישט דערשראקען.

נאכ'ן דאווענען, די דערוואקסענע האבען מיט גרויס כוונה, אנדערע מיט טרעהרען אין די אויגען און מיט הארצרייסענדע און הימעלשפאלטענדע זיפצען, מתפלל געווען, — נאך מעריב האט איינער דעם אנדערען צוגערופען: „לשנה טובה תכתבו!“ און בעקומען דעם ענטפער: „גם אתם!“

אויך מיר קינדער, האבען איינער דעם אנדערען, און אויך מיט א געוויסער דרייסטקייט, צו די דערוואקסענע צוגערופען: „לשנה טובה תכתבו!“ נישט איין מאל, נאר צעהן מאל צוגערופען — געווען ביי אונז א מין שפיל, א שטיפעריי, א נייע בעגריסונג...

קומענדיג אין שוהל האבען מיר דער טאטע געמאכט קידוש און שהחיינו אין א פייערליכען און ברייטען טאן.

אין הויז האב איך שוין, אונטער דעם ערנסטען בליק פון פאטער, זיך געהאלטען סטאטעטשנע, נאכגעמאכט די מינע פון א דערוואקסענעם, די המוציא איינגעטונקט אין האניג (א טאג דערויף געווארט).

אויפ'ן טיש זענען געלעגען עפעס מיני פירות, גאנץ געוועהנליכע, בילינע, ווי עפעל, בארען און פלוימען, וואס די ליבע מוטער האט אויסבעהאלטען פון די קינדער, זיי זאלען דאס נישט א ביס טון איידער מען וועט מאכען דערויף שהחיינו. ראש השנה ביינאכט, ווי דער יודישער מנהג איז, נאך דער המוציא האט דער טאטע גענומען יעדען ביים טיש צו שטיקלעך עפעל, וואס מען האט איינגעטונקט אין האניג און אויך איך האב געזאגט דעם „יהי רצון... שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה“ — גאט זאל אונז בענייען א גוטען, א זיסען יאהר.

די מאמע האט אנגעקוואלען פון מיין געשמאקען און זיסען יהי רצון.

די אלע צערעמאניעס, די קליינע סימבאלען און די שהחיינו'ס האבען אויף מיר געמאכט אנ'איינדרוק, האבען מיך טיף גערירט און אריינגעבראכט אין א זעהר ערנסטער שטימונג.

לעבען און אבערגלויבען ביי די אראבער

פון ד"ר ז. קאדיש

שוין א היבשע צייט ווי מ'פארשט און מ'שטודירט דעם לעבען און די זיטען פון די אראבער אין ארץ-ישראל און א סך אינטערעסאנטע ביכער און אפהאנדלונגען זענען שוין ערשינען וועגען דעם אין פערשידענע שפראכען.

דער אינטערעס פון די געלעהרטע אין די ארץ ישראל'דיגע אראבער איז א פילפאכיגער. ווארים זיי, די אראבער, זענען זעהר פרימיטיוו, אפגעשטאנען, אבערגלויביג און פאנאטיש. האט זיך דערפאר דער פאר-דערהאלטען ביי זיי כמעט אנגעפערענדערט א שטיק פון דעם אמאליגען לעבען אין ארץ-ישראל אין גאר די אלטע צייטען.

מ'פארשט דעריבער די זיטען, די מנהגים, די אבערגלויבונגען, די פאלקס-מעשיות אין ארץ-ישראל צוליב פערשידענע צוועקען. מאנכע שטודירען עס גלאט אזוי, אלס א שטיק פרימיטיווע קולטור, אלס א שטיק פון דעם אמאליגען לעבען אין מזרח, וואס האט זיך דערהאלטען ביז היינט. א סך געלעהרטע, אבער, שטודירען דעם לעבען פון די פעלאכען (פויערים) און די בעדואינער אין ארום ארץ-ישראל, ווייל עס האבען זיך דערהאלטען ביי זיי פיל מנהגים און אבערגלויבונגען, וועלכע האבען געהערשט ביי יודען גאר אמאל, אין די תנ"ך צייטען. העלפט דאס אונז דעריבער פערשטעהן בעסער א סך שטעלען אין תנ"ך און א סך שטריכען אין דעם אוראלטען יודישען לעבען.

דעם מזרח בעצייכענט מען אלס אומבעוועגליך. די אייראפעער און אמעריקאנער, „די מערב-מענשען“, זענען בטבע זעהר בעוועגליך און שנעל. אין עטליכע יאהר קומען פאר גאר שטילערהייט גאנצע איבערקעהרענישען. אין מזרח, אבער, שלעפט זיך דאס לעבען זעהר פויל, ער רוקט זיך גאר פון ארט נישט. די אראבישע פעלאכען און בעדואינער אין ארץ-ישראל און אין סיריען פיהרען דעריבער נאך היינטיגען טאג א שטייגער פון לעבען, וואס איז אין פיל פרטים ענהליך צו דעם יודישען אין דער צייט פון די מלכים און די נביאים.

איך וויל דא ברענגען בלויז א פאר ביישפילען פון דעם:

דער נביא יחזקאל וואו ער מוסרט ירושלים און ערקלערט איהר, אז זי איז זינדיג פון איהר ערשטען אנהויב אן, זאגט אין זיין בילדער-שפראך: „אין דעם טאג פון דיין געבורט ביזטו נישט געזאלצען געווארען און נישט געוויקעלט געווארען אין קיין ווינדעלעך“ (קאפ. ט"ז, 4). אט די זיטע פון איינרייבען מיט זאלץ א ניי-געבוירענע קינד הערשט נאך עד-היום ביי די אראבער אין ארץ-ישראל. ווען א קינד ווערט געבוירען ביי אנ'אראבישען פויער, ווערט עס די ערשטע זאך איינגעריבען מיט אייל און זאלץ, זיי גלויבען, אז א קינד, וואס מ'האט לינג. נישט גוט איינגעזאלצען, מוז אויסוואקסען א שוואכ-

מיר זעהען דא, אלזא, אז אויך ביי יודען פערצייטען האט געהערשט דיעזעלביגע זיטע, און יחזקאלס מליצה פון דעם יודישען לעבען אין יענער צייט.

אדער לאמיר נעהמען אזא זאך ווי דעם „פתיל תכלת“, דעם בלויען פאדים פון די ציצית. פארוואס עפעס א בלויער פאדים? מ'האט עס אמאל אויסגעטייטשט, אז בלוי איז די פארב פון הימעל און, אז דער צוועק דערפון איז, אז מ'זאל זיך דערמאהנען אן גאט אין הימעל. דאס איז, אבער, בלויז א שפעטערדיגע אויסטייטשונג. באמת זענען די ציצית, פונקט ווי תפילין און מזוזה, געווען לכתחילה א סארט קמיע געגען נישט-גוטע און אויך דער בלויער פאדים איז געווען א סגולה געגען אנ'עין-הרע. ווארים ביז היינטיגען טאג איז עס די זיטע ביי די אראבער אין ארץ-ישראל אנצוטון א קינד אויפ'ן קעפעל א היטעלע דעקארירט מיט א בלויען קאנט. דער בלויער קאליר איז א מיטעל צו פערהיטען דאס קינד פון א בייז אויג.

איינס פון די בעסטע ביכער אין ענגליש וועגען די ארץ-ישראל'דיגע אראבער איז דאס בוך פון אליהו גראנט „דהי פיפעל און פאלעסטין“.

דער פראפעסער בעשרייבט די אראבישע פעלאכען אין ארץ-ישראל פון זיינע אייגענע באאבאכטונגען. אבער דאס זענען נישט קיין אויבערפלעכליכע, אונקריטישע באאבאכטונגען פון א רייזענדען זשורנאליסט. ווארים גראנט איז א פראפעסאר אויף תנ"ך אין אנ'אמעריקאנעם אוניווערזיטעט און איז א געלעהרטער מיט א נאמען.

די אראבער פון פאלעסטינא, זאגט אליהו גראנט, שטעלען מיט זיך פאר דריי בעוואוינער-טיפען: דעם בעדואין פון מדבר, וועלכער וואנדערט אין א געצעלט; דעם פעלאך, דעם פויער פון דארף, וועלכער דערמאהנט אין א סך פרטים אן דעם שטייגער פון לעבען אין דער תנ"ך צייט; און דעם שטאטישען מענשען, וועלכער האט שוין אין זיך פרעמדע שטריכען.

אזוי ווי דער אראבישער פויער פון דארף האט אמעהרסטען אוראלטע, פערצייטיגע שטריכען אין זיך, שטריכען, וואס דערמאהנען אן דעם לעבען, וואס ווערט געשילדערט אין תנ"ך, האט אליהו גראנט, דעריבער אויסגעקליבען דאס אראבישע דארף אין ארץ-ישראל פאר דער טעמע פון זיין שטודיום.

פראפעסאר גראנט גיט פאלגענדע כאראקטע-
ישראל:
ריסטיק פון דעם אראבישען פויער אין ארץ-

דער אראבישער פויער איז אין פיל פרטים נאך היינטיגען טאג פיל ענהליך צו דעם כנענישען פויער, וועלכער האט געוואוינט אין דעם לאנד אין די אור-אלטע צייטען. יעדע כוואליע פון א נייער עראבערונג, אדער פון א נייער ציוויליזאציע האט געלאזען איהר איינדרוק אויף איהם. אבער אינעווייניג, אין תוך זיינעם, איז דער ארץ-ישראל'דיגער פויער געבליבען א פרימיטיווער סעמיט. יעדע נייע רעליגיע, וואס איז געקומען צו איהם, האט ער אנגענומען איבער געוואלד, דורך דעם שארף פון שווערד. ער האט אפט אנגענומען דעם אויסערליכען פון א נייער רעליגיע, כדי זיך דורך דעם צו ראטעווען פון טויט.

אזוי ארום האט דער ארץ-ישראל'דיגער פוי-

(ווייטער זעה 8-טע זייט).

ראש השנה

סליחות, דאס דאווענען, תקיעת=שופר

פאָלקסווערטלעך, רעדענסאַרטען, מעשה'לעך און אַנעקדאָטען אין שייכות מיט ראש השנה

געזאַמעלט און דערקלערט —— פון יוסף זעלקאָוויטש

סליחות

אַן אפיקורס האט אמאל געבעטען דעם שמש, אז ער זאל איהם אויפוועקען צו סליחות, און כדי דער שמש זאל זיין איינגאנצען זיכער, אז ער איז ווירקליך אויפגעשטאנען, האט ער איהם אנגעזאגט שמור וזכור, אז דער שמש זאל פריהער נישט אוועקגעהן פון פענסטער, ביז ער וועט נישט צוקומען און איהם זאגען, אז ער איז פאקטיש אויפגעשטאנען.

דער שמש וועלכער האט גערעכענט, אז דער אפיקורס האט מורא געקריגען פאר די ימים-נוראים און ער וויל ווערען א בעל-תשובה, האט געטריי אויסגעפיהלט די בקשה פון אפיקורס: ער איז א צ'ו לאנג געשטאנען אונטער זיין פענסטער און געקלאפט מיט דעם האמער, ביז דער אפיקורס איז נישט אויפגעשטאנען פון בעט און צוגעקומען צום פענסטער.

אז דער שמש האט איהם אבער געזוכט אין שוהל און געזעהן, אז דער אפיקורס איז גארנישט געקומען צו סליחות, האט ער איהם געפרעגט:

— היתכן? אויב איהר האט נישט בדעה געהאט צו קומען טא צו וואס האט איהר מיך מטריח געווען און געהייסען אייך וועקען.

— צוליב צוויי טעמים, האט איהם דער אפיקורס געענטפערט: ערשטענס האב איך געוואלט פיהלען דעם טעם פון אויפשטעהן אין א קאלטען פריהמארגען און זיך צוריקלעגען אין אַן אויסגעוואַרעמט בעט אריין, צווייטענס, האב איך געוואלט פער זוכען דעם טעם פון אויפשטעהן אין די ימים-נוראים און זיך נישט אפגיסען די נעגעל...

אז איינער מאכט א סמיכות הפרשה פון צוויי זאכען, וואס ס'צעהנטע קומט נישט צום פערציגסטען, זאגט מען אויף איהם: ממצרים ועד הנה ושאם, נעיסאר (ושם נאמר).

דאס נעהמט זיך פון דעם פסוק, וואס ווערט אפט איבערגעחזרט אין די סליחות:

אַן עם-הארץ, וואס איז געווען א מכה בעברית — געהרגעט אין דער עברי, האט אנשטאט „ממצרים ועד הנה ושם נאמר" געזאגט: "ממצרים ועד הנה ושאם נאסר".

דאס דאווענען

נאכ'ן מעריב אפדאווענען אין דער ערשטער נאכט ראש-השנה איז א מנהג צו ווינשעווען זיך לויט'ן אנגענומענעם נוסח: „לשנה טובה תכתב(ו) ותחתם(ו) לאלתר לחיים טובים — צו א גוט יאהר זאלסטו אנגעשריבען און געחתמעט ווערען באלד צו א גוט לעבען.

אין א שטעטעל איז געווען אַן אלטער בלעכער, א יוד פון די אמתע עמי-הארצים, וועלכע קענען נישט קיין צלם פון קיין אלף און ער האט געהייסען חיים טובית.

פערשטעהט זיך, אז אין א לומדיש שטעטעל האט מען מיט אט דעם אלטען חיים טוביה קיין גרויסע מחוקות נישט געמאכט, מען האט איהם געלאזט לויפען.

ראש השנה אבער, נאכ'ן מעריב דאווענען פלעגט דער אלטער חיים טוביה זיך אנידערשטעלען ביי דער טיר פון דער שוהל און בעגלייט יעדען איינעם מיט א גליקליכען און צופרידענעם שמייכעל.

איינמאל פרעגט מען איהם:

— וואס איז די גרולה אזוי אויף אייך, חיים טוביה, איהר זעהט אויס אזוי גליקליך, ווי ס'וואלט אייך ווער אין טאש אריינגעשפיגען?

— הע, הע! האט חיים טוביה אפגעענטפערט, א גאנץ יאהר לאזט איהר מיך לויפען, ווי א הונד, אבער דערפאר ראש-השנה, אז איהר גיט זיך די העגד און ווינשעוועט זיך, מוזט איהר אנקומען צו מיין לאסקע, איהר מוזט דערמאהנען מיין נאמען! עס וועט נאך קומען א צייט, ווען איהר וועט דעם „אלטען חיים טוביה" (לאלתר לחיים טובים) פון דער ערד ארויסקראצען!..

בשעה די ווינשעניש זאגט מען זיך, כדי נישט שולדיג צו זיין א וואונש: „אמן, גם אתם".

דאס האט געהערט א ישובניק, א גראבער יונג, און ער האט געמיינט, אז אין די ימים נוראים דארף מען אויף יעדער זאך אזוי אפענטפערען.

פאר יום-טוב איז ער געקומען און שטאט אריין זיך דינגען א „שטאט" אין שוהל, און אין וועג האט ער אפגעטרעטען ביים רב און איהם געבראכט „כבוד-יום-טוב-געלד".

דער רב בעט איהם זיצען, הייסט איהם מכבד זיין מיט א גלאז טיי, און פערפיהרט מיט איהם א שמועס מכוח זיינע געשעפטען און צווישען אנדערען פרעגט ער איהם אויך, ווי אזוי עס געהט דאס לעבען אויפ'ן ישוב.

— ביז-איצט ענטפערט איהם דער ישובניק, איז דארט געווען זעהר פאסקודנע, דער אלטער פריץ עליו השלום איז געווען א סוקין כין, ער האט נישט געלאזט קיין יהודי אויף די אויגען. איצט אבער, רעכענט מען, אז ס'וועט בעסער ווערען, ווייל דער אלטער רשע, ימח שמו, איז יענע וואך נפטר געווארען, פליצלינג בעקומען פון דער היילער הויט א מכה, נישט פאר אייך געדאכט, רבי, און האט אויסגעצײַנגען די קאפיטעס, ווי א פערד, להבדיל.

— כן יאבדו כל הרשעים, האט דער רב זיך אפגערופען.

— אמן, גם אתם!... האט איהם דער ישובניק קורץ און בינדיג אפגעענטפערט.

די וועלט פרעגט א קשיא: פארוואס א גאנץ יאהר ענדיגט דער חזן „תתברך", אנהויבענדיג מיט'ן פסוק „ויוצר משרתים ואשר משרתיו" און ראש השנה מיט'ן פסוק: כלם אהובים, כלם ברורים, א. אז. וו.

דער תירוץ איז: א גאנץ יאהר, אז דער חזן גיט א קוק אויף דער מורח-וואנד, זעהט ער שטעהן דארט בלויז געוועזענע גבירים, חוצפה'ניקעס, געוועזענע משרתים, פון וועלכע מ'זעהט א גאנץ יאהר קיין גראשען נישט און די אמת'ע גבירים זיצען אינדערהיים, הייבט ער דעריבער אן מיט'ן „יוצר משרתים ואשר משרתיו", אנדערש איז אבער ראש-השנה, דעמאלט קומען צום דאווענען די אמתע גבירים, די ריכטיגע קארפען-קעפ, פון וועלכע אי דער חזן, אי דער רב לעקען אפ פעטע ביינדלעך, דעריבער הויבט ער אן מיט'ן „כלם אהובים, כלם ברורים".

נאך שחרית זאגט מען די תפילה, פון וועלכער יעדער פסוק הויבט זיך אן מיט „אבינו מלכנו".

אז מען וויל אויספרובען א יונגעל, פרעגט מען איהם: וויפיל אבינו מלכנו'ס זענען דא?

דאס יונגעל ווערט געוועהנליך געפלעפט פון אזא מין פראגע און פרובט טרעפען און פערגעסט אן עיקר, אז סך-הכל איז פערהאנען נאר איין „אבינו מלכנו" — איין טאטע אין הימעל.

די דערמאהנטע „אבינו מלכנו'ס" ווערען געזאגט פסוק נאך פסוק: דער חזן זאגט איין פסוק און קהל חזרט איהם איבער הויך אויף א קול, דער לעצטער פסוק אבער: חננו ועננו כי אין בנו מעשים, ווערט געזאגט פון קהל און חזן צוזאמען און נישט אויפ'ן קול, נאר שטיל.

דעם ענין האט דער דובנער מגיד געגעבען צו פערשטעהן בדרך משל, וואס איז אגב אויך היינט אקטועל:

אין א גרויס געשעפט איז אמאל אריינגעקומען א גרויסער סוחר און האט געוואלט איינקויפען פון אלעם בעסטען אין דוקא צו זעהר גינסטיגע בעדינגונגען.

די משרתים פון דעם געשעפט האבען זיך ארום איהם געפארעט, געוויזען איהם פון דעם טייערסטען, פון דעם בעסטען און שענסטען, וואס עס האט זיך נאר אין געשעפט געפונען. דער סוחר האט זיך אויסגעקליבען כמעט די בעסטע סחורות פון געשעפט און געהייסען זיי פערפאקען און אפשיקען אויפ'ן דורך איהם אנגעגעבענעם אדרעס, דערביי האט ער נישט פערגעסען זיך צו פעררופען מיט גרויס פאמפע אויף דער פראטעקציע פון די בעסטע קאנטאקטע און רייכסטע פירמעס: די אקציען-געוועלשאפט איז זיין זיידע, יענער נגיד — איז א פעטער, יענער גביר — א שוואגער און אזוי ווייטער.

די משרתים האבען איהם פערפאקט די אפגעקליבענע סחורה און דער געשעפטס-אינהאבער האט איהם פערבעטען אין זיין קאבינעט זיך מיט איהם אפצוחשבונען.

דער סוחר האט כסדר גערעדט מיט סוחרישען ברען און אלץ אויפגעוויזען זיך מיט זכות אבות פון רייכע פעטערס, גבירישע ברידער א. ד. גל. לסוף, אז עס איז געקומען צו רייד מכוח אבצאהלען און דרייצעהן און דער סוחר האט געהאפט ריהרען מיט'ן האמער-פינגער און אויפצעהלען די ממתקים, האט ער אוועקגערופען דעם איינגעטימער אין א ווינקעל אריין און מיט הכנעה איהם אפגעלאזט א סוד אויפ'ן אויער:

— קיין געלד, פאניע לעבע, האב איך נישט, איך קען אייך נאר געבען א לאנג-טערמיניג וועקסעל...

דאס איינענע, האט דער דובנער מגיד געזאגט, איז מיט די יודעלעך: זיי קומען ראש-השנה צום רבונו-של-עולם און קלייט אריין, וואו מען קען בעקומען פון אלדעם גוטען. אין התחלה גיבען זיי דעם איינגעטימער פון קלייט א חנופה-אונטער, ווי „אין לנו מלך אלא אתה" — דו רבונו-של עולם ביזט דאך דער גרעסטער קרעמער און נאר ביי דיר קען מען דאך בעקומען פון אלדעם גוטען, טא צו וואס זאלען מיר געהן אנדערשוואו?.. און יודעלע קלויבט זיך אויס די בעסטע סחורה, ווי כתבנו בספר חיים טובים, בספר גאולה וישועה, פרנסה וכלכלה, קורץ אלץ גוטע זאכען, וואס א מענש קען נאר נעבראווכען, און יודעלע, ווי יענער סוחר, פערגעסט זיך נישט דערביי צו פעררופען אויף זכות אבות: „למען עוללנו וטפינו", „למען הרוגים על שם קדשך", „למען טבוחים על יחודך" א. אז. וו.

אז אז די אלע גוטע זאכען זענען שוין פערפאקט און דארפען אפגעשיקט ווערען אויפ'ן אדרעס פון דעם גרויסען סוחר ר' יודעל, רופט איהם דער רבונו של עולם אריין אין זיין קאבינעטעל און פרעגט איהם:

— האסט עפעס, ר' יודעלע אביסעל „גאַטובקע" — אביסעל מצוות און מעשים-טובים צו בעצאהלען פאר דער אויסגעקליבענער סחורה?

אין דא בויגט דער גרויסער סוחר, ר' יודעלע דער מבין אויף אלעם בעסטען אראפ דעם קאפ און ענטפערט מיט הכנעה:

— כי אין בנו מעשים — קיין געלד, גאטעניו, קיין מצוות און מעשים-טובים זענען טאקע נישטא, עשה עמנו צדקה וחסד, זיי דיך מרחם, רבונו של עולם און נעהם א וועקסעל, והושיענו — רו מוזט ארויסהעלפען, רבונו של עולם, א געפאלענעם סוחר. ווייל טאמער, חלילה וחס, גיסטו נישט דאס פעקעל, פין איך דער טאג זאל נישט בעטאגען, פליטה...

א חזן האט מיט זיינע משוררים געשפילט אין „אָקע", בעת'ן שפילען האט איינער פון די משוררים געהאט א טעות און זיינע קארטען, ער האט א „נײַנטעל" גענומען פאר א „מלכה" און מיינענדיג אז ער האט דריי מלכות האט ער אריינגעבראכט א סך געלד אין קאן אריין. בעת'ן אויפווייזען די קארטען, האט זיך דער טעות ארויסגעוויזען און דער משורר האט געזאלט צוריק ארויסנעהמען זיין געלד, האט דער חזן נישט געלאזט, ואדרבה, „שלשה זיי קארטי ניע גראי" — אז עס ליגט — ליגט.

דער משורר האט אזוי ארום פערשפילט זיין געלד; ער האט אבער בעשלאסען נוקם צו זיין אינ'ם חזן און אין א געלעגענהייט האט זיך איהם סאקע געמאכט ראש-השנה:

ביי „כורעים", בעת דער חזן איז אנידערגעפאלען האבען איהם דאך די משוררים, ווי דער מנהג איז, געדארפט אויפהויבען, זיי האבען עס אבער נישט געטון.

דער חזן איז געלעגען און געלעגען און קיינעם פון די משוררים איז נישט איינגעפאלען איהם אויפצוהויבען.

דער חזן, מיד ווערענדיג פון ליגען, האט זיך געבעטען:

— נו, הויבט מיך שוין אויף, גזלנים!

— „אז עס ליגט — ליגט"! האט דער משורר אפגעפסקענט.

תקיעת=שופר

ווענען שופר-בלאזען געפינען זיך צעהנדליגער בעגיגען מיט צווייטע און געשפריטע טעמים אין טעמים. דאס פאלקס-ווערטעל אבער לאזט זיך נישט פער-שיריגע ספרים, דאס פאלק שאפט זיך זיינע אייגענע טעמים:

א) מען בלאזט שופר דערפאר, וואס דעם חזן קומט נאך אזא „קא-צערט", ווי ער האט אוועקגעלעגט ביים שחרית אינגאנצליך אויסצופייפען... אזוי ווי אבער פייפען אים יום-טוב טאר מען נישט טוט מען איהם כאטש אויסבלאזען...

ב) מען בלאזט שופר דערפאר, כדי דער רבונו של עולם זאל וואס שנעלער א נטע-שרייבען א גוט קוויטעל און זאלעם, וואס די יודעלעך וילען נאר, אפי ער זאל פטור ווערען פון די געבלאזער רייען און נרילצינע קולות פון די שופרות... און

ג) אז מען וואלט נישט קיין שופר געבלאזען, וואלט מען דאך נישט געוואוסט, אז עס איז ראש-השנה...

דער אייגענטליכער טעם פון שופר בלאזען, ווי דער תלמיד טייטשט אויס, איז, „כדי לערבב את השטן" — מיט די קולות פון שופר צו צעמישען דעם שטן, אז ער זאל נישט קענען מקטרג זיין און יודישע תפילות זאלען גלייך אנקומען אין הימעל אריין. אמאל איז אבער פערהאנען, אז דעם שופר „פערהאקט" זיך און דער בעל-תוקע קען נישט אהין און נישט אהער זאגט מען: „דער שטן האט זיך געלעגט אין שופר אריין". דאס עלבע זאגט מען אויף א חזן, וואס ווערט בעת'ן זינגען היזעריג, א געשיכטע, וואס חורט זיך כמעט שטענדיג אדער — „אהא, דער שטן האט זיך איהם שוין געלעגט אין שופר אריין...

לעבען און אבערגלויבען ביי די אראבער

(ענדע פון 7-טע זייט).

ער, געדינט דעם גאט בעל, דעם גאט מולך, דעם גאט פון ישראל, דעם גאט פון די קריסטען און דעם גאט פון די מאכמעדאַנער. אבער גאר טיף אינעווייניג טראגט ער אין זיך דעם אַלטען סעמיטישען אַבערגלויבען.

אט איז אינגעפעהר ווי דער דייטשער געלעהרטער פראפעסאר מאַקס לעהר בעשרייבט דעם אַבערגלויבען פון די ארץ-ישראל'דיגע אראבער אין זיין בוך „פאלקסלעבען אים לאַנדע דער ביבעל".

דער אראבער גלויבט, שרייבט פראפעסאר לעהר, אַז ער איז אויף שריט און טריט אַרומגערינגעלט מיט בייזע ריחות, וועמעס איינציגע אויפגאַבע עס בעשטעהט דערין אנצוטון די מענשען ביי יעדער געלעגענהייט אַלערליי נגישות. ווערט עמיצער משוגע, איז דאס, ווייל אַ נישט-גוטער האט זיך אין איהם בעזעצט.

בעזונדערס האַלטען די נישט-גוטע זיך גערן אויף און בערער, לויט דעם אַבערגלויבען פון די ארץ-ישראל'דיגע אראבער. און אין די ברונימער, אין גריבער מיט וואַסער, גלויבען זיי, זענען דא שדים. פראפעסאר לעהר דערצעהלט וועגען דעם פאלגענדען פאַל, וואס ער גאַראַנטירט פאר דעם וועלכער האט געטויט די אַנדערע קינדער. און זיי האבען דערפאר בעשלאסען אַרויסצוטרייבען דעם בייזען רוח פון איהם. האבען זיי איהם אויפגעהאנגען אין ברונעם מיט'ן קאפ אראפ און האבען איהם אין אט דער פאזיציע געשמיסען ביז ער איז געווארען בעוואוסטלאז, און דער ערוואַרטונג, אַז דורך די שמיץ וועט דער שד אַרויס פון איהם אין אַריין אין ברונים.

אַ צווייטער זעהר ווייט און ברייט פערשפרייטער אַבערגלויבען ביי די אראבער איז דער שרעק פאר אַ בייז-אויג. זיי זאגען, אַז צוויי-דריטעל פון אַלע טויט-פאַלען קומען פון עין-הרע'ס. יעדער אמת דערפון.

אין אַ געוויסען אַראבישען דארף נעבען ירושלים זענען אין אַ פאמיליע געשטארבען אַלע קינדער קליינערהייט, אַ חוץ איין זוהן מיט'ן נאמען אַלי, וועלכער האט איבערגעלעבט אַלע זיינע ברידער און שוועסטער. די עלטערן איז אַריינגעקומען דער געדאַנק, אַז אין אַלי מוז זיצען א נישט-גוטער, מענש, גלויבען זיי, קאן געבען אַן עין-הרע. בעזונדערס אבער האבען דעם האויגען כח מענשען מיט העל-בלויע אויגען. ווען אַזעלכע מענשען האבען נאך דערצו קיין בארד נישט און זיי האבען שיטערע ציינער, האלט מען זיי פאַר זעהר געפעהרליך, אַזעלכע מענשען, גלויבען די אראבער, קאנען מיט איין בליק דער'הרג'ענען.

אזוי ווי עס קאן אלע ווייל פאסירען, אז מען זאל געטראפען ווערען פון א בייז אויג, האבען די אראבער דערפאר ערפונדען אלערליי סגולות געגען דעם.

דער פאפולערסטער מיטעל געגען דעם איז א קמיע. אבער עס זענען דא נאך פילע אנדערע סגולות, ווי למשל: קנאבעל, א בלויער גלעזערנער פער'ל, א ביין פון א קעמעל אויפגעהאנגען איבער'ן טיר און נאך עהנליכע מיטלען אועלכע, די בעסטע סגולה פאר א קינד, ווען עס לייד פון א בייז-אויג איז אויסרויכערען. דאס טוט אבער שטענדיג די באבע פון הויז, קיינמאל נישט די מאמע.

פיל שטארקער ווי דער גלויבען, אין דער תורה פון מאכמעד'ן, זאגט עליהו גראנט, איז ביי די אראבישע פויערים דער גלויבען אין היליגע קברים. און אזעלכע קברים האבען די אראבער אין ארץ-ישראל גאר אהן א צאהל. וואריס יעדער ארט, וואס איז געבליבען היליגע נאך פון די תנ"ך-צייטען איז היילינג אויך ביי זיי. דערצו נאך קומען די קברים פון די לעצטע צייטען, קברים פון מאכמעדאנישע עלטסטע פון שבטים און פון מאכמעדאנישע היליגע לייט, דערווישען און משוגעים; וואריס די אראבער אין ארץ-ישראל בעטראכטען א משוגענעם פאר א סארט היילינגען.

ווי לייכט ס'איז איינצורעדען אזעלכע פאנאטישע און אבערגלויבישע מאסען אלערליי מעשיות און ווי לייכט ס'איז אויפצורייצען זיי צו די בלוטיגסטע מעשים, דאס האבען געוויזען די שוידערליכע געשעהענישען אין ארץ-ישראל אין די לעצטע פאר וואכען.

——=§=——

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צוריקגעקעהרט
— און איבערגעצויגען אויף —
נעגעלניאנא 25, טעל. 26-87
ספעציעל ארצט פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע, אלע ארט אנציזיען, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.
צמט אן טין 8-10 פריה, 12-2 נ.מ. און פון 4-8 אָוו.

Dr. S. HEINRICH
פאמארסקא 10, טעל. 47-67
צוריקגעקהרט.
ספעצ. פאר קינדער און אינערליכע קראנקהייטען
היילט מיט פיזיק.-טעראפיע. דיאטערמיע. קווארץ. לאמפען. ליכט-בעדער, נעמט אן פון 2-12½ און פון 4-7 נמ. פאר אונבעמיטעלטע לעטניצע-פרייז.

הנאה פון אכזריות

פון צבי'ון

אין די לעצטע פאר וואכן לעב איך אונטער דעם איינדרוק, אז אלץ וואס איך שרייב איצט איז ארויסגעווארפען, אז קיינער לייענט עס נישט און קיינער אינטערעסירט זיך דערמיט נישט, ווייל די איינציגע זאך, וואס מען לייענט איצט, איז וועגען די פאגראמען אין פאלעסטינע, פאגראם-ארטיקלען זענען די איינציגע, וואס אינטערעסירען איצט די לעזער. איך, אבער, קען קיין פאגראם-שטאף נישט געבען, איך וואלט אפשר געקענט, ווען איך וואלט זיך אביסעל אנגעשטרענגט. בין איך דאך אויך אמאל אין פאלעסטינע געווען, און ווי נאך געווען! אפילו דארט קרחת געקראגען און גראד בין איך דארט געווען גלייך נאך דעם בלוטיגען פאגראם פון די אראבער אויף יודען אין יפו, די איבערגעבליבענע שפורען פון פאגראם זענען נאך געווען פריש. צושטערטע הייזער און געשעפטען. פערבאנדאזשירטע קעפ און אנדערע גלידער האבען זיך געווארפען אין די אויגען. קלענערע אנפאלען פון אראבער אויף יודען פלעגען נאך פארקומען כמעט יעדען טאג. אין דעם טאג וואס איך בין אנגעקומען אין תל-אביב, האט מען אין הדסה-שפיטאל געבראכט א יונגעמאן וועמען אראבער האבען געפערליך פערוואונדעט און ער איז אינטאקע אויך דעם זעלבען טאג געשטארבען.

איך האב, ווי איהר זעהט, געקענט אנשרייבען עטליכע פאגראם-ארטיקלען און וואלט נישט געדארפט ארומגעהן מיט א געפיהל, אז עפעס שרייב איך איצט אזעלכע זאכען, וואס קיינעם אינטערעסירט נישט, און וואס קיינער לייענט נישט. איך וואלט נישט געדארפט פיהלען אז מיינע ארטיקלען זענען איצט עפעס א דיסאנאנס אין דעם טרויעריגען כאר פון די פאגראם-ארטיקלען. עס האט עפעס א פנים ווי איינער וואלט תשעה באב צו קינות אנגעפאנגען זאגען א קאפיטעל פון קהלת אדער פון משלי. נאר וואס טויג עס, אז איך קען זיך נישט העלפען. ווארים פונקט אזוי ווי עס איז נישט אנגענעהם צו זיין א דיסאנאנס איז מיר נאך אומאנגענעהמער צו זיין א קאנקורענט. און די קאנקורענץ אין דער פאגראם-ארטיקלען אינדוסטריע איז זעהר א שארפע. מען זוכט און מען נישטערט אין אלע ספרים אויסצוגעפינען יעדען רב און יעדען בעל מקובל, וואס האט נאך ווען עס איז געלעבט אין ארץ-ישראל. מען בלעטערט די יודישע געשיכטע און מען כאפט ארויס פון איהר יעדע מינדסטע פאסירונג וואס עס איז פארגעקומען מיט די יודען הין-עס-איז אין פאלעסטינע. מען זוכט מיט די פינגער אויף דער געאגראפישער קארטע יעדען הייליגען ארט אין פאלעסטינע און ווען די קאנקורענץ איז אזא גרויסע און שארפע טא ווי קען זיך ביי מיר נעהמען א חשק זיך צו בעטייליגען אין איהר? אין אזא שארפער קאנקורענץ דארף מען זיין א סך בעוועגליכער ווי איך און האבען א סך מעהר אימפעט ווי איך האב. ווארים איידער איך גיב זיך נאר א ריהר איז שוין געקומען אן אנדערער א פלינקערער און האט שוין אויסגעכאפט.

נאר אין מיין גרויסער פערצווייפלונג גיב איך אמאל א טראכט: אפשר מאך איך א טעות? אפשר איז גאר דער עולם גאר נישט אזוי להוט נאך די פאגראם-ארטיקלען און די נייעס, וואס מען גיט איהם אין אזא גרויסער מאס? אט בין איך דאך אליין אויך א לעזער פון צייטונגען און מיר האט אנגעפאנגען דערעסען די פאגראם-שטאף, וואס מען גיט מיר איין יעדען טאג אין אזא גרויסער פארציע, טא ווארום זאלען אנדערע האבען אזא גרויסען חשק עס צו לייענען?

נאר, גיב איך צוריק א טראכט, פון זיך אליין דארף איך קיין בייספיל נישט נעהמען. איך, למשל, קען נישט לייענען קיין איינצעלהייטען פון פאגראמען און די בעשרייבונגען פון די רציחות און אכזריות, וואס זענען בעגאנגען געווארען. איך קען איבערהויפט נישט לייענען קיין איינצעלהייטען וועגען בארבאריען און בעסטיאליטעטען. איך האב נישט געקענט לייענען די איינצעלהייטען פון די גרויזאמקייטען אין דער וועלט-מלחמה. איך האב נישט געקענט לייענען די איינצעלהייטען פון די שרעקליכע הריגות אויף די יודען אין אוקראינע, פון די בלוטיגע שחיטות פון די ארמענער אין טערקיי און איך האב מיט גרויס אנשטרענגונג בלויז געקענט לייענען די בעשרייבונגען וועגען די אכזריות'ן פון דער אינקוויזיציע אין שפאניען. און ווען מיר האט איינמאל געהאט די געלעגענהייט צו בעקוקען די אלע מינים פייניגונגס-געצייג און אינסטרומענטען, וועלכע זענען בענוצט געווארען אין די אמאליגע אינקוויזיציע-קעלערן, צו פערמוטשען מענשען ביז טויט, האב איך איינפאך געמוזט אנטלויפען אין מיטען, איך האב געפיהלט, אז איך ברעך צוזאמען, ווען מען האט מיך אנגעפאנגען ערקלערען די בעדייטונג פון יעדען פייניגונגס-אינסטרומענט, און וואסערע שרעקליכע יסורים ער האט פערשאפט די געפייניגטע.

אפשר בין איך אין דעם אן אויסנאהם, אפשר האבען אנדערע הנאה צו לייענען וועגען שרעקליכע רציחות, וועגען גרויזאמע אכזריות'ן וועגען יסורים, פייניגונגען א.א.וו. ווייסען דאך די צייטונגען בעסער, וואס זייער עולם לעזער האט ליב, די צייטונגען וואלטען דאך נישט געגעבען אזעלכע לאנגע בעשרייבונגען און אזוי פיל איינצעלהייטען וועגען מענשליכע רציחות און אכזריות ווען דער עולם וואלט עס נישט געגארט צו לייענען.

איך האב נישט קיין וועג ווי אויסצוגעפינען ווי גרויס עס איז די צאהל, וואס לייענען מיט חשק די בעשרייבונגען פון די שרעקליכע רציחות און בלוטיגע שחיטות. וואס ווערען אזוי אויספיהרליך געדרוקט אין די צייטונגען. און דאס וואלט דאך געווען זעהר בעלערנד עס צו וויסען. פסיכאלאגען האבען אזא אויספארשונגס-ארבייט נעדארפט אונטערנעהמען. אזא אויספארשונג וואלט א סך בייגעטראגען אויפצוקלערן די מענשליכע נאטור און די מענשליכע נייגונגען.

פראפעסאר יאסטראוו האט אויף דעם 9-טען אינטערנאציאנאלען קאנגרעס פון פסיכאלאגיע געלייענט א רעפעראט וועגען „נערוועז" און וועגען אבנארמאלער פסיכאלאגיע. ער האט געזאגט אז דאס אבנארמאלע איז נישט מעהר ווי דאס נארמאלע אין אן איבערגעטריבענער פארם און אז דאס נארמאלע איז דאס אבנארמאלע אין מיניאטור. עס הייסט, אז אבנארמאל איז נישט דער געגענזאץ פון נארמאל, נאר אז עס איז א נארמאלקייט וואס דאס אריבערגעכאפט די מאס.

נו, דאס איז א גאנץ גוטער איינפאל, נאר מיך אינטערעסירט איצט נישט אזוי ווי צו פארמולירען וואס עס איז אבנארמאל און וואס עס איז נארמאל, נאר איך וואלט וועלען וויסען צי עס איז נארמאל צו וועלען לייענען איינצעלהייטען וועגען רציחות און אכזריות, וועגען אויפשניידען בייכער, קלאפען כשוער־קעם אין קאפ, אפבראטען לעבעדיגערהייט א.א.וו., אדער דאס איז אבנארמאל.

מיר דוכט, אז מען דארף זיין ביז א געוויסער מאס א סאדיסט כדי צו האבען חשק צו לייענען איינצעלהייטען וועגען אכזריות און ברוטאליטעטען, אדער אפשר האב איך א טעות. איך מוז צוגעבען, אז עס איז לייכטער צו לייענען וועגען אכזריות, ווי צו זעהן מיט די אויגען ווי אכזריות ווערט בעגאנגען. ווארים די, וואס האבען ליב צו זעהן ווי אכזריות ווערט בעגאנגען זענען געוויס סאדיסטען. איך בין אבער זיכער, אז נישט אלע וואס ווייזען ארויס אן אינטערעס צו לייענען וועגען רציחות און אכזריות וואלטען עס וועלען זעהן מיט זייערע אויגען.

נאר מען דארף זיך אנפרעגען ביי די פסיכאלאגען, אויב סאדיזם איז נארמאל אדער אבנארמאל.

סאדיזם די הנאה פון יענעמס יסורים און פייניגונגען, קען האבען פערשידענע מדרגות. האבען ליב צו קוקען ווי מען פייניגט איינעם אדער ווי מען מארדעט איז א העכערע מדרגה פון סאדיזם, ווי האבען ליב בלויז צו לייענען וועגען פייניגונגען און רציחות. איך שטעל מיר פאר, אז איך וואלט בשום אופן נישט געקענט צוקוקען ווי מען הענגט א מענשען, אדער ווי מען האקט איהם אראפ דעם קאפ, איך קען אבער לייענען וועגען דעם. אבער איך הייר דא נישט וועגען קענען זעהן ברוטאליטעטען אדער לייענען וועגען זיי, נאר וועגען וועלען. א מענש קען זיך אנשטרענגען צו זעהן אדער לייענען עטוואס, וואס איז איהם אומאנגענעהם. מען קען זיך אפילו ביסלעכווייז צו דעם צוגעוואוינען. אבער וועלען זעהן אדער וועלען לייענען עטוואס ברוטאלעס אונמענשליכעס, מוז זיין פערבונדען מיט א גרויסער מאס סאדיזם.

נאר פראפעסאר יאסטראוו זאגט דאך, אז אבנארמאלקייט איז נישט מעהר ווי אן איבערגעטריבענע נארמאלקייט, און אויב אזוי, איז די גאנצע חקירה וועגען סאדיזם, אויב עס איז נארמאל אדער אבנארמאל, אן איבעריגע. אין ערנסטען פאל איז סאדיזם אויף דעם אופן נישט מעהר ווי אן איבערגעטריבענע נארמאלקייט.

נאר איך האב אין דער אמת נאר געהאט בדעה דאס מאל צו שרייבען וועגען אן אנדער זאך. איך האב אנגעפאנגען אפילו נישט געקלערט זיך אריינצולאזען אין דער פסיכאלאגישער חקירה וועגען נארמאלקייט און אבנארמאלקייט, אבער ווי די זאך זאל נישט זיין, האב איך דאך אנגעשריבען עפעס וואס האט א שייכות צו פאגראמען און איך פיהל, אז אויך איך האב בייגעטראגען עטוואס צו דער איצטיגער פאגראם-ליטעראטור און איז איך פערנעהם נישט מעהר קיין אומזיסטיגען פלאץ אויף דער וועלט.

קייזער ווילהעלם און מענדעל ביילים

א גרויסע סענסאציע פון די פערגאנגענע יאהרען

אין „סעוואדניא" דערצעהלט דער זשורנאליסט י. טראצקי פאלגענדען העכסט אינטערעסאנטען עפיזאד.

דער געוועזענער אלמעכטיגער מאנארך און בעשיידענער קיעווער „פריקאזטשיק" פון א וואלדלאגער, ביידע לעבען נאך און ביידע זענען פערגעסען: איינער לעבט אויס זיינע יאהרען אין האלאנד, דער צווייטער אין פאלעסטינע. וואס פאר א שייכות, קען זיך אויסווייזען, האבען צווישען זיך דער דייטשער קייזער און דער ארימער רוסישער יוד? און דאך זענען א צייט די ביידע נעמען געשטאנען אין איין רייה און ארויסגערופען א געוואלטיגע סענסאציע.

אט דאס פערגעסענע בלעטעל פון דער געשיכטע וויל איך אויפלעבען.

דאס יאהר ניינצעהן הונדערט דרייצעהן. דער ביילים-פראצעס געהט צו ענדע.

די דייטשע געזעלשאפטליכע מיינונג האט מיט גרויס פעראינטערעסירונג נאכגעפאלגט דעם פראצעס, וועלכער איז אינסצעניזירט געווארען דורך דעם בייזען ווילען פון שטשעגלאוויטאוו'ן. קיעוו און ביילים זענען געווען די טעמא פון טאג. די פראגרעסיווע דייטשע פרעסע האט אפגעגעבען דעם פראצעס גאנצע שפאלטען.

איך בין דעמאלט געווען דער קארעספאנדענט פון „רוסקאיע סלאווא" אין בערלין. איינמאל עפען איך דעם „בערלינער טאגעבלאט" און לעז א טעלעגראמע פון זיין פעטערבורגער קארעספאנדענט פאן-סטאל. די טעלעגראמע האט מיך ממש דערשיטערט.

דער קארעספאנדענט ברענגט אן אויסצוג פון אן ארטיקעל פון אלעקסאנדער סטאליפין, (א ברודער פון בעוואוסטען פרעמיער-מיניסטער) געדרוקט אין „נאוואיע ווערעמיא" וועגען ביילים-פראצעס. סטאליפין דערצעהלט וועגען א געשפרעך מיט אן אנגעזעהענעם רוסישען בעאמטען, וועלכער איז געקומען פון בערלין, און וועלכער האט זיך געזעהען מיט קייזער ווילהעלם. ווי עס גיט איבער סטאליפין האט ווילהעלם אין געשפרעך מיט'ן רוסישען בעאמטען בעריהרט דעם ביילים-פראצעס, און דער קייזער זאל האבען געזאגט דעם בעאמטען, אז ער גלויבט, דאס יודען בענוצען טאקע בלוט, אז אין דייטשלאנד האבען געדארפט פארקומען צוויי ריטועלע פראצעסען, נאר צוליב פאליטישע טעמים האט מען זיי פערריבען.

איך אלס יוד און זשורנאליסט האב געוואלט פעסטשטעלען אויף וויפיל דער עפיזאד איז אמת און כ'האב בעשלאסען זיך צו ווענדען צום קייזער אליין.

אבער ווי טוט מען דאס?

צום קייזער ווילהעלם איז ביי דער גאנצער נייגונג זיינער צו רעקלאמע נישט געווען לייכט צוצוקומען. בעטען וועגען אן אודיענץ איז געווען אן אומזין און איך האב אויסגעוועהלט א נעהנטערען וועג. כ'האב ארויסגעשיקט א שטעטישע טעלעגראמע אויפ'ן נאמען פון שעף פון דער פערזענליכער קייזערליכער קאנצעלאריע – גענעראל פאן וואלענטין. אין דער טעלעגראמע האב איך דערצעהלט דעם אינהאלט פון דער אינפארמאציע פון קארעספאנדענט פון „בערלינער טאגעבלאט" און געבעטען דעם גענעראל מיטצוטיילען דעם קייזער וועגען דעם און בעטען וועגען בעשטעטיגען די אינפארמאציע.

פון מיר האב איך צוגעגעבען, אז דער גענעראל וועט געוויס מיין בקשה פערשטעהען. עס דארף פאר איהם זיין קלאר, וואס פאר א בעדייטונג עס קען האבען אויפ'ן גאנג פונ'ם פראצעס דאס ארטיקעל פון ברודער פונ'ם רוסישען פרעמיער מיניסטער.

די טעלעגראמע אויפ'ן נאמען פון פאן-וואלענטינען איז ארויסגעשיקט געווארען אויפ'ן אדרעס ווילהעלמשטראסע 79 ארום 10 א זייגער אינדערפריה. 4 א זייגער בייטאג האב איך בעקומען פון פאטסדאם א דרינגענדע דעפעשע מיט דער אונטערשריפט פון פאן-וואלענטין:

„אייער טעלעגראמע איז געמאלדען זיינער מאיעסטעט. דעם ענטפער וועט איהר בעקומען דורך דער געהעריגער אינסטאנץ."

עס איז איבעריג צו רעדען מיט וואס פאר אן אונגעדולד איך האב געווארט אויף דעם ענטפער.

אין אווענד האט א קוריער מיר געבראכט אן איינלאדונג צו קומען אויף מארגען אין דעם אויסערן-מיניסטעריום.

אויפ'ן צווייטען טאג פון 10 אינדערפריה בין איך שוין געווען אין מיניסטעריום. עס האט מיך אויפגענומען א לעגאציאנס-ראט, און לויט'ן מנהג פון די דיפלאמאטען האט ער פערפיהרט מיט מיר א געשפרעך אויף א פאליטישער טעמע.

– הער לעגאציאנסראט, איך וועל מיט אייך וועגען פאליטיק שמועסען אן אנדער מאל, זאגט מיר, איך בעט אייך שנעלער דעם ענטפער פון קייזער.

דער דיפלאמאט האט א שמייכעל געטון, און האט ארויסגענומען פון שופלאד א בויגען פאפיר פארגעלעגט אדורכצולעזען און זיך אונטערצושרייבען. אויף דעם פאפיר איז געוועזען מיט א דייטליכער האנדשריפט געשריבען. „זיין קייזערליכע מאיעסטעט בעפולמעכטיגט דעם קארעספאנדענט פון „רוסקאיע סלאווא" דורך דער פערמיטלונג פון זיין צייטונג בעקאנט צו מאכען די רוסישע געזעלשאפטליכע מיינונג, אז די ידיעה פון אלעקסאנדער סטאליפין איז א חוצפהדיגער ליגען".

איך געדענק נישט צי כ'האב זיך געזעגענט מיט'ן דיפלאמאט, איך געדענק נאר, אז פונ'ם מיניסטעריום בין איך ארויסגעשפרונגען ווי א באמבע, אריין אין ערשטען אויטאמאביל און גלייך אוועק אויפ'ן טעלעגראף. דעם ענטפער פונ'ם קייזער האב איך ארויסגעשיקט אין א דרינגענדער דעפעשע. די רעדאקציע האט די דעפעשע געגעבען אויף דער ערשטער זייט. דער איינדרוק איז געווען א געוואלדיגער. נישט נאר די רוסישע, נאר די גאנצע דייטשע און די איבעריגע אייראפעאישע פרעסע האט די ידיעה איבערגעדרוקט.

כ'ווייס נישט וואס פאר א ווירקונג דער ענטפער פון קייזער ווילהעלם האט געהאט אויף די דעמאלסדיגע ביוראקראטישע ספערען, נאר אין דער בערלינער רוסישער געזאנדשאפט האט מען אויף מיר צוליב דער געשיכטע לאנג געקוקט קרום.

דער אויפריכטיגער ענטפער פון קייזער ווילהעלם האט שטארק נישט געשמעקט שטשעגלאוויטאוו'ען און דעם ברודער פונ'ם רוסישען פרעמיער.

י. טראצקי

די תשרי-אקציע
פונ'ם קרן קימת לישראל

פון ד"ר ירמיהו פרענקעל

דער קרן־קימת איז א סטאבילע אינסטיטוציע און ארבייט מיט אלע מיטלען, וועלכע ווענען שוין זיינען יאהרען שטאביליזירט, אזוי איז איינגעפיהרט געווארען צו ארגאנזירען צו בעשטימטע צייטען אין יערען יאהר זאמעל־אקציעס פאר'ן קרן־קימת: ל"ג בעומר, חמשה־עשר בשבט, חנוכה, פורים, און אויך אין חודש תשרי. דאס איז דער חודש, וועלכער א יוד ברענגט צו א סך צייט אין שוהלען און אין בתי־מדרשים און איז מעהר ווי אין אנדערע חדשים פונ'ם יאהר אויפגעלעגט צו קלעהרען וועגען העכערע זאכען, וועגען אייביגקייטס־אידעאלען און בעדערפענישען פון כלל ישראל. דעמאלט עפענט זיך זיין אויער און זיין הארץ אויך צו הערען דאס קול, פון זיין ווייטער היימאטס־ערד, וועלכע בעט זיך ביים פאלק, עס זאל זי אויסלייזען און אויפבויען איהרע חורבות. די תשרי־אקציע פאר'ן קרן־קימת האט תמיד געגעבען בעפרידיגענדע רעזולטאטען.

אנהויבענדיג היינטיגס יאהר אונזער תשרי־אקציע, געפינען מיר זיך אין א שטארק געשטערטער לאגע. מיר ווענען נאך אלע בערוישט פון די געשעהענישען אין ארץ־ישראל, וועלכע האבען אויפ'ן גאנצען פאלק געמאכט א שרעקליכען איינדרוק. א שטארקער קלאפ רופט ביי פערשידענע מענשען ארויס א פערשידענעם רעזולטאט: א שוואכער מענש ווערט פערטומעלט, פאר יאוש פערלענט ער די הענד און איז איבערהויפט נישט פעהיג צו רעגירען. א שטארקער מענש ווערט, אדרבא, דורך א קלאפ אויפגעוועקט און ער רעאגירט שטארקער אויף דער עוולה, וועלכע איז איהם געשעהן.

מיר וואלטען געוואלט, אז גראד היינטיגס יאהר זאל די תשרי־אקציע אויספאלען שטארק אימפאזאנט, בעסער ווי אין יעדעם יאהר. דאס וועט אונז דינען פאר א בעווייז, אז די אומגליקליכע געשעהענישען אין ארץ־ישראל האבען נישט געשוועכט אונזער כוח; אז אונזער ווילען אויפצובויען דאס נאציאנאלע היים איז א אמתדיגער און א שטארקער; אז מיר ווענען ווערט דאס בלוט, וואס אונזערע הייליגע חלוצים פערגיסען פאר אונז; אז קיין שום כוח אין דער וועלט איז נישט אימשטאנד צו ברעכען אונזער נאציאנאלען ווילען.

איך שרעק מיך אביסעל פאר די, וואס קענען נישט שמעקען קיין פולווער. אין ארץ־ישראל איז שלעכט, — וועלען זיי זאגען — וואס טויג אונז צו שטופען זיך קיין ארץ־ישראל? פאר זיי האבען מיר איין תשובה: אין ארץ־ישראל איז גוט. נישט אין די שטורעם פון גליק בעווייזט זיך דער כח פון א פאלק, נאר גראד אין די שלעכטע מינוטען. דער ישוב האט זיך נישט געלאזט אפשרעקען, ער איז אפילו נישט נערוועז געווארען, אין ארץ ישראל ווערט ווייטער געארבייט, די בעסערע עלעמענטען רייצען נישט צו נקמה, נאר זיי זוכען שלום. די געשעהענישען וועלען באלד זיין ליקווידירט און עס האט שוין אנגעהויבען די אויפבוי־ארבייט. אויב דער ישוב וואס האט געבראכט אזעלכע קרבנות האט נישט פערלוירען דעם מוט, — טארען מיר אוודאי נישט פערלענען די הענד.

אנ'אנדערע סכנה ליגט דערינען, וואס היינט ווערט געפיהרט א שטארקע הילפסאקציע פאר די נעליטענע. מיר טארען אבער נישט פערגעסען, אז די הילפס־אקציע איז א איינמאליגע און די ארץ־ישראל־ארבייט איז א שטענדיגע. וועגען דער איינמאליגער אקציע טאר די סטאבילע ארבייט נישט פערנאכלעסיגט ווערען. דער ערפאלג פון דער הילפס־אקציע וועט בעווייזען, אז יודען האבען א ווייך הארץ; דער ערפאלג פון דער תשרי־אקציע וועט בעווייזען, אז יודען האבען א שטארקען ווילען.

לאז מיר ערלויבט זיין אויף דעם דאזיגען ארט צו דערמאהנען א מנהג, וואס הערשט אין א סך יודישע שטעט: אסרו־חג סוכות געהען אלע יודען ראוונען. די פאלקס־לאגיק בעגרינדעט דעם מנהג אויף פאלגענדען אופן: דאס געשעהט, כדי אפצוטון א שפיצעל דעם שטן. ווארום אסרו־חג סוכות קומט דער שטן צו קודשא בריך־הוא און זאגט צו איהם: „רבונו של עולם! א חודש צייט האבען דיך דיינע יודעלעך געפאפט, ימים־נוראים, עשרת ימי תשובה סוכות — זענען זיי איבערגעגאנגען אין די שוהלען און בתי־מדרשים, געראוועגט און געקלאפט זיך אין הארץ — און דו האסט געמיינט, אז זיי מיינען עס ערנסט. שפאציר דיך נאר אקארשט היינט ארורך איבער די מקומות קדושים, וועסטו זעהן, אז זיי זענען ליידיג. יודעלעך האבען אין אלעמען פערגעסען — זיי האבען נאר איין זאך אין זין: „פרנסה". און דער קודשא־בריך־הוא נעהמט אונטער מיט'ן שטן א שפאציר דורך די מקומות קדושים. יודעלעך זענען אבער קלוגער פונ'ם שטן: אלע שוהלען זענען פול, יעדער יוד איז אויף זיין פאסטען, אזוי ווערט דער שטן געמאכט צום נאר.

דעם נמשל איז נישט שווער צו טרעפען. מיר זענען איצט נאך נאציאנאלע ימים־נוראים. עס זענען אפגעהאלטען געווארען טויזענדער פערזאמלונגען; מען האט געשריגען, פראטעסטירט, געשוואוירען, און געגומען רעזאלוציעס. עס קומען איצט נארמאלע צייטען מיט נארמאלער ארבייט. תשרי־אקציע פונ'ם קרן־קימת, א ווייטערער שריט צום אויפבוי פון ארץ ישראל.

יעדער יוד מוז זיין אויף זיין פאסטען.

דער ערפאל פון דער תשרי־אקציע וועט האבען א סימבאלישען ווערט. ער וועט בעווייזען, ווער עס האט רעכט: דער שטן, וואס זאגט, אז יודען זענען א פאלק, נאר אין ימים־נוראים, אדער מיר, וואס זאגען, אז יודען זענען באמת א פאלק — מיט נאציאנאלען ווילען און מיט דער פעהיגקייט צו ברענגען שטענדיג קרבנות פאר'ן יודישען פאלק און פאר'ן יודישען לאנד.

צאהן-ארצט
St. Gelberg
וואוינט יעצט
14 Zawadzka 14
נעמט אן פון 2 - 10 און פון 7 - 4

איבעראשענדע נייעס פאר לאדזער בעפעלקערונג
צום איצטיגען סעזאן בעקומט איהר ביי מיר א גרויסען אויסוואהל פון אלערט מענער און דאמען קאפעלושען
פלושעפע און פילצענע פון 5 זל. אן. גלייכצייטיג נעם איך אן צו פאסאנירען מענער און דאמען קאפעלושען פון גאר אלט אויף נעגצליך ניי צו 2 זל. 50 גר. געדענקט די אדרעס
ש. ווארצעל לאדז. פולנאצנא 20
פראנט געוועלב.

Dr.
M. Wolfson
צוריקגעקעהרט.

Dr. Robinzon
10 פיעטריקאווער 10. טעל. 31-86
צוריקגעקעהרט.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי נאז האלז. אויערן קר. 10—11 2—3 6—7
ד"ר רוזשאנער הויט און געשלעכט קר. 10—11 1—2
ד"ר גאלדשטיין- אוינגען-קראנקהייטען פאלאק 1—2 7—8
ד"ר יוסטמאן נערוען קראנקהייטען 12—2 חוץ זונ.
ד"ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען 10-12 4-5
ד"ר פאפיערני פרויען און געבורטס-הילף 11½-1 5-6
ד"ר קאנטאר כירורגיש-קראנק. 4½-5½ זונ. 1—2
ד"ר וויינבערג אינ. הארץ לונגען 12—1, 6½—7½
ד"ר מטופעל רענטגען 12—2, 4—6
א. גראדזענסקי צאהן-ארצט 3—7
נ. ראזעס צאהן-ארצט 3—2
צאהן-פלאנצונגען, בעליכטונגען, קווארצן, סאסטן אא.וו.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
א רענטגען-אינסטיטוט
אויסלייכטונג פון הויט קראנקהייטן און האר (פערך) מיט רענטגענשטראלען. פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונגען, קווארץ-לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע מעגליכע אנאליזען. קורס פאר שטעטלער. אויפגענומען ווערט (שקארלאטין) פון 4—5 נאכם.
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג
וויזיט אין דער שטאט.
ערצט.-קאסמעטיש. גאבינעט
פרל. מארקוס נעהמט אן פון 5–7 אווענד

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY
Wodny Rynek (róg Rokicińskiej).
Od dn. 1.X do 7.X. 1929 r.
Dla dorosłych:
CZŁOWIEK ŚMIECHU
według powieści Wiktora Hugo. W rolach główn.: **Mary Philbin, Conrad Veidt.**
Dla młodzieży:
„CUDA BRAZYLJI"

HEMOROIDY

HEMORIN
KLAWE

טליתים-פאבריק
אויסארבייטונג פון וואלענע, האלב-וואלענע, זיידענע טליתים כמו טערקישע, קאלאמעיער, ווי אויך טליתים קטנים, הורט און דעטייל מיט אויספערטיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית
צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל, ביי
א.ח. ציטרינאווסקי, קאמיענגא 1,
אין 2. טויער, פארטער. קומט איבערצייגט אייך!
בעמערקונג: ס'ווערען אויך אנגענומען אלטע טליתים צום וואשען.

Dr. med. **J. Polakow**
קינדער-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
האנסטאנטינער 37, טעל. 39-75
אין דער לעטשניצע פעטריקאווער 294, ט. 2-89

Dr. med.
GRZEGORZ ROZENBERG
ספעציאל-ארצט
פאר מאגען-, קישקע-, לעבער- און אינערליכע קראנקהייטען
GDAŃSKA 44 (דלוגא), tel. 24-44
נעהמט אן פון 11–1 מיטאג און פון 6³⁰ ביז 8³⁰ אווענד. זונטאג פון 10–1 נאכמיטאג.

DR. MED.
A. URYSON
אינערליכע קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט.
נעהמט אן פון 3 ביז 5 נאכמיטאג.
Konstantynowska 20, telef.35-85.

Dr. JACÓB EYCHNER
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
אל. 1. מאי 16 טעל. 11-24
נעהמט אן פון 7 – 8 אוו.

Dr. med. **J. Lubicz**
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען.
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער.
איינענע פראצאווניע פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען, ווי: חקלאדקעס אויף פלאטפוסען, קונסט־ליכע פיס, גארסעטען א. ז. וו. עמפפאנגט פון 5—7 אוו.
צוריקגעקעהרט.

דער מאלפע-מענש

(28 (סענסאציאנעלער ראמאן)

קאפיטעל פערצעהן

—:§:—

אגענטען פון אויספארשונגס-אמט

אין טשיטשעסטער זענען נישטא קיין גרויסע רעסטאראנען.

א צוגעפאהרענער מענש קאן עסען מיטאג גאר אין דער רעסטאראציע פון דעם איינציגען אנשטענדיגען האטעל.

ווען מאריס איז צוריקגעקומען אין זיין האטעל האט ער ביים עס־טיש געטראפען צוויי פערשוין.

ביי זיין אנקומען זענען זיי אויפגעשטאנען, זיך פארגעשטעלט, און דערנאך זענען אלע דריי ארויף אין נאמער־זאל.

— איך בין צופרידען, וואס איהר זענט געקומען, — האט ער זיך אפגערופען, ווען דער אינספעקטאר האט צוגעמאכט הינטער זיך די טיר — אין קרימינעלע פערברעכענס בין איך א „פריץ", און איך האב מורא, אז מיין אויפפיהרונג וועט זיך אייך אויסווייזען צו געהיימנישפול. דערוויל איז די לאגע אזא, אז איך האלט נישט פאר מעגליך צו טיילען זיך מיט אייך מיט מיינע חשדים! — האט ער צוגעגעבען מיט א שמייכעל.

דער־אינספעקטאר לאיל, דער עלטערער פון די געהיים־אגענטען האט זיך פונאנדערגעלאכט.

— מיר זענען דא אהערגעשיקט אין אייער רשות, קאפיטאן בראקמאן. נישט איך, נישט מיין קאלעגע ליידען נישט פ ונייגעריגקייט. דעם דאקומענט, וואס איהר האט געבעטען האט דער סערזשאנט וואלטערס מיטגעבראכט מיט זיך.

— וואס פאר א דאקומענט... וועגען פענ'צען?..

ער איז בעקאנט דער פאליציי, האט מארים א פרעג געטון מיט פעראינטערעסירונג.

דער סערזשאנט וואלטערס האט א שאקעל געטון מיט'ן קאפ.

— ער איז געווען געאורטיילט און בעשטראפט מיט עטליכע יאהר צוריק פאר איבערפאלען א הויז־ריינערין. וואהרשיינליך איז עס געווען זעהר א שמוציגע געשיכטע, און נאר על פי נס האט ער זיך דאן געראטעוועט פון זיצען אין תפיסה. אין צוזאמענהאנג מיט דעם דאזיגען ענין האבען מיר געוועגדערט אויף איהם אונזער אויפמערקזאמקייט און צוזאמענגעקליבען וועגען איהם פערשידענע אינפארמאציעס אין לאנדאן און אויף די מאלאישע אינזלען, ער איז זעהר רייך, און האט בעקומען דעם טיטול „באראנעט" בירושה פון זיינעם א ווייטען קרוב. אויפ'ן אינזעל בארנעא האט ער געוואוינט ווייט פון שטעט, בוכשטעבליך אין די ווילדע וועלדער. וועגען זיינע מעשים דארט וואלט מען געקאנט אנשרייבען א גאנץ בוך. וועגען איינגע פון זיי ווערט דא דערצעהלט אינ'ם דאקומענט... איהר וועט איהם מיט פערגעניגען ארורכלייענען אין א פרייער צייט, קאפיטאן בראקמאן! — האט געזאגט דער סערזשאנט. איבערגעבענדיג מאריס'ען דעם פאפיר, וואס איז געווען געדרוקט פערשריבען אויף א שרייב־מאשין.

— האט איהר גארנישט געהערט וועגען דער דרעסירטער מאלפע, וואס געפינט זיך ביי איהם?

צו זיין פערוואונדערונג האט דער סערזשאנט א שמייכעל געטון און געענטפערט:

— באג?... א, די מעשה ווייסען מיר מיט אלע פיטשעווקעס!... פען האט די מאלפע געכאפט קליין נערהייר, און האט זי אליין דערנעהרט און דערצויגען. זיינע נסיעות איז שווער נאכצוקאנטראלירען, ווייל ער האט זיך תמיד צוריקגעקעהרט קיין אייראפא אויף אנ'אנדער שיף. שפעטער האט ער אויך איינגעהאנדעלט אנ'איינענע יאכטע „קיפי" און געדונגען א מאנשאפט, וואס בעשטעהט פון בלויזע פאפואסען און מאלאיער. וואס אויף דער דאזיגער יאכטע טוט זיך, און וואוהין ער פאהרט אויף איהר ארום, ווייסט איין גאט. דעם פאריגען יאהר נאך זיין רייזע האבען מיר בעקומען אינפארמאציעס, אז ער איז קוים לעבען געבליבען נאך א געשלעג מיט דער הארטיגערר ווילדער בעפעלקערונג. און... איצט קאפיטאן בראקמאן, וואס וועט איהר אונז בעפעהלען צו טאן?

מאריס'עס אינסטרוקציעס זענען געווען פשוטע און פראסטע.

אין יענעם אווענד, ווען ארעלע האט זיך אהיימגעקעהרט, האט ארעלע בחוש געפיהלט, אז עמיצער שפיאנירט איהר נאך.

נאך דער נאכט־פאסירונג אין לאנגוואל'ס פאל וואַרק האט עס אונאנגענעהם געווירקט אויף איהרע נערווען.

זי איז שנעל אהיים־געלאפען, און דארט, אויפ'ן טיש פון איהר צימער געפונען א בריוועל.

דאס בריוועל איז געווען פון מאריס'ן, און זיין אינהאלט איז געווען פאלגענדער:

„זיים נישט בייז, וואס איך האב צוגעשטעלט אייך אפצוהיטען א מענש פון אויספארשונגס־אמט! איך רעכנע נישט, אז אייך זאל דראהען א נייע געפאהר, נאר איך פיהל זיך רוהיגער, ווען איך ווייס, אז נאהענט פון אייך געפינט זיך שטענדיג א מענש, וועלכער וועט זיך אין א נויטיגען פאל אננעהמען פאר אייך און שיצען אייך".

ארעלע האט איבערגעלייענט דאס בריוועל און זיך אנגעברוגזט.

הייסט עס, ס'איז אמת, אז מ'האט זי נאכשפאנירט!

ס'איז געווען א זאך נישט געשמאקע זאך, אבער...

אבער, אנשטאט אויפרעגונג און אומצופרידענהייט האט זי דערפיהלט א מין וואַרימע דאנקבארקייט צו דעם טיכטיגען יונגענמאן, וועלכער האט, ווייזט אויס, בעשלאסען נישט ארונטערצולאזען פון איהר אנ'אויג.

(פארזעצונג קומט).

דער קונדס

הומאר — סאטירע

צוזאמענגעשטעלט לכבוד ראש השנה דורך א. שארפצינגעל

ביים אפענעם מחזור

א גנב,
בעת, די קאסעס זאלען נישט זיין ליידיג...

אַ כלל־טוער
בעת, מען זאל איהם נישט „כאפּען ביי דער האנד".

אַ לאדזער ווייבעל
בעת, אויף גוטע „פשיאטשעלעס".

פאליטיק פון יאהר

היינט, צום סוף פון נייעם יאהר, דארף מען נישט רעדען וועגען דער פאליטיק פון דער וואך, נאר וועגען דער פאליטיק פון יאהר.

אונטערציהען א סך הכל איז נישט שווער. צו די וויכטיגסטע פאליטישע געשעהענישען געהערען: די מלחמה צווישען די סאוויעטען און כינא און די בלוטיגע געשעהענישען אין ארץ־ישראל.

בלוט און פאליטיק, פאליטיק און בלוט, דאס זענען צוויי פערבינדעטע, וועלכע האלטען זיך גע־קניפּט און געפלאכטען, נישט אפצוטשעפּען.

מען פאליטיקוועט אזוי לאנג ביז עס נעהמט רינען בלוט. דאס בלוט ווידער, הערט אויף רינען, ווען מען הויבט אויפסנא אן פאליטיקעווען.

מיר גריבלען זיך אין דער פאליטיק פון פערגאנגענעם יאהר און מיר זוכען צו געפינען דארט עפּעס א וואזשנעם אויפטו, עפּעס א וואזשנעם גאנג, נאר אומזיסט, סיידען מען זאל זיך אפשטעלען אויף פאנקארעס אוועקגאנג פון פראנקרייכס פאליטישען מאפ און מאקדאנאלדס צוגאנג צו דער ענגלישער פאליטישער שיסעל.

פון אנגער שטאנדפונקט ארויסגעהענדיג איז זיך נישט פערהאן אויך דערמיט איבערצונעהמען. פון א יעלכע גענג ווערט קיינער נישט קלוגער און די אויסגעהארטע, מאגערע פאליטיק, ווערט נישט פעטער.

אויך אין פוילען האלט מען נאך ביים סוף יאהר, פונקט ווי אין אנהויב יאהר — ביי פיל־סודסקי'ס רעדען.

רעדער היינט, רעדער מארגען, — עס העלפען עפּיס די רייד?!

רעדע, אז מ'רעדט דיר אקעגען אויך.

מהאי טעמא זאגען מיר: צו וואס א סך רעד־רען וועגען דער פאליטיק פון יאהר, אז אלץ איז ארויסגעווארפענע רייד.

דערביי וועלען מיר נישט מאריך זיין און זאגען קורץ:

— האט מיר א גוט יאהר!

אַ קלוגער חזן

אין א שטעטעל האט מען געדארפט א חזן אויף ימים־נוראים. אין געווען איינער וועלכער האט זיך געוואלט אפשטעלען נאר מיט דעם בעדינג: מען זאל איהם בעצאהלען פאר צוויי יאהר פאראויס, ווי קענען מיר דאס טון?

האבען די בעלי־בתים צו איהם געזאגט:

פאמער שטארבט איהר! ווער דאך פערפאלען געהן אונזער געלד? נו, ענטפערט דער חזן. אויב איך וועל שטארבען וועט זיין מיין גליק.

פון חטאים־ווינקעל
שוין גאר נישט קיין שפאס

פילסודסקי

על חטא — איך האב געזינדיגט בעת'ן צגנויפרופען דעם סיים.

ועל חטא — איך האב נאך מעהר געזינדיגט, וואס איך האב איהם נישט פונאנדערגעטריבען.

על חטא — איך האב געזינדיגט ווען איך האב אויפגע־הויבען די ביימש

ועל חטא — איך האב נאך מעהר געזינדיגט, וואס איך האב די ביימש נישט אראפגעלאזט

דאשינסקי

על חטא — איך האב געזינדיגט בעת'ן וועלען מאכען שלום מיט פילסודסקין

ועל חטא — איך האב מעהר געזינדיגט, ביים אראפכאפען די אמת'ע עליה

על חטא — איך האב געזינדיגט, וואס איך געהער נאך צו פ.פ.ס.

ועל חטא — איך האב נאך מעהר געזינדיגט, וואס איך וויס נישט וואו זיך אהינצוטון

דער סיים

על חטא — איך האב געזינדיגט, ווען איך האב בעקומען א שפאַ אין פנים.

ועל חטא — איך האב נאך מעהר געזינדיגט וואס איך האב דאס שפּייעכץ אראפגעשלונגען

על חטא — איך האב געזינדיגט, ווען איך האב גענומען פענסיעס פאר גארנישט טון

ועל חטא — איך האב נאך מעהר געזינדיגט, ווען איך וויל מיך פון די דאזיגע פענסיעס נישט אפזאגען.

ענגלאנד

על חטא — כ'האב געזינדיגט, ביים געבען די באלפור־דעקלאראציע

ועל חטא — כ'האב נאך מעהר געזינדיגט, ביים נישט ערפילען די דאזיגע דעקלאראציע

על חטא — כ'האב געזינדיגט, ביים נאכגעבען די אראבער

ועל חטא — כ'האב נאך מעהר געזינדיגט, ביים לאזען שלאגען די יודען

אראבער

על חטא — מיר האבען געזינדיגט, וואס מיר האבען אטאקירט די יודען

ועל חטא — מיר האבען נאך מעהר געזינדיגט וואס מיר האבען נישט גענוג אנגעשטויסט די קעשענעס

על חטא — מיר האבען געזינדיגט, וואס מיר האבען אפ־געשטעלט דעם פאגראם.

ועל חטא — מיר האבען נאך מעהר געזינדיגט, וואס מיר קענען נישט צוגרייטען קיין נייעם פאגראם.

צום נייעם יאהר
געוועז שלעכט, זאל זיין בעסער

קענען דעם וואס שטייט געשריבען:
בראש השנה יכתבון...
היי־יאהר זענען אונז געוואקסען
גרויסע צרות, ווי אויף הייוועז —

ס'שטייט געשריבען „יכתבון"
האט מען טאקי פיין געשריבען,
איי, געשריבען און געשריבען,
און ביי אריסקייט געבליבען...

מ'האט זיך אויסגעשריבען פינגער:
ליגען איצט פראטעסטען בערגער,
און עס ווערט א האהר נישט בעסער,
נאר, להיפוך, ס'ווערט אלץ ערגער...

בראש השנה יכתבון:
מי לחיים, מי למות...
און דער שטייער־אמט הגדול
האט געמאכט פון אונז קאטאוועס

ער האט פיין אזוי געארבייט
מיט די אלטע זאכען זיבען,
אז מ'שטייענגעזאגט, פון „חיים"
איז א חוזק נאר געבליבען..

קיים מען אטעמט קוים מען שיפּעט,
איינגעשטעלט אין א סכנה —
פאלג א גאנג, און נעהם אן כח
מאך די ברכה: שהחינו..

נו, אין עס א יאהר געוועזען
איינמאל שוין א ליב מתנה
איצט פערשפארט מען שוין צו זאגען
פונ'ם מחזור: מי יעני...

בראש השנה יכתבון —
כ'האב א גאנצען יאהר געשריבען...
אין מיין זכות זאל גאט אונז שרייבען
איצט א בעסער יאהר — א ליבען!

יאקעל בן פלעקעל

די יודישע פאליטיק אין לאדז אין יאהר תרפ"ט
(אַ סך הכל אזאַ)

איינע פון די וויכטיגסטע געשעהענישען אין דער יודישער פאליטיק אין לאדז איז אהן ספק דער דעמאנט פון קהלה־לאקאל.

מען דארף דאס נישט בריינגשעצען. רעמאנט איז א וויכטיגע זאך. מען הויבט אן פון לאקאל נאכדעם וועט עס געהן ווייטער — דער רעמאנט פון דער גאנצער קהלה.

אין ארטאדאקסישען לאגער איז אויפגעטון גע־ווארען נאר גרויסעס: ארויסגערוקט צוויי גרויסע פערזענליכקייטען: פרעזעס מינצבערג און עקס־פרעזעס רוס.

אין ציוניסטישען לאגער האט זיך לעצטענס שטארק געררהורעט און עס איז געווען אנ'אויפ־לעבונג דארט און מען שטארק האנקבאה די אראַ־בער, וועלכע זענען די צופיהרער צו דער אויפ־לעבונג.

אין בונדישען לאגער איז אין אנהויב געווען קאלעמוטנע, ערשט ווען עס האבען זיך געמאכט די ארץ־ישראלדיגע געשעהענישען, איז געווארען ליהודימרין. עס האט אפילו געהאלטען ביי א מעני־צעל פאר גרויס שמחה.

אין פועלי־ציוניסטישען לאגער איז געווען גאר געהויבען, זיי בויען הייזער, ענגליך ווערען זיי הויז־בעזיצער.

אין פאלקיסטישען לאגער איז מען בכלל געווען צופרידען. פארוואס, פארוואו? מיר פרעגען אויך דאסועלבע. נאר עס איז נישט פערהאן ביי וועמען צו פרעגען.

דאשינסקי רעדט צום דאשעק

שופר בלשון נקבה

ס'שאלט מיין שופר
טאג־ווי־נאכט...
און ער קלעהרט נישט,
נישט ער טראכט.

אוי, מיין שופר
שרייט און שעלט:
— נו, שלים־מזל,
גיב שוין געלד!

משה'לע

מפני שיבה תקים

חזן: זאגט מיר, רבי, פארוואס האט איהר זיך אויפגעשטעלט, ווען איך בין פערביינגעגאנגען?

רב: ס'שטעהט דאך מפני שיבת תקום, פאר א גרייז דארף מען זיך אויפשטעלען און איהר האט אין אייער דאווענען געמאכט אזוי פיל גרייזען.

בלומען מיט נאך עפּיס

די פאלעבאסטע האט דערלאנגט דעם אורח די זופּ. דער אורח האט זיך אנגערופען:

— איהר האט אוודאי נישט איבערגעזייט דאס וואסער.

ענטפערט די באלעבאסטע:

— פון וואנעט נעהמט איהר דאס?

זאגט דער אורח:

— וויל עס שווימט ארום א גרויפּ אין טעלער.

פון תשליך־מארק

צו דער „לורקא" וועט ראש השנה געהן א דעמאנ־סטראציע פון לאדזער פעראיינען און כלל־טוער און יעדער פון זיי וועט דארט ארייננווארפען זייערע עבירות:

יודישע קהלה

וועט ארייננווארפען די אפאזיציע און ערפּ פון טארק.

סוחרים־פעראיינען

וועלען ארייננווארפען זייערע פּרעזעסען, זיי קאנען סיי־ווי־סיי גארנישט אויפטון.

ציוניסטען

וועלען ארייננווארפען זייער חטא בנגען יידיש.

בונדיסטען

וועלען ארייננווארפען זייער אטאקע אויף א"י.

פועלי־ציון

וועלען ארייננווארפען זייער סאציאליזם.

פאלקס־פּארטיי

זייער שידוך מיט דער „אגודת".

„אגודה"

וועט ארייננווארפען איהר דיקטאטור אין קהלה.

פרעזעס מינצבערג

וועט ארייננווארפען דאס פרעזעס־בענקעל פון בנימין רוס.

יודיש טעאטער

וועט ארייננווארפען די טרופּע מיט די דעקאראציעס.

„תומכי־אורחים"

וועט ארייננווארפען די מאלציטען, וואס זיי גיבען די אורחים

דעפּ. דר. ראזענבלאט

וועט ארייננווארפען זיין דעפּוטאטען־פּארטפעל.

משה בראדערזאן

וועט ארייננווארפען זיין „ארוט".

LUNA

אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג
לעצטער סעאנס 10 אוו. אויפ'ן ערשטען סעאנס
ין 1 זל. אן. שבת און זונטאג פון 12—3
אכמיטאג זענען אלע פלעצער צו 1 זלאטי.

גרויסער ערעפנונגס-פראגראם! קלו פון אונזער היי-יעהריגען אהן-קאנקורענצלאזען פראגראם.
גרויסער פילם-מייסטערווערק פון דער בעריהמטער אמעריקאנער פראדוקציע METRO - GOLDWYN - MAYER

„הערשעריז פון ליבע" (WŁADCZYNI MIŁOŚCI)

עפאפיי פון א גרויספער ליבע פון א יונגער אריסטאקראטקע, וועלכע ווערט דורכ'ן ראמאנטישען גורל פערוואָרפען אויף דער גאס און אין סקלאַפען פון
די גרעסטע שטעט פון דער וועלט. אין די הויפט-ראלען: די 3 גרעסטע ארטיסטען פון האליוואוד
GRETA GARBO, JOHN GILB RT, LEWIS STONE
פרעכטיגע מוזיק. אילוסטראציע פון א פער.ר. סימפ. ארקעסטער אונטער לייט. פון א. טשודנאווסקי

היינט און פאלגענדע טעג
גרויסער סופערפילם פון דער פראדוקציע „Columbia Pictures"

אונטערוואסער-שיפל S 44

דראמע פון מעכטיגע געפיהלען און קאנפליקטען.
אין די הויפטראלען: DOROTA REVIER, JACK HOLT
אויסער'ן פראגראם: די נייעסטע און אינטערעסאנטסטע אויפנאהמען און געשעהענישען אין פוילען.
פערגרעסערמער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ש. ביינעלמאן.

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.

אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג
און יו"ט 2 נאכמ., לעצטער סעאנס 10 אוו.
אויפ'ן ערשטען סעאנס — זענען די
פרייזען פערקלענערט.

היינט און פאלגענדע טעג! —

שמשון און דלילה

— אין דער הויפט-ראלע: Marja Corda

נעכסטער פראגראם: פאר דיר, געליבטע (דער טענצער פון דאנסינג)
אין די הויפט-ראלען: Suzy Vernon i Willy Fritsch

קינא-טעאטער ZACHĘTA

זגערזשער 26, ביים פלאץ קאשטשעלני
פערשטארקטער ארקעסטער.
דער זאל איז מעכאניש ווענטילירט.

היינט און פאלגענדע טעג! די גרויסע שוידערליכע דראמע א. נ. היינט און פאלגענדע טעג!

דעם צאר'ס אדיוטאנט (ADJUTANT CARA)

אין די הויפט-ראלען: דער קעניג פון עקראן Iwan Mozżuchin אין די פרעמירטע איטאליענישע שעהנהייט Carmen Boni

אכטונג! פאר'ן אנהויב פון די פארשטעל. אין בעת דער פויזע ווערט געגעבען קאנצערט פון גיגאנטישען מארקאני-ראדיא. נעכסטער פראגראם: „דאס געהיימניש פון אלטן דור".

קינא-טעאטער כרכא
פראנציסקאנסקא 31

פראגראם נומ' 3. 3-טער גרויסער פילם פון ציקל הערבסט-שלאגערן א.נ.: פראגראם נומ' 3.

„וואהנזיניגע פרויען"

ריהרענדע דראמע, וואס בעריהרט דאס געוויסען און מיליאנען הערצער. — אין די הויפט-ראלען:
SUZY VERNON, RUTH WEYHER, HENRI EDWARDS i ALAF FJORD
פערגרעסערטער סימפאנישער ארקעסטער אינטער דער לייטונג פון ה' ריכטער.
אנהויב 4 א זייגער נאכמ., שבת און זונטאג 1—א זייגער בייטאג. אויף די 1-טע סעאנסען זענען אלע פלעצער צו 50 גר.

קינא-טעאטער „UCIECHA"
36 אלעקסאנדראווסקא 36

אנהויב אין געוועהנליכע טעג 5 נאכמיטאג.
שבת אי'ן זונטאג 12 א זייגער בייטאג.
פערשט. סימפאנישער ארקעסטער.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער פרעכטיגער פילם!

דער סקאנדאל אין פעטערבורג
(אין קעניגרייך פון קנוט)

אין די הויפטראלען: IRENA RICH, Conway TEARLE אין די הויפטראלען:

נעכסטער פראגראם: PAT i PATACHON אין גרויסען בילד „אין טויט איי די אויגען".

קינא „ERA"
פרי-הער „פלארא" זאווישא 22 (באלוט)

אנהויב פון די פארשטעלונגען 4.30 נאכמ.
שבת און זונטאג 12.30 א זייגער בייטאג.
פערשטארקטער סימפ. ארקעסטער

פון דינסטאג דעם 1-טען ד. ח. 3-טער מעכטיגער שלאגער פון סעזאן!

דער פראקוראר בעשולדיגט (אונשולדיגער פערברעכער)

גרויסער פילם אין 10 אקטען אין די הויפטראלען Bernard Goetzke א נייע מעכטיגע קרעאציע Andre Lafayette
אויסער'ן פראגראם: די לעצטע אויפנאהמען פון פאלעסטינא אויסער'ן פראגראם:
און די גרויסע דעמאנסטראציע פון די יודען אין ווארשא. יעדער יוד מוז זעהען דאס בילד!

Kino MIMOZA
ul. KILIŃSKIEGO 178.

פון דינסטאג, דעם 1-טען ביז מאנטאג, דעם 7-טען אקטאבער ד. י. איינשליסליך

„געליבטע פרוי"

מעכטיגע עראטישע דראמע מיט
Greta Garbo
אין דער הויפטראלע.

ברילען, צוויקער

באר אין בעוואוסטען אפטיקער-געשעפט פון
מ. הערשקארן
פיעטריקאווער עק פזשעיאזד 2

און קאמבינירטע צילינדער-גלעזער ווי אויך שטייגער-ברילען קויפט מען אמביליגסטען

זוי עס ווערען בחנם צוגעפאסט ברילען לויט א רעצעפט פון א דאקטאר

בעמערקונג: אלערארט רעפעראטורען ווי לייטען מיט גאלד ווערען אויסגעפערטיגט שנעל, סאליד און ביליג.

Dr. med.
H.LAJCHTER
צאהן-כירורג

דזיאסלע-, קין-, גימען און צונג-קראנקהייטען.
Konstantynowska 9.
telefon 49-66
od 1½—5 po poł. 4604

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al. Kościuszki 27
tel. 51-78
הויט-און וענערישע קראנקה רענטגען און ליכטהיילאינסט. נעמט אן פון 4—7 אין אווענד
צוריקגעקעהרט

בערימטע מיט זייער גוטסקייט קעלנישע און בלומען-וואסערן
„SWAN"
עמפפעהלט
„LOTOS"
די פערפומעריע
H. GOLDHIRSZ, Piotrkowska 158,
telefon 26-68.

ענדליך
האבען זיך אלע איבערצייגט אז די פאטענטירטע
פעלד-בעטען

PALMA-PATENT וועלכע זענען פערזעהען מיט דער שוץ-מארקע
זענען די פראקטישסטע און דויערהאפטסטע
מיט א גאראנטיע אויף 3 יאהר, עמפפעהלען מיר אויף לאגער.
אויסערדעם בעזיצען מיר אין א גרויסען אויסוואהל
ניקעל-בעטען, ניקעל-קינדער-בעטען, מיש-בעטען, אמעריקאנקעס,
קינדער-וועגעלעך, קינדער-בענקעלעך אויף רעדלעך, בעטער-מאס.

מאטראצען, קאוטשוקעס
גאבעטש, שאפקאוועס און קאנאדיסקע און טאפטשאנעס

בעמערקונג: בעטלעך מיט וועגעלעך ווייס און ברוין 17 זל., פאלאווע-בעטלעך 14 זל.
רעעלע בעהאנדלונג, -- פאבריקס-פרייזען, -- זעמטליכע רעפאראטורען.
דעפיל הורס לאדז, פאלנאצנא 24, טעל. 31-85

די עשרה הרוגי מלכות

פון ש. זעצער

II *)

רבי ישמעאל

און רבי ישמעאל איז געווען איינער פון די זיבען שעהנסטע מענער וואס האבען זיך אויף דער וועלט געלעבט. מען האט געזאגט אויף אהם, אז ער איז אין קדושה געבוירען געווארען. ער איז געבוי־רען געווארען ביי זיינע עלטערן אויף דער עלטער. און די מוטער זיינע האט געזעהן, אז זי האט שוין די מערסטע יאהרען אפגעלעבט מיט איהר מאן רבי יוסי האט זי געזאגט צו איהם:

— וואס איז דאס, מיין הארץ, מיין מאן? — וואס איז דאס, וואס איך זעה, אז א סך מענשען האבען מזל, זיי זאלען קינדער האבען, נאר מיר האבען קיין מזל נישט דערצו? ווארים מיר האבען נאר קיין יורש נישט: נישט קיין זוהן, נישט קיין טאכטער.

האט רבי יוסי צו איהר געזאגט: „אט דאס האט געבראכט זיי צו האבען גליק: וואס זייערע ווייבער האלטען זיך כשר. ווען זיי גייען צוריק פון דער טבילה, אויב זיי טרעפען אין וועג אויף נישט קיין ריינע זאך, קעהרען זיי זיך אום נאכאמאל, דעריבער האבען זיי גליק צו קינדער.

האט זי געזאגט צו איהם: „איב עס געהט נאר אין דעם, נעהם איך אויף זיך, איך זאל זיך אפהיטען אין די ריינע זאכען.

און אז זי איז געגאנגען זיך טובלען און זי איז צוריקגעגאנגען האט זי זיך אנגעטראפען אויף א הונד האט זי זיך אומגעקעהרט און האט זיך א צווייטען מאל טובל געווען. האט זי נאכדעם בעגעגענט א חזיר האט זי זיך א דריטען מאל געטובלט. און אט אזוי האט זיך דאס איבערגעחזרט ביז אכציג מאל

ביים אכציגסטען מאל האט גאט זיך אנגערופען צום מלאך גבריאל:

— זי האט זיך שוין גענוג צער אנגעליטען. געה אראפ אויף דער וועלט און נעהם אן דאס גע־שטאלט פון רבי יוסי'ן איהר מאן, און בעגעגען איהר פאלד ווי זי וועט ארויסקומען פון דער טבילה־שטיבעל.

האט ער, גבריאל, אזוי געטהון:

ער האט איהר אפגעווארט ביים טבילה־שטיבעל פערשטעלט ווי רבי יוסי איהר מאן, און באלד ווי זי איז פון דארט ארויסגעגאנגען, האט ער זי ביים ארעם אנגענומען און אהיימגעפיהרט.

און אין יענער נאכט איז זי פערגאנגען אין טראגען מיט רבי ישמעאל'ן פון רבי יוסי'ן איהר מאן.

און דעריבער איז רבי ישמעאל אזוי שעהן גע־ווען, די געטליכע שעהנקייט וואס ההט אויף מלאך גבריאל האט אויף זיין פנים גערוהט.

און דערפאר האט אויך דער מלאך גבריאל בעגעגענט רבי ישמעאל'ן ווען ער איז אויף דעם הימעל ארויף.

און ווי רבי ישמעאל האט אזוי געוויינט און גע־קלאגט איבער דעם טויט פון זיין חבר, האט איהם די טאכטער פון קיסר דורך דעם פענסטער בע מערקט און איז פון זיין שעהנקייט געווען איבער־ראשט.

האט זי געבעטען דעם קיסר, ער זאל איהם זיין לעבען שענקען, האט איהר דער קיסר געענטפערט, אז ער קען נישט ענדערען זיין גזירה. האט זי איהם דאן געבעטען, ער זאל הייסען אראפנעהמען די צאר־טע און ליכטענדיגע הויט פון זיין פנים, כדי זי זאל זי האלטען ביי זיך פאר א שפיגעל, זי זאל זיך קענען אין איהר שטאנדיג שפיגלען.

האט דער קיסר באלד בעפוילען, מען זאל די הויט פון רבי ישמעאל'ס פנים אראפציהען.

און אז מען איז צוגעקומען צום אָרט, וואו די תפילין של ראש ליגט אויפ'ן קאפ, האט ער א גרויס געשריי ארויסגעלאזט:

אוי הימעל און ערד האבען דאן אנגעהויבען צו ציטערען.

האט ער א צווייטען געשריי ארויסגעלאזט:

און עס האט גאט'ס שטוהל אנגעהויבען צו ציטערען.

איז ארויס א בת־קול פון הימעל און געזאגט: „אויב איך וועל נאך איין געשריי הערען, וועל איך פון דער וועלט א תל מאכען!"

און אז רבי ישמעאל האט דאס דערהערט, האט ער געשוויגען.

און דער קיסר האט געזאגט צו איהם: „ביז־איצט האסטו נישט געשריגען און נישט געוויינט, און איצט וויינסטו".

האט רבי ישמעאל איהם געענטפערט: „נישט איבער דעם, וואס די נשמה פערלאזט מיך, וויין איך, נאר דערויף, וואס איך וועל שוין נישט קענען מעהר מקיים זיין די מצוה פון תפילין".

און באלד האט די נשמה זיינע דעם גוף פערלאזט.

רבי עקיבא

און נאך דעם האט מען געבראכט רבי עקיבא בן יוסף, וואס פלעגט דרש'נען פיל דרשות אויף „קרוינדלעך" פון די אותיות פון דער תורה און מען האט זיין לייב מיט אייזערנע קאמען געקעמט.

און ביי יעדען מאל קעמען האט רבי עקיבא געזאגט: „גאט איז גערעכט און זיין משפט איז גערעכט".

און אז עס איז געקומען די צייט פון דאווענען, האט ער אנגעהויבען צו דאוונען, זיי האבען זיין לייב געקעמט מיט אייזערנע קאמען און ער האט גע־דאווענט.

און אז ער איז צוגעקומען צו „שמע ישראל" האט איהם א גרויסע פרייד דורכגענומען און ער האט זיך דאן צו זיינע תלמידים אנגערופען: „אלע מיינע יאהרען פלעג איך זיך מצער זיין, וואס איך קען נישט מקיים זיין ווי געהעריג דעם פסוק: „און זאלסט ליב האבען גאט מיט דער גאנצער נשמה דיינע", דאס הייסט, אפילו דאן, ווען ער נעהמט ביי דיר די נשמה צו, און דעריבער פרעה איך זיך אזוי שטארק, וואס גאט האט מיר איצט די מעג־ליכקייט דערויף געגעבען".

און ער האט אזוי לאנג דאס ווארט „אחד" געצויגען, ביז די נשמה איז איהם ארויסגעגאנגען.

איז ארויס א בת־קול פון הימעל און גע־זאגט: „אז וואויל איז דיר, עקיבא, וואס דיין נשמה איז ביי „אחד" ארויסגעגאנגען.

און אז ער איז געשטארבען איז געקומען אליהו הנביא און האט איהם גענומען אויף זיין אקסעל און האט איהם געטראגען פינף מייל.

און נאכדעם האט איהם בעגעגענט רבי יהושע הגרסי.

האט ער איהם געפרעגט: „ביזטו דען נישט קיין כהן?

האט ער איהם געזאגט: „דער גוף פון א צדיק איז נישט מטמא."

די צעהן מארטירער, וועלכע יודען בעוויינען ימים נוראים

און ער האט איהם אויף זיין וועג בעגלייט ביז זיי זענען צוגעקומען צו א פראכטפולער הייל.

און אז זיי זענען אריינגעקומען אהין האבען זיי געפונען דארטען א שעהנע בעט און א ליכט, וואס האט געברענט.

האט איהם אליהו גענומען ביים קאפ און רבי יהושע ביי די פיס און האבען איהם אין יענעם בעט, אריינגעלעגט.

און די מלאכים פון הימעל האבען איהם בע־וויינט דריי טעג און דריי נעכט און נאכדעם האבען זיי איהם בעגראבען אין יענער הייל.

און אויף מארגען האט אליהו הנביא איהם גע־נומען און געבראכט אויפ'ן הימעל, ער זאל דרשענען דארטען אויף די קרוינדלעך פון די אותיות! זענען זיך צונויפגעקומען אהין די נשמות פון די אלע צדיקים און חסידים צו הערען זיינע דרשות.

רבי חנינא בן תרדיון

און נאך איהם האט מען געבראכט רבי חנינא בן תרדיון, וועלכער איז ביי גאט און ביי לייט בע־ליבט געווען. מען האט געזאגט אויף איהם, אז א קללה איז קיינמאל אויף זיינע ליפען נישט ארויסגע־געבראכט געווארען.

ווען דער קיסר פון רוים האט פערבאטען צו לערנען תורה האט רבי חנינא בן תרדיון גרויסע עפענטליכע פערזאמלונגען צונויפגערופען און האט זיך אוועקגעזעצט אין די עפענטליכע פלעצער פון רוים און האט מיט דעם פאלק תורה געלערנט. דערפאר האט דער קיסר געהייסען מען זאל איהם מיט א ספר־תורה ארומוויקלען און פערברענען.

האט איהם גענומען דער תליון און ארומגע־וויקעלט מיט א ספר־תורה און האט א פייער אנגע־צונדען און גענומען שוואמען פון וואל און נעקוי־קעלט זיי אין וואסער און געלעגט זיי אויף זיין האר־צען, כדי די נשמה זיינע זאל נישט גיך אויסגעהן.

און די טאכטער זיינע איז געשטאנען און גע־וויינט: „וועה איז מיר, טאטע, וואס איך בעדארף דיך אין אזא לאגע זעהן".

און די תלמידים זיינע זענען געשטאנען איבער איהם און געזאגט צו איהם: „רבי, וואס זעהסטו?"

האט ער געזאגט צו זיי: „איך זעה פארמעטען ברענען און אותיות פליהען".

און ער האט אנגעהויבען וויינען.

האבען צו איהם זיינע תלמידים געזאגט: „רבי פארוואס וויינסטו?"

האט ער זיי געענטפערט: „ווען איך זאל אַ־ליין פערברענט ווערען וואלט עס נישט געווען שווער פאר מיר, איצט אבער ווער איך פערברענט און די ספר־תורה מיט מיר".

האט זיך צו איהם דער תליון אנגערופען: „רבי אויב איך וועל אראפנעהמען די וואלענע שוואמען פון דיין הארצען כדי עס זאל אויסגעהן גיך די נשמה דיינע, וועסטו מיר צוזאגען אז איך וועל עולם הבא האבען?"

האט ער איהם געזאגט: „יא".

האט ער צו איהם געזאגט: „שווער מיר"..

האט ער איהם געשוואוירען.

האט באלד דער תליון דאס פייער פערגרעסערט און ער האט צוגענומען די שוואמען און די נשמה פון גרויסען צדיק האט באלד די ערד פער־לאזט.

און אויך דער תליון האט זיך אין פייער אריינגע־ווארפען און איז פערברענט געווארען.

איז ארויס א בת־קול און האט געזאגט: „רבי חנינא בן תרדיון און דער תליון וועלען ביידע עולם הבא האבען".

רבי יהודה בן בבא

און נאך איהם האט מען ארויסגעפיהרט רבי יהודא בן בבא, וואס האט קיינמאל נישט דעם טעם פון שלאף פערזוכט. צו אכצעהן יאהר ביז אכציג פלעגט ער דורך יעדער נאכט נאר א פאר מאל אויף עטליכע מינוט איינשלאפען.

און אין יענעם טאג ווען מען האט איהם גע־פיהרט געהרגעט צו ווערען, איז געווען ערב שבת און עס זענען שוין נישט מעהר געבליבען ווי נאר א פאר שעה צו קבלת שבת.

האט ער זיך אנגעהויבען בעטען ביי זיי: „ווי אייער לעבען איז איך ליב,ווארט מיר צו א ווילע, ביז איך וועל קענען נאך איין מצוה מקיים זיין — די מצוה פון קבלת שבת".

האבען זיי זיין בקשה געטהון. איז ער האט אנגע־הויבען דעם שבת הייליגען. ער האט די תפילה מיט גרויס בעגייסטערונג געזאגט, און די אלע, וואס זע־נען געשטאנען ארום איהם האבען געשטוינט.

און אז ער איז צוגעקומען צו „ברא אלקים לעשות", האבען זיי איהם נישט געלאזט ענדיגען. דער קיסר האט איהם געהייסען הרגענען, און די נשמה זיינע איז אויסגעגאנגען ביים ווארט „אלקים", גאט.

איז ארויס א בת קול פון הימעל און געזאגט: „אז וואויל איז דיר, רבי יהודה, וואס דו ביזט ווי אייד־נער פון די מלאכים פון גאט געווען, און די נשמה דיינע איז ביים ווארט גאט אויסגעגאנגען".

און דער קיסר האט געהייסען, און מען האט פון איהם גלידערווייז געשניטען און פאר די הינט געווארפען.

און מען האט איהם נישט בעגראבען און מען האט איבער איהם קיין הספדים נישט געמאכט.

(סוף מאנטאג).

*) זעה „נייער פאלקסבלאט" נומער 227.

פערגעסט נישט אז אייער הארץ

ווי זיך אויסצוהיטען פון הארץ-קראנקהייטען

מעדיצינישער ארטיקעל פון ד"ר י. טען

דאס הארץ איז דער צענטראלער ארגאן פון צירטער מענשליכער מאשין און דער באראמעטער מענשליכען לעבען, דער מאטאר פון דער קאמפליצירטער מענשליכע געפיהלען. אין פריידען און אין ליידען — דאס הארץ פיהלט די ערשטע אלע שטער נשמה און רעגיסטרירט די כוואליעס פון דעם טיר רונגען און דעררציטערנישען פון דער מענשליכער פען ים פון אונזערע קערפערליכע און זעעלישע אייבערלעבונגען, פון'ם וויגעלע ביז צום טויטען־בעט, שטעהט דאס הארץ אויף דער וואך, ווי א געטרייער שומר און קלינגט טרעוואגע ווען די געפאהר איז נאהענט.

דאס הארץ איז ווי א גוטע מאמע, וואס ווערט קיינמאל נישט מיד זיך מוסר נפש צו זיין פאר איהרע קינדער, דאס הארץ איז דער וועטער־נביא פון'ם קערפער. עס פיהלט אפט דעם שטורם נאך איידער עס בעווייזען זיך די ערשטע וואלקענס אויפ'ן לויטערען הימעל. מען געהט ארום אהן א קאפ, טרויעריג און אמעטיג און מען ווייסט נישט פארוואס. אבער דאס הארץ פיהלט און ווארענט און אויב דאס הארץ איז פערכמארעט און אויב די נשמה איז פעררעקט מיט בלייענע נעפלען, איז דאס נישט אהן א פארוואס, כאטש מען ווייסט נישט גענוי דעם אמתן גרונט. ווייל דאס הארץ איז פערבונדען מיט אלע וויכטיגע צענטערס פון'ם קערפער, פון'ם געהירן פון דער הארציגע מאמע, דאס הארץ איז דער זייר־

ביז צום נאגעל, אומאטום פיהלט זיך די השפעה גער פון'ם לעבען. דער אומרוה איז דער זייגער פון'ם לעבען. דער אומרוה האלט אין איין קלאפפען און דער ווייזער רוקט זיך אהן אויפהער אויפ'ן ציפערבלאט פון לעבען. ער ווייזט די שעה'ן און די מינוטען פון דער מענשליכער עקזיסטענץ. גיט אכטונג אויפ'ן לעבענס־זייגער, ער זאל חלילה נישט קאליע ווערען און שטעהן בלייבען פאר דער צייט.

דאס הארץ איז מעהר פון אלעמען אפהענגיג פון דעם אלגעמיינעם צושטאנד פון'ם קערפער און אלצדינג וואס מאכט א תל פון'ם געזונט. איז שערליך אויך פאר'ן הארץ. יעדע קראנקהייט, כאטש זי מעג זיין ווייט פון'ם הארץ האט איהר ווירקונג אויפ'ן צענטראל־ארגאן פון'ם קערפער. צי איז דאס פער שטאפונג, צי א היץ־קראנקהייט, צי גאר עפעס א נשמה־שטערונג און איבעראשטרענגונג, אלצדינג קריכט אוים זיינע פאלגען אויף דעם טאוועלע פון'ם הארצען און כאטש די רעזערוו־קראפט פון'ם הארץ איז זעהר גרויס, קאן אבער אויך דער גרויסער זאפאס פון דעם הארץ ווערען אויסגעשעפט און דאס הארץ קאן מעהר נישט פערטראגען קיין ווייטערע שטערונגען אומבעשטראפט. אט זענען א

פאר ביישפילען, וואס גיבען א בעגריף פון דער אפהענגיגקייט פון דעם הארץ־מעכאניזם פון די שטעררונגען פון'ם קערפער:

עס איז אן אלט־בעקאנטער אמת, אז רעוומאטיזם און הארץ־קראנקהייטען קעהרען זיך אן, ווי שוועסטער און ברודער. א סך פון די הארץ־פעהלערס, וואס בעווייזען זיך אין די קינדער־יאהרען און אויך שפעטער קומען פון אן אטאקע פון רעוומאטיזם, וואס מען האט אמאל דורכגעמאכט, אפשר לעבען אין דער פארם פון א הארץ־פעהלער, וואס שוין אין דעם פערגעסען, אבער די ווירקונג בלייבט אפט שטעהן און מען צאהלט פאר דעם דאס גאנצע טריעט און ליגט בעהאלטען טיף אין הארצען און קומט אפט צום פארשיין שפעטער און אין לעבען. רעהמאטיזם איז נישט דער איינציגער פערברעכער, וואס אטאקירט דאס הארץ, דאס איינענע קאן געשעהן אויב מען געהט ארום מיט פערנאכלעסיגטע ציינער, מיט אן אנטצינדענעם אפענדיקס, אדער מיט אן אייטערונג אין דער גאל־בלאז, געשלעכטס־דריזען וכדומה. עס מאכט נישט אוים וואו עס ליגט דער קוואל פון פערגיפטונג און פון מאטעריע. דער סם ווירקט אויפ'ן הארצען און שוואכט אפ די קראפט און צעשטערט סיסטעמאטיש דעם הארץ־מוסקול. דער רעזולטאט איז אן אפגעשוואכט הארץ, וואס קאן נישט מעהר בייקומען די שטערונגען פון

(ווייטער זעה 14־טע זייט).

פערגעסט נישט אז אייער האַרץ

(ענדע פון דער 13-טע זייט).

דעם אלטעגליכן לעבען. און דער מוסר־השכל דער פון איז, זייט געזונד, וועט איהר אויך האבען א שטארקע הארץ.

שטארקע אויפרעגונגען, אומגעלומפערטע אנ־שטרענגונגען און צו גרויסע לעבענס־פרעטענזיעס ווענען שעדיך פאר'ן הארץ. אט פארוואס די הארץ־קראנקהייט איז געווארען א נאמת'ע קולטור־קראנק־הייט.

די היינטיגע אומשטענדען, אונטער וועלכע מיר לעבען, זענען אויסערגעוועהנליכע. מיר לעבען איבער אזוינע כוחות אז מיר פערגעסען אז אונזער הארץ ארגאן איז נישט פון אייזען. מיר יאגען זיך און רייד־סעקראין וועלטען און דאס הארץ ווערט אלט פאר דער צייט. מיר מאכען איבערמענשליכע אנשטרענ־גונגען, כדי נאכצויאגען זיך נאך איינגעבילדעטע פאנטאסטישע צילען, דאס איצטיגע לעבען איז א שטענדיגע יאגעניש און א שטענדיגער קאמף. און עס איז קיין וואונדער נישט, וואס אזויפיל פון אונז פאלען פאר דער צייט מיט אויסגעשעפטע כוחות.

דאס הארץ קאן נישט פערטראגען די קלעפ פון דער בייטש, וואס האלט אין איין טרייבען אונז, און דאס איז אויך דער גרונט, פארוואס הארץ־קראנקהייטען האלטען אין איין שטייגען און פארוואס מענשען אין די מיטעלע יאהרען האבען אלטע הער־צער. די מיליאנערען און די ארבייטער זענען אלע גלייך אין דעם פרט. מען יאגט זיך, צי מען הארף צי מען הארף נישט. איינער פאר נויט און דער אנ־דערער פון וואוילטאג. דער רעזולטאט איז דער איינענער. איינער שטארבט פאר בויס און דער אנ־דערער פאר וואוילטאג. און הערפון איז געדרונגען אט וואס:

פערגעסט נישט אז אייער הארץ, וועו עס איז נעויתר, וועט עס אויך אז אייך נישט פערגעסען, וועו איהר וועט הארפען אנקומען צו דעם. דאס איז ספעציעל וויכטיג פאר מענשען אין די מיטעלע יאה־רען, וייל אט אין די מיטעלע יאהרען קומט פאר דער חשבון־הנפש און דער חשבון־הגוף. נראד אין די מיטעלע יאהרען מוז מען אויסשפאנען דעם שווערען וואגען און אויפהערען איינרייסען וועלטען. ניט אייער הארץ די נויטיגע רוה, רוהט נאך שווערע אנשטרענ־גונגען און הערט־אויף זיך אפצופעסען דאס הארץ, וועט אייך אויך דאס הארץ נישט פערלאזען פאר לאען פאר דער צייט, קערפערליכע רוה און וועלי־שע רוה זענען די בעסטע מיטלען ווי אזוי צו פער־היטען הארץ־קראנקהייטען.

און איצט נאך א וויכטיגער פונקט:

דאס הארץ מוז האבען גענוג שפייז כדי צו קאנען ארבייטען. אנ'אויסגעהונגערט הארץ קאן נישט ארבייטען און קאן זיך נישט בעזארגען מיט דער נויטיגער רעזערוו־קראפט. אבער היינטיגע מענשען ליידען מעהר פון איבערעסען זיך איידער פון הונ־גער. צופיל שפייז און ווייניג איבונגען, ווי עס איז דער שטיינער ביי מאדערנע מענשען, וואס פיהרען א זיצענדיגען לעבען, ברענגט מיט זיך א פעטע פער־פלייצונג. וואס פעטער מען ווערט, אלץ מעהר האר־רעווע טראגט האס הארץ, כדי גובר צו זיין די שווערע משא דאס הארץ מוז טראגען אויף זיך דעם עול פון דעם קערפער און שלעפען מיט זיך א שפייזקאמער אנ־געפיהלט מיט פעטס, וועלכע דער קערפער בע־דארף אויף כפרות. דאס איז א גרויסע אנשטרע־גונג פאר'ן הארץ, מחמת די בלוט־צירקולאציע ווערט שווערער און דאס הארץ מוז ארבייטען אויסערגע־וועהנליך, כדי גובר צו זיין די פעטס־משא. צופיל פעטקייט איז דער מלאך־המות פון הארצען, און איינער פון די וויכטיגסטע פרטים ווי אזוי צו שאנעווען דאס הארץ איז צו האלטען זיך ביי דער נארמאלער וואג. דאס איז וויכטיג נישט נאר פאר הארץ־קראנ־קע וואס מוזען בעקעמפען איבערגעוויכט, נאר אויך פאר געזונטע מענשען, וואס ווילען שאנעווען זייער הארץ.

דער מאדערנער מענש בענוצט א סך סטי־מולאנטען, כדי צו טרייבען דאס הארץ איבער די כוחות און צו פערטויבען זיין פראטעסט־געשריי. אזעלכע מיטלען זענען: אלקאהאל, צופיל ניקאטין, קאפע און אנדערע געטראנקען, פראשקעס און אויפ־רייצענדע מאכלים און געטראנקען, וואס טרייבען די נערווען און פערטרייבען די מידקייט, מאנכע שעדיגען דעם הארץ־מוסקול אויף א דירעקטען אופן און אנדערע — אויף א נישט־דירעקטען אופן, אויך שלאפלאזיגקייט איז סם צום הארצען. ווער עס גיט זיין הארץ קיין רוה ביי דער נאכט און מאכט פון נאכט טאג, טרייבט דאס הארץ צו פער־צווייפלונג, לאוט דעם געטרייען שומר רוהען וועט ער אייך קיינמאל נישט פערפיהרען. און אפילו איבונגען מוזען ענטוז ווערען אין מאס. די מייסטע אטלעטען האבען צעצויגענע הארץ־מוסקולען. מען קאן נישט אנהויבען אין די מיטעלע יאהרען צו ווער־רען אנ'עקספערט אין נאלף אדער א פוסבאל־שפיר־לער. מיט אלצדינג אין מאס. וועט אייך דאס הארץ רינגען, ווער עס פיהלט, אז דאס הארץ קלאפט צו־שטארק, אז דאס הארץ שפרינגט ווי א ווילדער לא־שאק, אז עס „ברעכט דאס הארץ" און אז ער פערד־קייכט זיך און פערלירט דעם אטעם ביים גיהן אויף טרעפ, אז ווייסען, אז עס איז די העכסטע צייט אויס־צושפאנען דאס הארץ און איהם געבען רוה. ווער עס פערכאפט זיך ביי יעדער גרעסערע אנשטרענ־גונג מוז בלייבען שטעהן פיים לויפען, אדער צעהויסט זיך — זאל נעדענקען, אז דאס מיינט הארץ־איבער־נעהמען מיט'ן, כדי נישט צו ברענגען דאס הארץ אנשטרענגונג, און אז עס איז די העכסטע צייט אנצו־צו דער לעצטער מדרגה, ווער עס הויבט אן פיהלען שמערצען אין הארץ־געגענד מוז זיך לאזען אונטער־זוכען בעצייטענס.

וייטאגען, וואס קומען פון א קראנק הארץ, זענען נישט תמיד לייכט צו בעשטימען. אמאל בער־ווייזען זיך די ווייטאגען אין דער האנד, אין די פלייד־צעס, אדער אין די פיס, כאטש דער אמת'ער בעל־דבר איז דאס הארץ גופא. מען טאר נישט ווארטען ווארטען ביז עס קומען די געפעהרליכע סימפטאר־מען פון הארץ־קרעמפען, מיט אטאקעס פון אטעם־נויט, פערצווייפלונג און גרויסע יסורים, וואס קומען אין לענגערע אדער קירצערע אטאקעס ביי דער נאכט, אין שלאף אדער נאך אנשטרענגונגען און ריטעם־פעהלערס.

אט די אטאקעס בעווייזען זיך, ווען דער הארץ־מוסקול איז קראנק, אדער ווען די קליינע בלוט־געפעסען, וואס שפייזען דאס הארץ ווערען פער־שטאפט און איינגעקרעמפט, און די בלוט־צירקולא־ציע איז געשטערט. בעסער נישט ווארטען אזוי לאנג אויף מענשען וואס הוסטען א סך און ביי וועלכע די נירען און נערערעם זענען געשטערט מוז מען האבען אנ'אויג אויפ'ן הארץ.

היט־זיך פון הארץ־קראנקהייטען, וועט איהר פערשפארען הארצווייטאג.

——=]o[=——

שקאָל-מונדורקעס, מאנטלעך, היטלעך, זאווי קינדער-פאלטענדלעך עמפפעהלט צו די ביליגסטע פרייזען
M. MIGDAŁ, Łódź, 59 Gdańska 59.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה.
איך זאל
10 פאלודניאווא 10
ווערט אויך דאס מאל געדאווענט מיט גוטע בעלי תפלות אין בעקוועמע פלעצער. עס ווערט געבעטען זיך צו פערזעהן מיט פלעצער וואס פריהער.

כירורגישע קליניק
„Sanato"
אנדראווא 10, טעל. 13-57
עס אָרדינירען פאלגענדע ד"רים:
ד"ר מעד. שערלאָט אייגעראווא
ד"ר מעד. רייסלער-קוריאנסקא
ד"ר מעד. מיכאל קאנטאָר
ד"ר מעד. יוליוש באום
ד"ר מעד. וואלף אייכנער
I און II קלאס. 9276

!!! אכטונג !!!
דאס טרינקען ברונען-וואסער, אומגעקאכט, רופט אפט ארויס מאגען-אויפברויזונגען און זאגאר עפידעמיע.
ווער עס שוינט דאס אייגענע געזונד און דאס געזונד פון זיינע נא-הענטע, דערזעלבער טרינקט און רעט צו טרינקען אנדערע נור
מינעראל-וואסער
פון דער מינעראל-וואסער-פאבריק
K. CHĄDZYŃSKI, Łódź, Kilińskiego 153, tel. 60-23
דאס טיש-מינעראל-וואסער איז דער געזונדסטער און היגיע-נישסטער געטראנק.
טיש-מינעראל-וואסער איז מיט זיין כעמישען בעשטאנד נא-וואנשען און פערטרעט גענצליך די בעוואוסטע נאטורעלע וואסערן, ווי: Narzan, Gieschübler' Borzom itp.
צו דער פראדוקציע פון טיש-מינעראל-וואסער זענען געברויכט נור ריינע כעמישע רויה-שטאפען.
טיש-מינעראל-וואסער פערשטארקט בעדייטענד די טעטיגקייט פון מאגען און פערלייכטערט דאס פערדייאונג.
דאס טיש-מינעראל-וואסער איז אלזא אונבעדינגט נויטיג אויף יעדען טיש, אין יעדען הויז, אין רעסטאראן, צוקערניע א. ז. וו.
צו פערלאנגען איבעראל אין פלאמבירטע פלעשלעך. זאפארטיגע צו-שטעלונג אהן ריקזיכט אויף דער צאהל פלעשלעך. 9283

12 וואונש-קארטען גר. 70 גר. פאלודניאווא 17

ביי דער שולע „יבנה" צגעלניאנא 75, טעלעפאן 34-13
עקזיסטירט א מוסטערהאפטע
פרעבעל-שולע—גן-ילדים
וועלכע נעפינט זיך אונטער דער לייטונג פון א געניטער א'ידישער פרעבעליסטין און ווערט געפירט לויט דעם סיסטעם פון פראפעסאר מאנטעסאָרי.
איינשרייבונגען אין גן-ילדים ווי אויך אין דער שולע, ווערען אנגע-נומען נאך ביז צום 30-טען ד. ח.
די למודים הויבען זיך אן דעם 1-טען אקטאבער.
די קאנצעלאריע איז טעטיג פון 9—2 און פון 5—6 נאכמיטאג.
דער פרייז אין די פרעבעל-שולע — 12 זל. מאנאטליך.

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו כי חוק לישראל הוא משפט !!!
זאלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביורא
17 פיעטריקאווער 17
52 זאכאדניא 52
טעלעפאן 48-79
וואו עס ווערט געגריסענהאפט ערלעדיגט און געשריבען אלערליי ביטעס, קלאוזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס, אדוואקאציעס, אלערליי ספראוועס קארנע און ציווילע וועגען דירות אין אורזשאנד ראזיעמטשי ספעציאליסט פון שותפות-אקטען.
מיט אכטונג
י. מאנעלא, פעטריקאווער 17
רעכטס-קאנסולענט

גאנץ לאדז
דארף איינמאל פאר אלע מאל וויסען, אז 6 סאָ-פאטאגראפיעס פאר 2,50 קריגט מען נאר אין פא-טאגראף ע „סטודיא" פולנאָצנא 29. בעמ.: פאס און צעמליכע דאקומענ-טען פאטאגראפיעס באלד נאכ'ן פאטאגראפירען.

עס ווערט געזוכט
3 צימער און קיך
אין צענטרום שטאט, זנגען-הם מים בעקוועמליכקייטן, 1-טער שטאק, א"ער פארטער. ופערטען אין אדם. פון דער צייטונג פאר "A", טעקלערם בעדינגונגען. 9172

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און דענטיסטישער קאבינעט.
נושעווסקער 11, טעלעפאן 37-63
אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד"ר אימיך נאז, האלז, אויערען קר	$4\frac{1}{2}$—$5\frac{1}{2}$
ד"ר קפרישנער קינדער-קראנקה.	11-9 $4\frac{1}{2}$-5
ד"ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען	12—2
ד"ר ליבימש הויט און געשלעכטס-קר.	$12\frac{1}{2}$—$1\frac{1}{2}$
ד"ר שפירגעלד נערווען און גמטינע קר.	1—2
ד"ר נאלדבלאט אויגען-קראנקה.	$12\frac{1}{2}$—$1\frac{1}{2}$
ד"ר הייט כירורגישע קראנקהייטען	2—3
ד"ר שמערלאווסקי פרויען-און געבורטס-הילף	$4\frac{1}{2}$—$5\frac{1}{2}$

אימפּפונגען נעגען שקארלאטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
א רענטגען-אינסטיטוט.
ד"ר לאזשינסקי טאר אפאלסקא
צאהן-ארצט 10—1 3—6
קינסטליכע צאהן, קראנען, פלאמבען א. ז. וו.
די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאג

א שיק-יונגעל
ווערט געבויכט
ביי וואוטקע, פיעט-ריקאווער 294, אין קאנ-פעקציאנס-געשעפט.

בחצי חנם!! מחזורים
ווילנער סקלאד ספרים | פערטרעטער פון קאלאמייער טליתים
א. מ. גרובשטיין
וושכאדניא 54, פראנט 1-טער שטאק.
צו בעקומען ש"ס, טורים, רמב"ם, חומשים, פסוקים, מדרשים, משניות, מחזורים און מחזורים מיט פוילישער איבערזעצונג, סידורים. ספעציעלער אויס-וואהל סידורים פאר כלה-מתנות. טליתים קא-לאמייער, טערקישע און פיינע ריידענע, אויך טליתים קטנים, ציצית, זיידענע גארטלען, קאפלען, אויך א גרויסער סארטימענט פון פערשידענע ספרים
25 פראצענט ביליגער ווי איבעראל!
א. מ. גרובשטיין, וושכאדניא 54 פראנט 1 שטאק

Dr. med.
W. EYCHNER
גינעקאלאג-אקושער
זגערזשער 11
טעל. 84-72
צעמ. פון 8—6 נאכמ.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה.
עס ווערט געדאווענט
ראש-השנה ויום-כפור אין
ווייסען-זאל זאכאדניא 43
מ'מ דעם בעריהמטען חזן ... אבערקאנטאר
ה' אברהם מארגאוועער
מיט א גרויס איינשטודירטע כאר.
בעקוועמע פלעצער מיט אלע בעקוועמליכקייטען. ספראוועס ... ביז 8 פריה ביז ...

עכער מאשינאוויע ווערען אנגענומען צו ביליגע פרייזען
ג. נארדמאן ציגלג, 29

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאָר פאר ווענערישע הויט-קראנקהייטען.
פין מאגער-שוועכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער.
קאנסילינגט מיט ספעציאליסטען פון אורא-לאגישע און נערווען-קראנקהייטען.
קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט קאסמעטיק.
— — טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — —
פון 11 ביז 12 ביי טאג ... ביז 2 נאכמ.
— בעזונדער צימער פאר פרויען.
וויזיט 3 זל.

שייטלעך
צו מעסיגע פרייזען צו בעקומען ביי
פאריזשוצקא, קאמיעננא 5

אכטונג, געעהרטע דאמען!
דאס ניי-ערעפנטע פעלץ-ווארען-געשעפט און פון דאמען-קאנפעקציע א. ג.
RAPUCH i MICENMACHER
לאדז, פיעטריקאווער 24, טעל. 77-69
עמפפעהלט דער ג' קונדשאפט די נייעסטע מאדעלען פון פעלצענע און דאמען- און הערען-פעלצען זאווי א גרויסער אויסוואהל פון פוטער-נייהייטען און בלעטער.
בעמערקונג: ערשטקלאסיגע אויספיהרונג, ציגארעטע פרייזען און אויך קונטראקטע בעדינגונגען. 6279

Dr. med. J. MAKOWSKI
קינדער-קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען אויף
CEGIELNIANA 8, tel. 50-02
עמפפאנג פון 6-4 נאכמ.

קאנצערט-דירעקציע פו: אלפרעד שטרויך

זאַל פילהארמאניע, נאַרוטאַוויטשאַ 18

נור 1 קאנצערט !!!

דאָנערשטאג, ד. 10 ד.ח. וועט אויפטרעטען מיט איין איינציגען קאנצערט
די פראַכטפולע אויספירערין פון יוד., העבראַאישע, טערקישע, שפּאַניאַלישע לידער

ברכה צפירה

די פייערדיגע תימנ'ערין וועט אויספיהרען די עגזאָטישע לידער אין פאַרבענרייכע אָריענטאַלישע קאָסטיומען.

ס'נעמט אויך אנטייל דער בעריהמטער ארץ ישראל-פּיאַניסט נחום נרדו.

גרעסטע יודישע סענסאַציע !!! ■ אַ לעבעדיגער גרוס פון ארץ=ישראל!

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע

דאנערשטאג, ד. 10 ד.ח.

נור 1 קאנצערט

שאראדע און רעטעניסען

לעזונג פון נומער 49.

טעאַטער „אַררט" (פריהער אויף זאַכאַדניע, איצט וועט זיין אויף אַל. ערשטען מאַי 2 אין געוו. ענגלישען זאַל.

געוואונען האָבען פּאר'ן בעסטען ענטפער:

1) פּעלאַ באַרנשטיין בושעזשינער 32 2 בילעטען אין קינאָ.

2) ז. ווייסמאַן פּיעטרקאָווער 88 2 שט. טואַלעט-זייף.

3) וו. טעמפּעלהויף שקאַלנאַ 7 אַ פּלאַש קעלניש וואַסער.

לעזונג פון נומער 50.

„ווידזעוו-ער-מאַן-ו-פאַקט-אור" (ווידזעווער מאַנופאַקטור).

געוואונען האָבען פאַר'ן בעסטען ענטפער:

1) י. יאַקובאָוויטש בערעק יאָסעלעוויטש 9 אַ שאַכטעל פּאַפּעטעריע.

2) א. ריכטער אַלעקסאַנדראָווסקאַ 63 אַ טאָפּעל שאָקאָלאַד.

3) יוסף פראַנק ווסכאָדניאַ 25 אַ פלאַש קעלניש וואַסער.

לעזונג פון נומער 51.

„גלאַזגאָוו-קוואַרטעט" (אלע פיער שפּילער זענען יודען).

געוואונען האָבען פּאַר'ן בעסטען ענטפער:

1) יוסף גאָלדשטיין קעלמאָ 34 2 שט. טואַלעט-זייף.

2) איזאַק ווישעגראַדזקי פּיעטרקאָווער 17 אַ פלאַש קעלניש וואַסער.

3) מ. יודקעוויטש אַנדזשעיאַ 56 אַ שאַכטעל פודער.

Nr. 52.

דער ערשטער קלאַנג הייסט אויך אַ קוק, דעם צווייטען האָט אויך דער „פערלאַנג", אין ביידע גיבען זיי אַרויס אַ חודש לאַנג אַ פרומען קלאַנג...

שאראדען-ווינקעל
קופאָן נומער 52

פרעמיעס:

1) 2 שט. טואַלעט-זייף

2) 1 פלאַש קעלניש וואַסער

3) 1 שאַכטעל פּאַפּעטעריע.

Nr. 53.

זיי זענען ברידערליך די צעהן די גאַנצע צייט, סיי נאַכט, סיי טאָג דריי אויסגעפוצטע זענען דאָ נאָר אַלע האַלטען זיי פון קלאָג...

שאראדען-ווינקעל
קופאָן נומער 53

פרעמיעס:

1) 1 שאכטעל פּאַפּעטעריע

2) 1 פלאַש קעלניש וואַסער

3) 2 בילעטען אין יודישען טעאַטער

Nr. 54.

אַ מאָדנע אויסטערלישע זאַך:
נאָך איינער מאָרגען קומט אַריין,
און אויפ'ן ערשטען קוק און בליק
מיט איינעם ווינציגער וועט זיין...
כדי דעם ענין גוט פערשטעהן,
צ ם לוח קוקען זאָלסטו געהן!

שאראדען-ווינקעל
קופאָן נומער 54

פרעמיעס:

1) 2 בילעטען אין קינאָ

2) 2 טאפעל שאָקאָלאַד

3) 1 שאַכטעל פודער

בעמערקונג: די קופּאָנען מיט די נערעזטע שאַראַדע, בעט מען אַכצוגעבען אין קאָנטאָרע מיט אַנגעגעבענע נעמען און אַדרעסען אין אַרטיניסטראַציע פון „נייעם פאָלקסבלאַט" ביז מיטוואָך איינשליסליך.

די נעמען פון די זוכה בגורל וועלען אין קומענדיגען פרייטאָג-נומער פערעפענטליכט ווערען.

ראַדיאָ-פּראָגראַם

פרייטאג, 4 אקטאבער

12,05 וואַרשאָ: קאָנצערט פון גראַמאָפאָן-פּליטעס. 16,40 וואַרשאָ: קאָנצערט פון גראַמאָפאָן-פּליטעס. 18,00 וואַרשאָ: קאָנצערט פון מאַנדאָלין-אָרקעסטער. 19,25 ווילנאָ: פרעהליכע אוידיציע. 20,15 וואַרשאָ: סימפאָנישער קאָנצערט פון וואַרשעווער פילהאַרמאָניע. 20,05 וואַרשאָ: מוזיקאַלישער שמועס. 22,05 וואַרשאָ: קאָמוניקאַט פון פ.א.ט. 16,30 פּראָג: קאַמעראַל-קאָנצערט, פון אַנדרוצעק קוואַרטעט. 20,00 קעניגסבערג: סימפאָנישער קאָנצערט. 20,00 לאָנדאָן: סימפאָנישער קאָנצערט. 21,00 ברעסלוי: קאַמעראַל-קאָנצערט. 21,30 שטוטגאַר: קאָנצערט מיט'ן אַנטייל פון סטעפאַן פרענקעל. 21,35 פּאַריז: סימפאָנישער קאָנצערט.

שבת, 5 אקטאבער

12,05 וואַרשאָ: קאָנצערט פון גראַמאָפאָן-פּליטעס. 16,15 קראָקאָ: „די צוגערויבטע דזונך ציגיינער", קינדער-אוידיציע. 19,20 פּויזען: וויאָלאָנטשעל-קאָנצערט, פון סט. דאָלינסקי. 20,00 קאַטאָוויץ: „פון דער נאַטור-וויסענשאַפטליכער וועלט", רעפ. פון ד"ר קאַזשימיעזש סום. 20,10 פּויזען: „דאָס בליהענדע וואָרט", פּאָרטראַג פון גוסטאַוו באַומפעלד. 20,30 וואַרשאָ: אָווענד פון לייכטער מוזיק. 22,05 וואַרשאָ: קאָמוניקאַט פון פ.א.ט. 23,45 וואַרשאָ: טאַנץ-מוזיק. 24,00 פּויזען: נאַכט-קאָנצערט פון דער פירמע „פיליפּס". 19,05 קעניגסבערג: וויאָלענטשעל-קאָנצערט פון עמאַנועל פויערמאַן. 19,30 וויען: „טאָסקאַ", אָפּערע פון פּוטשיני. 19,55 האַמבורג: „די טאָלען", אָפּערע פון ד'אַלבערט. 20,00 פּראָג: פילהאַרמאָנישער קאָנצערט. 20,00 לאָנדאָן: קאַמעראַל-קאָנצערט. 20,00 זאַווענטרי: נעגער-מוזיק. 20,00 קעניגסוואוסטערהאוזען: קאָנצערט פון ערפורטער כאָר.

CASINO

היינט און פאלגענדע טעג! ■ גרויסע פרעמיערע!

ריהרענדע דראַמע אויפ'ן גרונד ליבע פון אַ שעהנער קורטיזאַנע און פון אַ אָפיציר פון דער צאַרישער גוואַרדיע א. נ.

„וואונדערליך מאָדנע ליגענס פון נינאָ פיעטראָוונא

(PRZEDZIWNE KŁAMSTWO NINY PIETRÓWNY)

אין דער הויפּטראָלע:

BRYGIDA HELM

אנהויב פון די סעאַנסען 4.30, 6, 8 און 10 אָווענד.

ספּעציעלע מוזיקאַלישע אילוסטראַציע פון ל. קאַנטאָר.

D. JAKUBOWICZ, 66 ZACHODNIA (Piotrk. 33) 66 א. פ.

מעבעל=פאַבריק

עמפעהלט אויף לאַגער אין אַ גרויסן אויסוואַל קאָמפּלעט-איינריכטונגען זאַווי איינצעל מעבעל און נעהמט אָן בעשטעלונגען.

צוגענגליכע פרייזען. די נייעסטע מאָדעלען. ■ גאַראַנטירטע אַרבייט. ■ גינסטיגע בעדינגונגען.

מודעה משחטי עופות!

דערמיט זענען מיר מודיע דער לאָדזשער יודישער בעפעלקערונג, אַז צוליב דער בעקוועמליכקייט פון פובליקום

איז געעפענט געוואָרען אויף איבער די יום-טובים

אַן עופות שחט-הויז

אויף 43 ווסכאַדניאַ 43

דער ועד שוחטי-עופות בלודז.

תחת השגחת הראַבינאַט. 9805

Dr.Różaner

ספעציאַליסט פאַר

הויט, ווענערישע קראַנקהייטן און מענער-שוואַכע

Dzielna (Narutowicza) 9 tel. 28-98

נעמט אָן פון 8–10 פריה און פון 5–8 אָווענד

וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

ווארינונגען

1 מיט אַ קיך, 2 מיט אַ קיך און 4 מיט אַ קיך

מיט אַלע בעקוועמליכקייטען, גאַז, עלעקטרישע בעלייכטונג, איז צו פערמיטען.

צו ערפאַהרען טעל. 49-51. 7086

אכטונג גאַלאַנטעריע-סוחרים פון פראָווינץ און לאָדז!

צום ווינטער-סעזאָן עמפפעהל איך אַ גרויסען אויסוואַהל פון פערשידענע

געטרעס

צו קאָנקורענץ-פרייזען! בעסטע קוואַליטעטען! רעעלע בעהאַנדלונג! מיט אַכטונג

מ. צוקער, דרעוונאָווסקאַ 2

צאָהן-אַרצט

JAKÓB KARMAZYN

2 פּאָלודניאָוואַ 2

צוריקגעקערט

נעמט אָן פערזענליך פון 9–1 מיטאָג און 3–7 אָוו.

רעפּאַרמאַצקיע-פּילען

מיט דער מאַרקע גייסטליכער בעקאַנט פון יאָהר 1602 רעגולירען דעם מאָגען, שיצען פון רעומאַטיזם, לעבער-ליידען, גענען דיקקייט, אַס רעמטיום, דאָס קומען בלוט אין קאָפּ, שטילען די יסורים פון העמאָראָידען, רייניגען דאָס בלוט און בײַ גענוגען צו אָבסטרוקציע — גינסטיג דורך רייניגונגס-מיטעל.

צוגעברויכען 1 אָדער 2 פּילען אַ נאַכט פּרייז פון אַ שאַכטעל 1.35.

אויסטריבוטיזמ פון דער אַפּטייק

Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4

צו פערלאַנגען אין די אַפּטייקען און סקלאַדען מיט'ן „גייסטליכען" (Zakonnik). 964

Dr. med. J. SZMERŁOWSKI

אקושער-גינעקאָלאָג

17 פּיעטריקאָווער 17. טעל. 7-13

איז צוריקגעקומען

נעהמט אָן פון 5—7 אָווענד.

Dr. med. STUPEL

12 Szkolna 12

ספעציאַליסט פאַר הויט-, האָר און וועגערישע קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע, לישיי און ראַק, רענטגען-שטראַהלען און קוואַרץ-ליכט, עלעקטראָ-טעראַפּיע.

נעהמט אָן פון 6 ביז 9 אין אָווענד

צוריקגעקערט

אכטונג וועש און טריקאָ-פאַבריקאַנטען!

דערמיט מאַך איך בעקאַנט אַלע וועש, טריקאָ און סוויטער-פאַבריקאַנטען, אַז איך בעזיץ שטענדיג אויף לאַגער אַ גרויסען אויסוואַהל פון זעמטענע טריקאָ און וועש אויך סוויטער-צודאַטען ווי:

נעפּ, באַטיסט, ביין אגאַט אז"וו

צו ביליגסטע פרייזען! מיט אכטונג

. אַפּעלבוים, פולנאַצנאַ 2

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפער און הויט-קראַנקה. בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע.

אַנדזשעיאַ 5, טעל. 59-40

נעמט אָן פון 8–2 נאַכמ. און פון 5–9 אָווענד.

בעזונדערער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

אתרוגים
מובחרים, לולבים והדסים
שוין אויף לאַגער
ה. ארפּינגער,
10 פּאלנאצנאַ 10.

א לעהרער
מיט רעגירונגס-רעכט 15 יאָהר פראַקטיקירט, ערטיילט לעקציעס פאַר שילער און דערוואַקסענע: פּויליש, דייטש, פראַנצויזיש, מאַטעמאַטיק, און בוכהאַלטעריע.
שיף, שוו. יאַקובאַ 12
אין דער אַפּטייק 1. שטאָק.

Dr.
HELLER

אנגעשטעלטע!
מיר האָבען פאַר אייך אויף גינסטיגע בעדינגונגען אויף מאָנאַטליכע אויסצאָהלונגען
ראדיא
אפּאראטען פון 175 זל.
מינימאַלע איינצאָלונגען. — אומזיסטע פּראָבע.
Polskie Radjo
Inż. J. KRZYŻANOWSKI i S-ka
2446 Andrzeja Nr. 4.

2 גרויסע
קעלער=
רוימען
מיט דריי פראָנט-פענסטער
אויף 6 שערפיען צו ער-
פּערען זאַקאַנטאַ 7
ביי וויינבערג

Dr. med.
H. Lubicz
41-32, 43

אייזען פון פערשידענע סארטען און מאסען
פאַר שמידען און שלאָסערס
ווערקצייג= שטאָהל און אַנדערע
רעסארען
רוירען (Rury) צו גאז, קעסלען
און אַנדערע
לאנטשניקעס (Łączniki)
ווי אויך ארמאטורען אייזערנע
און מעשענע
עמפּפעהלט אין אַ גרויסען אויסוואַהל
„ELIBOR"
Sp. Akc. Handl. Przem. L. J. BORKOWSKI
ODDZ. w ŁODZI, KILIŃSKIEGO 70, TELEF. 84 i 4-94.

Dr. med. J. BETTE
ספּעציאַליסט פון אינערליכע און קינדער-קראַנקה.
Piotrkowska 6, tel. 44-95
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן פון 8–11 פאַרם. און פון 4–6 נאָכמ.

Dr. M. Eljasberg
66 פּיעטריקאָווער 66
צוריקגעקעהרט.

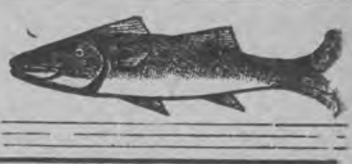
פיש ביליג
מיר מאַכען בעקאַנט, אַז אין דער
מיט 40 און 50
גר. ביליגער ווי איבעראַל! קומט און איבערצייגט אייך!
פיש=האלע
נייע גאַס 4 (נאַד לודקאָ)
בעקומט מען אלע סארטען
לעבעדיגע און טויטע
פיש

LICYTACJE PRZYMUSOWE.

W dniu 17 października 1929 roku między godzinąną 9-tą rano a 4-tą po południu

230. Alter Sz., Narutowicza 19, 1000 kg. szmelcu
232. Blibaum Sz., Narutowicza 40, meble
233. Bauman R., Piotrkowska 201 wiertarka.
235. Bacharjer M., Narutowicza 38, meble
236. Birencwajg J. Narutowicza 49, meble
237. Berlin M. Narutowicza 47, meble.
238. Burakowski D., Narutowicza 24, meble
239. Bajzer Ch., Narutowicza 29 meble
240. Berliński A., Narutowicza 31, pianino.
241. Braun M., Narutowicza 31, meble
242. Bromberg D. Narutowicza 56, szafa
243. Bicher J. Narutowicza 58, meble.
244. Brodt A., Przejazd 14 zegar.
245. Chajkin St., Narutowicza 40, meble
246. Cygler A., Narutowicza 56, meble, dywan.
247. Czerniłowski P., Wschodnia 72. siedem sztuk palt
248. Dimant J. Narutowicza 25, meble.
249. Dudelczyk J. Narutowicza 56, kredens.
251. Erlich M., Kilińskiego 77, meble, żyrandol
252. Eisner W., Narutowicza 36, szafa
253. Eckerdorf A. Narutowicza 37, meble.
254. Eichner B. Narutowicza 31, meble.
255. Filipowski M., Narutowicza 39 meble
256. Fuks S., Narutowicza 46, meble.
257. Furmańczyk J., Kilińskiego 100, meble
258. Frenkiel A., Narutowicza 35, pianino
259. Frydman L. Żeromskiego 43, meble.
260. Gelade A. Narutowicza 41 meble, pianino.
261. Golcer G., Wschodnia 43, meble, wagi
262. Grinsztajn J., Narutowicza 56, meble.
263. Gomoliński L., Przejazd 14, meble
264. Gothelf Sz. Narutowicza 38, meble
265. Gothelf M. Narutowicza 31 meble.
266. Goldman J., Narutowicza 31, meble.
267. Grudziński R., Narutowicza 35, biurko
268. Grodziński T., Narutowicza 47, meble.
269. Gelblum N. Narutowicza 47 kredens
270. Gerson J. Narutowicza 49 kredens
271. Goldberg M. Narutowicza 50, meble.
274. Hand O., Narutowicza 56, meble.
275. Hohenberg M., Narutowicza 23, meble
169. Boczko I., Piotrkowska 45, meble
277. Herszman L., Narutowicza 23, meble.
278. Handelsman J., Narutowicza 25 meble
279. Handelsman J., Narutowicza 19, 7 stolików.
280. Hocherman N., Piotrkowska 69, meble.
281. Jałkiewicz St., Piotrkowska 152, maszyna do szycia.
282. Izbicki K., Narutowicza 41 meble.
283. Joskowicz P. Narutowicza 29 dwie szafy
284. Kestenberg J., Narutowicza 59, kredens
285. Krenicki B., Narutowicza 49, meble
286. Kaufman A., Al. I-go Maja 40, meble
288. Kaczka G., Kilińskiego 90 meble
289. Kurc A., Narutowicza 31 meble
290. Kohn E. Narutowicza 49, meble
291. Krasucki M., Narutowicza 50, meble
292. Król W., Narutowicza 56, meble.
293. Kruk W. Przejazd 14, pianino
294. Liberman A. Przejazd 8, meble
295. Lifszyc A., Narutowicza 40 pianino, meble
296. Lautenberg W., Narutowicza 21, szafa
297. Lurje M., Narutowicza 41, pianino.
298. Lachman E. Narutowicza 38, meble.
299. Luniakowa E. O. Przejazd 2, pianino, maszyna do pisania, meble.
300. Mihle O., Przejazd 20, pianino.
302. Miętkiewicz E., Narutowicza 36, meble
303. Morgensztern Ch., Narutowicza 21 szafa.
304. Moszkowicz I. Narutowicza 56, kredens.
305. Nikielburg J. Narutowicza 56, szafa.
307. Praszkier I., Narutowicza 47, meble
308. Prywin T., Narutowicza 39, kredens.
310. Patron E. Narutowicza 21, kredens
311. Printz M., Narutowicza 23 szafa.
312. Pakorowski R., Narutowicza 25 meble.
313. Prajs Z., Narutowicza 25, meble.
314. Plam M., Narutowicza 31, meble
315. Połecz D., Narutowicza 38 meble.
317. Rozenberg M. Narutowicza 56, meble
318. Rozenstrauch D. Narutowicza 56, meble.
319. Rozenblat W., Narutowicza 56, meble
320. Rotkopf M., Kilińskiego 75, towar w sklepie.
321. Rozenowicz B. Piotrkowska 69, meble, maszyna do szycia
322. Rozenblat A. Narutowicza 30, meble.
323. Reitberger G. Narutowicza 32.
324. Rozensztrauch L., Narutowicza 36, 20 tuzinów rękawiczek.
325. Rojzman T., Narutowicza 38, meble.
326. Różalski F., Przejazd 49 szafa
327. Rozensztrauch M., Narutowicza 41 meble.
328. Russak H. Narutowicza 41, meble
329. Rajchert P., Narutowicza 56, meble.
219. Szwarcowski W., Narutowicza 36, meble
330. Richter A., Przejazd 20. 9 biurek, 3 wyżymaczki
331. Raczkowski B. Przejazd 20, meble.
332. Szefnerowa - Glicensztajn, Narutowicza 49 meble
333. Szpiro Sz., Narutowicza 46, pianino
334. Spiro I., Kilińskiego 60 meble, maszyna do szycia.
335. Szatan Sz., Piotrkowska 69 meble.
336. Siemiatycki M. Piotrkowska 79, meble.
337. Szpogiel, Kilińskiego 89, meble.
338. Szpiro A., Narutowicza 35 meble
339. Sztajn Sz., Narutowicza 31 meble
340. Trzcinka B., Piotrkowska 120, meble
341. Uberbaum L. Narutowicza 35, meble.
342. Uciński R., Przejazd 20. meble
343. Wajnberg Sz., Narutowicza 38 meble.
344. Wegmajster N., Narutowicza 49, maszyna do szycia, meble
346. Waldman H., Narutowicza 50 meble.
347. Wilf N. Narutowicza 12, meble.
348. Wajnberg B. Narutowicza 23, 20 waliz, 10 walizek.
349. Wiślicki R., Narutowicza 24, meble.
350. Witelson A. M. Narutowicza 24, meble
351. Warszawski B. Narutowicza 31 meble, trzy kołdry.
352. Wajss H., Narutowicza 35 meble
353. Wodziński F., Narutowicza 56, meble.
354. Weller D., Przejazd 2 57 szt. swetrów
355. Zilberberg M., Narutowicza 35, meble
356. Ziębiński P., Narutowicza 24 meble
357. Zw. Kół Rolniczych, Piotrkowska 73, maszyna do pisania, biurko
358. Zaklika E. Narutowicza 32, 50 paczek tytoniu biurko
359. Biterman A., Zakątna 61 meble.
360. Berliner L., Kamienna 3, meble.
361. Cukier M., Al. I-go Maja 35, meble.
362. Grunis I., Al. I-go Maja 15 meble.
363. Hirszberg M. Kilińskiego 23 meble
364. Jauch J., Kopernika 8.
365. Opoczyński H. Wodna 12/14, urządzenie biurowe
366. Rozencwajg S. Południowa 38 meble
367. Rozenblat M., Cegielniana 51, meble.
368. Ramisch P., Piotrkowska 121, meble
369. Schwajc A., Przejazd 90, 120 korcy węgla.
370. Szajnfeld L., Zawadzka 23 meble
371. Tornberg E. Al. I-go Maja 75 meble
372. Żórkowski J. Podleśna 16, meble
373. Dawidowicz J., Narutowicza 25, meble.
276. Hamer J., Narutowicza 59, meble

W dniu 18 października 1929 roku między godziną 9-tą rano, a 4-tą po poł.

374. Altman S. Moniuski 1, meble
375. Baum R., Piotrkowska 209, meble, nożyce.
376. Bendet Sz. Rokicińska 11 meble
377. Bonicki A., Rokicińska 35 meble.
378. Bulska, Piotrkowska 201, meble
379. Baum R., Piotrkowska 154, pianino
380. Majerowski M. F., Piotrkowska 132, meble
381. Bielenko L., Piotrkoska 174 waga meble.
382. Błaszczyk J. Piotrkowska 200, meble
383. Candrik J., Piotrkowska 255, maszyna do szycia, meble.
385. Szosnak I., Piotrkowska 218, meble
386. Dajczman J., Rokicińska 35 meble.
387. Damsz B. Piotrkowska 149, meble
388. Flek I., Piotrkowska 176 meble.
389. Frenkiel F., Pusta 4/6, meble
390. Grzesik I., Piotrkowska 81, maszyna do szycia, meble.
391. Grzelczak W. Rokicińska 56, meble
392. Grynsztajn J., Piotrkowska 128 meble.
393. Grabski L. Piotrkowska 212, meble
394. Hofman K., Brzezińska 78, urządzenie sklepu
395. Hiller B. Rokicińska 33, meble
396. Habłoński A., Piotrkowska 257, meble.
397. Janas P. Rokicińska 39 maszyna do szycia, meble
438. Nowicki K., Radwańska 19, pianino.
398. Jungowski J., Piotrkowska 128 maszyna do szycia, meble.
399. Izbicki R., Piotrkowska 192, maszyna do szycia, meble.
400. Janicki J., Piotrkowska 200, meble.
401. Klot J. Piotrkowska 137 meble, czekolada
402. Krakowski J. Piotrkowska 191, meble.
403. Kubicki M., Piotrkowska 199, pianino
404. Kon M., Piotrkowska 199, meble.
405. Kupiński F., Rokicińska 47, meble
406. Krumholc M., Piotrkowska 145 meble.
407. Kotek A. Piotrkowska 294, 9 stolików
408. Lezer i Wojdysławski Piotrkowska 212/216, szafa.
409. Lewskowicz J., Piotrkowska 286, meble
410. Myśliborski D., Rokicińska 43, meble
411. Majkowski F., Główna 1 meble
412. Melchinkiewicz H., Kilińskiego 107, meble
413. Micherski J. Rokicińska 67, maszyna do szycia.
414. Marczewski J. Piotrkowska 309, maszyna do szycia.
415. Nelken J., Piotrkowska 286, szafa.
416. Nisenbaum T., Północna 6 meble.
417. Nagiel J., Rokicińska 106, maszyna do szycia, meble.
418. Piotrkowska A., Rokicińska 39 meble.
419. Pieprz M., Piotrkowska 271 meble
420. Piszczkowski B., Piotrkowska 200, meble.
421. Piotrowski I. Rokicińska 18, 50 but lakieru
422. Pankiewicz J., Piotrkowska 199, meble.
423. Rozenblat M., Piotrkowska 211 meble
424. Szmigeil W., Piotrkowska 197 meble.
425. Szmidler J., Piotrkowska 176, maszyna do szycia
426. Szeps B., Piotrkowska 192 meble.
427. Skalski St. Rokicińska 53, meble
428. Szulc O., Piotrkowska 300 maszyna do szycia, meble.
429. Tymanowski J. Kilińskiego 107, meble
430. Wajnberg H., Rokicińska 47, meble
431. Woźniakowski Z., Rokicińska 49, mydło, mąka, kasze
432. Wagner Z. Rokicińska 53, kasa ogniotrwała
433. Zylbersztajn W., Rokicińska 51, meble, materjały piśmienne.
434. Chodkowski St., Sienkiewicza 25, [illegible]
435. Derdzikowski W., Wólczańska 156, meble, furgon, wagi.
436. Stencler M., Kątna 25 wagi
437. Marciniak M. Piotrkowska 249, meble
439. Rangiewicz D., Piotrkowska 271, meble
440. Szylit A. Gdańska 62, meble
441. „Trak", Rokicińska 126, biurka.
442. Wojdysławski L. I. M. Piotrkowska 212/216 meble.
443. Benet L, Szara 12, maszyna do szycia.
444. Fogiel F., Dąbrowska 24, meble
445. Górski i Śpiewak, Piotrkowska 254, samochód, powóz urządzenie biura.
446. Kwiatkowski J., Gołębia 7 meble
447. Maskunos St., Granitowa 12, meble
449. Wilczyk G., Senatorska Nr. 28, maszyna, szarpnik.
450. Birnbaum P., Główna 31, meble.

אלע מיינע ליבע פריינד און
בעקאנטע אין לאדז ווינש איך א
גוט און גליקליך יאהר
א. אלפערז
פאריז, ערב ראש השנה הת"ר"ץ

א כתיבה וחתימה טובה

אלע ארטיסטען פון לאדז, דעם ארטיס-
טען-פעראיין, אונזער פאמיליע, אויך
אלע טעאטער-בעזוכער
ווינשט
א גליקליך יאהר
די דירעקציע
פון יודישען טעאטער אין פילהארמאניע
איסר בעזמאן און פרוי.

א כתיבה וחתימה טובה

און א געזונד גליקליך יאהר
ווינשען מיר אונזערע נאהנסטע פא-
מיליע, קרובים, פריינד, אלע חברים
ארטיסטען, און דעם גאנצען לאדזער
טעאטער-פובליקום
ערב ראש-השנה. וויערא קאניעווסקא, פאול ברייטמאן.

א כתיבה וחתימה טובה

ווינשען מיר אונזערע פאמיליע,
פריינד, קרובים, אלע ארטיסטען
פון יודישען טעאטער
לאדז ער"ה תר"ץ. משה ארנוואלד און פרוי

לשנה טובה תכתבו!

אונזערע געעהרטע געסט און פערוואנדטע חי אויך דער
פערוואלטונג און אלע מיטגלידער פון רעסטאראטארען און ביר-
האלע-בעזיצער פעראיין ווינשען מיר

כתיבה וחתימה טובה

און א גליקליך געזונד יאהר
הערש יוסף קארא און פרוי
זאוואדזקא 4

א כתיבה וחתימה טובה

ווינשט אלע געעהרטע קאנסומענטען און סוחרים, די
טיל=פירמע „יאפאנטשיק"
„Japończyk"

א כתיבה וחתימה טובה

און א גוט יאהר
ווינשט אלע איהרע מיטגלידער, קליענטען ווי
אויך אלע, וועלכע שטעהען מיט אונז
אין האנדעלס-בעציהונגען
דער ראט און די פערוואלטונג
פון קליינהענדלער=פעראיין
אגראדאווא 2.

לאדזער קליינהענדלער-קרעדיט-באנק

18 פיעטריקאווער 18

מאכט בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז עס ווערט ארויסגעגעבען הלוואות אין געמאכט דיסקאנטאס. ס'ווערען אויך ערלעדיגט אלערליי באנק-אפעראציעס. וועקסלען אויף אינקאסא ווערען אנגענומען אויף גאנץ פוילען ווי אויך אויף אויסלאנד. עס איז אויך טעטיג שפאר=קאסע, וועלכע נעהמט אן פון 50 גר. און מיר ווינשען אלע אונזערע מיטגלידער און קליענטען א כתיבה וחתימה טובה. מיט אכטונג

דער ראט און פערוואלטונג
פון קליינהענדלער=קרעדיט=באנק
פיעטריקאווער 18

H. BEK דאמען=אטעליר

CEGIELNIANA 5, II piętro, front

מאכט בעקאנט די ג' דאמען וועגען אנהויב פון הערבסט-און ווינטער-סעזאן
כ'פיהר אויס לויט די נייעסטע פראנצויזישע און ענגלישע מאדעלען.
בעמערקונג: ספעציאליסט פון קירזשנער=אר בייטען.

בברכת מזל-טוב לבבית ובכתיבה וחתימה טובה
הננו מברכים את חברנו הנכבד

אלי' וויינטרויב

לארושיו את העלמה מרת

טויבה קאהן

תהא דרככע סוגה בשושנים.
הועד וחברי „צעירי ישראל" בלודז

גרא טבא!
לרגלי ארוסי חברינו

דוב ביאלאסטאצקי

את העלמה מרת
מרת יוטה ביאלאסטאצקי
אנו שולחים את ברכתנו החמות וגם כתיבה וחתימה טובה.
הועד וחברי „צעירי ישראל" בלודז

בכתיבה וחתימה טובה

ובשנת ברכה ומוצלחת
אנו מברכים את כל
חברינו וחברי - דעתנו
הועד של „צעירי ישראל" בלודז
לאדז, ער"ה תר"ץ

Z intencji zaślubin kolegi naszego
p. **Juljana Zalcberga**
z p. **Zofją Kaliszówną**
składają serdeczne życzenia
Sala Hostyk
i Leon Kon

ברוך אתה בבאך, וברוך אתה בצאתך!

אלע קליענטען, וואס קומען ערלעדיגען
סאנדאוועס און אנדערע ענינים, און
רעכטס-קאנסולענטען ביי י. מאנעלא
17 פיעטריקאווער 17
און די וואס וועלען קומען, ווי אויך אלע
גוטע פריינד און בעקאנטע ווינש איך א

כתיבה וחתימה טובה

מאנעלא.
רעכטס-קאנסולענט
פעטריקאווער 17 טעל. 48-79.

לשנה טובה תכתבו.

מיר ארבייטסלאזע יודען וועלכע געניסען
פון ארבייטסלאזען פאנד-שטיצע, ווינשען
מיר ר' יוסף שמולעוויטש געבשא -7-
א כתיבה וחתימה טובה פאר
זיין בעמיהונג, אז מיר זאלען נישט
ברויכען מחלל שבת צו זיין.

א כתיבה וחתימה טובה

ווינש איך אלע מיינע געעהרטער קונדשאפט
ר׳ מאלקערי,
9840 ווסכארניא 63, יצחק קליינמאן.

מיינע ליבע שוויגער־עלטערן און מיינע ליבע
ברידער, שוועגערינס, שוואגער און קינדער, אלע
מיינע פערוואנדטע, גוטע פריינד און בעקאנטע
ווינש איך א גוט יאהר 9835
יעטקע טאביאש, רוזא־פאפיאניק.

א כתיבה וחתימה טובה

ווי אויך א גליקליך יאהר דער פאמיליע
איכלער, בעזונדערס מיין כלה פאלע,
9831 חנגרעט אברהם פרידמאן.

א כתיבה וחתימה טובה

ווינשען מיר דער פאמיליע בראניצקי
9820 צום נייעם יאהר
נאדושא בראניצקא,
ישראל פייערמאן.

ה. פייל

גערו. נאטאר, פיעטרק. 132, טעל. 64-67
ווינשט אלע פריינר און בעקאנטע

א כתיבה וחתימה טובה.

א כתיבה וחתימה טובה

ווינשען מיר אונזערע ליבע עלטערען, גרויס-על-
טערען, געשוויסטער, פריינד און קונדשאפט
9846 בנימין פאקטער און פרוי.

א כתיבה וחתימה טובה

און א גוט יאהר ווינש איך מיינע געעהרטע קונד-
שאפט, ווי אויך די אלע, וואס שטעהען מיט מיר
9883 אין האנדעלס-בעציהונגען

מ. ה. וורובלעווסקי,
9883 נאוואמיעסקא 21.

אונזער חשיב'ן עהרען-פרעזעס ראטמאן און פרנס

אדוו. יוסף וויצמאן

ווינשען מיר

א כתיבה וחתימה טובה

פערוואלטונג פון צענטר. ראד-
פערקעהר=פעראיין אין לאדז.

א כתיבה וחתימה טובה

אלע געעהרטע געסט, פריינד
און קרובים — ווינשט
פענסיאנאט-אינהאבער

עלבינגער

לאסק. 9839

א גוט יאהר

דעם ה' קירשטיין, קאנפעקציע=געשעפט, פל. וואלנאשטשי 7,
פאר די געשפענדעטע 7 קינדער-פאלטא'ס,
דריקען מיר אויס אונזער הארציגען דאנק און ווינ-
שען א כתיבה וחתימה טובה.
די פערוואלטונג פון „בית-היתומים", (זגערזשער 40).

דער פערוואלטונג און אלע
מיטגלידער פון צענטראלען
ראד = פערקעהר = פעראיין
אין לאדז, ווינש איך א — — —

כתיבה וחתימה טובה

און א ווייטערדיגע געמיינזאמע ארבייט לטובת אונזער פעראיין
פרעזעס אהרן גראסמאן

א סך ברכות צום נייעם יאהר

דער פאמיליע קאטשקא
און א הארציגען מזל = טוב צום געבורט פון זייער
זוהנדעלע
ווינשט
דאס פערסאנאל פון דער פירמע
„וויגאדא", פיעטריקאווער 238.

ערשטער יודישער וואוינונגס-קאאפעראטיוו

ביים מאגאזין=שניידער=מייסטער=פעראיין, אלעיא 1 מאי 2
זונטאג, דעם 6-טען ה. ח. (מוצאי ראש השנה) 7 א זייגער אווענד
קומט פאר אין אייגענעם לאקאל, אלעיא 1 מאי נומער 2

אן אויסערארדענטליכע פערזאמלונג

אונטערן פארזיץ פון פרעזעס פון אויפזיכטס-ראט ה' אדוו. וויצמאן
טאג-ארדנונג: 1) בעריכטען: א) טעטיגקייטס-בעריכט — ה' ראדא-
שיצקי, ב) בילאנס — ה' לעווקאוויטש, ג) פון פלענער און בוי — ה' טא-
באקסבלאט און די ארכיטעקטען מאוק פיין און פרינץ; 2) די בעציהונג פון
די מיטגלידער צו קאאפעראטיווער בעוועגונג — ה' איצקאוויטש; 3) פרא-
יעקטען פאר פינאנסען — ה' בערלינסקי; 4) פראטעסטירטע וועקסלען — ה'
מיאדאווניק; 5) פאי-צאהלונגען — ה' גלוכי; 6 מיטגלידס-ביכלעך — ה' רע-
דער. צוליב דער וויכטיגקייט קומען אלע פינקטליך. די מיטגלידער פון
קאאפ.-הויז — א כתיבה וחתימה טובה
די פערוואלטונג

בעקאנטמאכונג.

צו די מתפללים פון זאל „קאלאסעאום"

זאכאדניא 53, צוליב די אונבערעכטיגטע עקזעקוציע, וואס
איז אויסגעפיהרט געווארען דורכ'ן ווירט שאול בערענהיים, וואס
האט אין דער לעצטער מינוט ארויסגענומען אלע זאכען פון זאל,
אזוי אז עס איז יעצט שוין נישט מעגליך צו דאווענען. בעטען מיר
די אלע, וועלכע האבען געדינגען שטעט, זיי זאלען זיך מעלדען
צו יעדע צייט, כדי אפצונעהמען דאס איינגעצאהלטע געלד פאר
די שטעט. און די גאנצע שולד פאר דעם טאט פאלט אויף דעם
ה' שאול בערענהיים. 9886

די פערוואלטונג פון „מחזיקי חולים" דריקט אויס
דעם טיפסטען בייליד אונזער געעהרטען קאסירער ה' דוד
יאסקאוויטש, צוליב'ן טויט פון זיין ברודער
העניך נ"ע המקום ינחם אתכם בתוך שארי
ציון ואבלי ירושלים.
אויך ווינשען מיר איהם מיט זיין פאמיליע א כתיבה וחתימה טובה
די פערוואלטונג פון „מחזיקי חולים". 9887

געשטארבען מיניסטער שטרעזעמאן

קאלאסאלער רושם פון זיין טויט אין דייטשלאנד און אין דער וועלט

בערלין, 3. (ספ. טעל.) היינט האלב 6 אין דער פריה איז אין זיין וואוינונג געשטארבען דער דייטשער אויסערן־מיניסטער שטרעזעמאן. שטרעזעמאן איז פלוצלונג קראנק געווארען נעכטען 11 א זייגער אין אווענר. מען האט גלייך ארויסגערופען זיין הויז־דאקטאר דעם יודישען פראפעסאר קראוס און נאך 3 דאקטוירים. אלע 5 האבען געוואכט ביים קראנקען א גאנצע נאכט, אבער זיי האבען גארנישט געקאנט העלפען און פארטאג איז שטרעזעמאן געשטארבען.

גאנץ בערלין איז איבערראשט פון דער ידיעה פון שטרעזעמאנ'ס טויט, וויל ער האט געהאלטען אין זיין האנד די גאנצע אויסערליכע פאליטיק פון דייטשלאנד און איצט ריכט מען זיך אויף א פערשטארקונג פון דער האקענקרייצלערישער העצע נעגען ראטיפיצירען דעם יאנג־פלאן.

שטרעזעמאן איז ערשט יעצט וואך צוריקגעקומען פון גענף. דעם לעצטען פרייטאג האט ער, ווי שטענדיג, אויפגענומען אויף א טיי די אויסלענדישע זשורנאליסטען און מ'האט איהם געשטעלט פראגען הענגען די א״י־געשעהענישען. שטרעזעמאן איז גע־זעסען געליבט און געשעצט אין אלע קרייזען פון דייטשלאנד, וואו זיין טויט האט ארויסגערופען א טיפען טרויער.

בערלין, 3. (ספ. טעל.) צוליב דעם פלוצלונגען טויט פון מיניסטער שטרעזעמאן ריכט מען זיך אויף א גרויסער ירידה פון אלע ווערט־פאפירען אויף דער בערזע. צווישען די קאנדידאטען אויף שטרעזעמאנ'ס ארט ווערט אויך אנגערופען דער סאציאליסטישער רעפוטאט ברייטשייד.

בערלין, 3. (ספ. טעל.) שטרעזעמאן האט געליטען פון א נירען־קראנקהייט. לעצטענס איז איהם שוין געווען בעסער, די דאקטוירים האבען איהם געהייסען זיך היטען, און ער האט דאס גרינגער געשעצט.

בערלין, 3. (ספ. טעל.) היינט 10 פריה איז פארגעקומען א ספעציעלע טרויער־זיצונג פון פארלאמענט צוליב'ן טויט פון מיניסטער שטרעזעמאן. אין משך פון דריי טעג וועלען אויף די בערלינער הייזער הענגען טרויער־פאהנען צוליב שטרעזעמאנ'ס טויט.

בערלין, 3. (ספ. טעל.) שטרעזעמאנ'ס פריינד, וואס זענען צוזאמען מיט איהם נעכטען אין אווענר געזעסען אויף א בעראטונג, האבען בעמערקט, אז ער האט אויסגעזעהען זעהר ליידענד, פונדעסטוועגען האט זיין טויט אלעמען טרויעריג איבערראשט.

בערלין, 3. (ספ. טעל.) פון אלע הויפט־שטעט אין דער וועלט קומען אן ידיעות וועגען אומגעהויערען רושם, וואס דער טויט פון מין. ד״ר שטרעזעמאן האט געמאכט. עס קומען אן אהן א שיער קאנדאלענץ־דעפעשען.

בערלין, 3. (ספ. טעל.) נעכטען א גאנצען טאג האט נאך ד״ר שטרעזעמאן זעהר פיל געארבייט אין דער קאמיסיע פון רייכסטאג ביי דעם פראיעקט פון פערזיכערונג פאר ארבייטסלאזע.

דערביי האט ער געהאלטען א לענגערע רעדע, אפער צוליב זיין שוואכען געזונד־צושטאנד, האט ער זיין רעדע געמוזט עטליכע מאל איבעררייסען.

10 אין אווענר האט ער בעקומען דעם ערשטען הארץ־אטאק; דערביי איז איהם די רעכטע זייט פאראליזירט געווארען. 5 מיט 25 האט ער בעקומען דעם צווייטען אטאק, פון וואס ער איז געשטארבען.

ד״ר שטרעזעמאן איז געבוירען געווארען אין בערלין אין יאהר 1877. נאכ'ן ענדיגען גימנאזיום איז ער אריין אין אוניווערזיטעט, וואו ער האט בעקומען דעם טיטול ד״ר יורי.

אין יאהר 1907 איז ד״ר שטרעזעמאן צום ערשטען מאל אויסגעוועהלט געווארען אין רייכסטאג, אלס מיטגליד פון דער נאציאנאל־ליבעראלער פארטיי.

אין משך פון דער צייט איז ער געווען סינדיק פון זאקסישען אינדוסטריע־פערבאנד. נאכ'ן אויסברוך פון דער רעוואלוציע, האט ער געגרינדעט די דייטשע פאלקס־פארטיי און אין אויגוסט 1923, נאכ'ן פאלען פון קונא'ס קאבינעט, בעקומט ד״ר שטרעזעמאן די מיסיע צו שאפען א נייעם קאבינעט אבער שוין אין אקטאבער האט ער דימיסיאנירט.

ווען מארקס האט דאן איבערגענומען די ליי־טונג פון קאבינעט, איז שטרעזעמאן געווארען אוי־סערן־מיניסטער און פערנומען דעם דאזיגען אמט ביז'ן היינטיגע טאג.

אין 1925 האט ד״ר שטרעזעמאן גענומען א וויכטיגען אנטייל אין דער לאקארנא־קאנפערענץ, וואו עס איז אונטערגעשריבען געווארען דער זיכער־הייטס־אפמאך.

אין יאהר 1926, בעקומט ד״ר שטרעזעמאן, צו־זאמען מיט בריאנען און טשעמבערלענען די נאבעל־פרעמיע פאר שלום.

אין מערץ 1927, פיהרט ער אן צום ערשטען מאל דעם פארזיץ פון פעלקער־בונד־ראט אין גענף.

צום לעצטען מאל איז ער הייאהר געווען אויף דער האאגער קאנפערענץ און אין אויגוסט — אויף דער לעצטער סעסיע פון פעלקער־בונד־ראט.

אינדיע זאל ווערען א דאמיניע?

לאנדאן, 3. (א. ט. או.) נאכדעם ווי די ארבייטער רעגירונג האט אבגעקינדיגט אנ'ענדערונג אין איהר פאליטיק בנוגע עגיפטען און איראק שיינט איצט אין קורצען צו קומען צו א נייער פאליטישער סענסאציע — די ענגלישע רעגירונג פראיעקטירט צו ערקלערען אינדיען פאר א דאמיניע, דער דיפלאמאטישער קארעספאנדענט פון „דיילי טעלעגראף" זאגט אן אז גאר אין קורצען זאל געענדערט ווערען די פערוואלטונגס־פארם פון אינדיען, דאס זאל גע־שעהען נאך פאר'ן 1. דעצעמבער, ווען ס'דארף פאר־קומען די ערעפנונג פונ'ם אלאינדישען קאנגרעס.

וואהל בלאק פון פאלאקען און יודען אין טשעכאסלאוואקיען

ראטיסלאוויא, 3. (ספ. טעל.) די יודישע פאליטישע פארטייען אין טשעכאסלאוואקיע האבען אפגעהאלטען א קאנפערענץ, אויף וועלכער ס'איז בעשלאסען געווארען ביי די פארשטעהענדע פארלא־מענט־וואהלען צו בילדען א וואהל־בלאק מיט די פאלאקען און די וואהל־קרייזען טשעשין און מעריש־אסטרוי.

ביי דעם געשלאסענעם בלאק רעכענען די יודען אויף 3 מאנדאטען און די פאלאקען אויף 2.

פאבריק און מעבעל־לאגער

S. SALOMONOWICZ i S-ka

Łódź, Narutowicza 13, tel. 37-60

עמפפעהלט שלאף־ און עס־צימערן, גאבינעטען, מעדכען־צימערן, זאווי ענצעל מעבעל צוגענגליכע פרייזען ::: גינסטיגע בעדינגונגען.

דייטשער פרעזידענט הינדענבורג אלט געווארען 82 יאהר

בערלין, 3. (א. ט. או.) צוליב זיין 82 גע־בורטס־טאג האט דער דייטשער מלוכה־פרעזידענט הינדענבורג בעקומען זעהר פיל בעגריסונגען, צווי־שען זיי פון רייכסקאנצלער פון דער רעגירונג און פון דייטשע לאנדעס־רעגירונגען.

„צי . . וויסט איהר וואס מען שפילט אין טעאטער „SPLENDID" ???

(„צי.. ווירקליך אין טעאטער „SPLENDID" ???")

א טייוועל־מאשין פאר'ן לאקאל פון „שטאלהעלם" אין מאגדעבורג

מאגדעבורג, 3. (ספ. טעל.) „שטאלהעלם" טיילט מיט, אז ביים איינגאנג פאר'ן לאקאל פון „שטאלהעלם" אין מאגדעבורג האט מען געפונען א שאכטעל אין וועלכער ס'זענען געווען עטליכע פלעשלעך מיט אויפרייס מאטעריאל, וואס זענען גע־ווען פערבונדען מיט א זייגער־מעכאניזם.

די פאליציי פיהרט אנ'אויספארשונג, כדי פעסט צושטעלען די אטענטעטער.

אזוי ווי מיר לעבען איצט דורך שווערע צייטען און יעדער גראשען, וואס מיר ווילען אויסגעבען, מוז זיין געבוי בערעכענט, האלטען מיר פאר פאסיג אויפ־מערקזאם צו מאכען דאס געעהרטע פובליקום, אז אויב איהר ווילט באמת שפארען געלד און אויסנוצען די געלעגענהייט איינצוקויפען טיש־, בעט־ און לייב־וועש, דאן

קויפט נאר WIDZEWSKIE O. K.=סחורה.

נישט קוקענדיג דערויף, וואס די דאזיגע סחורה ווייזט אויס פון ערשטען בליק צו זיין טייערער, ווי געוועהנליכע,

בעצאהלט זי זיך אבער פילפאך, דאנק איהר דויערהאפטיגקייט

זי איז אפילו פראקטישער און שעהנער פאר רייבער לייבען־סחורה.

פאר דעם גאראנטירען מיר מיט א פולען געוויסען, און מיר בעטען יעדען איינציגען נישט דורכצולאזען די געלעגענהייט און זיך צו איבערצייגען אין די מעלות פון אונזערע סחורות.

WIDZEWSKA MANUFAKTURA

Spółka Akcyjna

ŁÓDŹ

מעלדונגען

ביבליאטעק א. נ. בר. גראסער. פאלודניאווא 20.

די ביבליאטעק בעזיצט אלץ, וואס רערשיינט אין יודיש און א רייכע אויסוואהל פון ווערק פון דער פוילישער ליטעראטור.

די ביבליאטעק איז טעטיג: מאנטאג, דינסטאג, דאנערשטאג פון 7 ביז האלב 10 אווענר און שבת פון 9 ביז 11 פארמיטאג.

לייען-געלד 1 זל. א חודש. קויציע — 3 זל.
ארבייטסלאזע האבען הנחות. 9834

פון די העברעאישע אווענד-קורסען „התחיה", צעגעלניאנא 75.

איינשרייבונגען און אלע גרופען אויף העברעאיש און ענגליש ווערען אנגענומען: זונטאג, דינסטאג און דאנערשטאג פון 8—9 אווענר. פרייז 4 זל. א חודש. פאר ארגאניזאציעס און אונבעמיטעלטע — א הנחה. 9837

העברעאישע אווענד-קורסען ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

עס ווערען אנגענומען איינשרייבונגען אויף די אווענד-קורסען ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע פאר דער העברעאישער שפראך און ליטעראטור.

די למודים הויבען זיך אן דינסטאג, ר. 10[15 ה. י. עס ווערען געעפענט גרופען פאר אנפאנגער און אוואנסירטע.

אנמעלדונגען ווערען אנגענומען טעגליך אין ציוניסטישען ביורא פון 5 ביז 8 אווענר.
לערנט העברעאיש! 9869

העברעאישע אווענר קורסען ביי „בנר-ציון" רוגאווסקא 7.

עס ווערען אנגענומען איינשרייבונגען אויף די העברעאישע אווענר-קורסען ביי „בני-ציון" (האיאן פון גייערס מארק).

אנמעלדונגען ווערען אנגענומען טעגליך אין לאקאל פון „בני-ציון" רוגאווסקא 7.

אכטונג פועלי ציוניסטען!

שבת, דעם 5. אקטאבער פינקטליך 5 נאכמיטאג קומט פאר אין איינענעם לאקאל, פיעטריקאווער 83 אן אויסערארדענטליכע חברים-פערזאמלונג מיט'ן אנטייל פון צ. ק. סעקרעטאר ח' פעטשעני. אלע חברים און חבר'טעס מוזען אומבעדינגט קומען.
9380 קאמיטעט פון „פועלי ציון".
(פעראייניגט מיט צ. ס.).

אווענר - קורסען, ביים פאלקס-בילדונגס - ליגע, זאוואדזקא 5.

מיר מאכען בעקאנט, אז ס'האבען זיך אנגעהויבען די איינשרייבונגען אויף דעם נייעם שול-יאהר 1929-30. ס'ווערט געלערנט יודיש, פויליש, געשיכטע, רעכענען, ווי אויך בוכפיהרונג.

בעמ.: די צאהל פלעצער זענען בעגרענצט.

אוניברסיטה העממית

ע"י ההסתדרות הציונית בלודז

ביום א', מוצאי ראש-השנה, בשעה 7 בערב באולם ההסתדרות הציונית (ציגלנינה 4)

הרצאה עברית

על הנושא: משה מנדלסון, ליובל האמתים להולדתו.

המרצה ד"ר י. פרנקל

הכניסה חנם

איהר האט נאך נישט פערשפעטיגט!

ווילט איהר מזכה זיין אייערע קרובים און בעקאנטע פון נאהענט און ווייט מיט א וואונש-קארטע, סא קומט נאך יו"ט אין פאטאגראפיע „סטוריא", פולנאצנא 29 בעקומט איהר אין זעלבען טאג א וואונש-קארטע מיט אייערע א פאטאגראפיע צוזאמען. בעמ.: די אריגינעלע און שעהנע וואונש-קארטען מיט פאטאגראפיעס קען מען אויך וועהען יו"ט אין די ווינסטאוועס. 9888

עס איז אנגעקומען — א פרישער טראנספארט

=קאלווע=

פון דער איינציגער גריכישער פאבריק

Ch. Makkas, G. Georgiady i S-ka

w Warszawie

אליינפערקויף פאר לאדז און וואיעוואדזטווא

B-cia HOHERMAN, ŁÓDŹ

SIENKIEWICZA 4. — Telefon 57-93.

הורט = פוטער = לאגער

Poznań,
Stary Rynek 95/96
Telefon 26-37.

Łódź,
Piotrkowska № 31
Telefon 5-85.

A. BROMBERG

עמפפעהלט אריגינעלע פאריזער מאדעלען פון פאלטענס

א גרויסער אויסוואהל פון סעזאן-נייהייטען / אין פעלעכלעך א פוטער בלאמען צו צוגענגליכע פרייזען

Wezwanie.

Magistrat m. Tuszyna wzywa panów nabywców działek leśnych w osiedlu letniskowem „TUSZYN-LAS", by do dnia 20 października r. b. uregulowali w magistracie powstałe do dn. 1 października r. b. zaległości rat za nabyte od miasta parcele. W przeciwnym razie, w myśl punktu 4 umowy, przyrzeczenie kupna–sprzedaży zostanie rozwiązane.

9986 Burmistrz (–) **J. Domowicz.**

Zakłady ślusarsko-mechaniczne
Braci Kendrzeńskich

ulica Nowa 12.

צו די ה"ה אויטאמאביל- און מאטאציקל-בעזיצער!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט די ה"ה, אז מיר האבען ערעפענט ווערקשטעלען צום גענעראל-רעמאנט פון אויטאמאבילען און מאטאציקלען, אויך בוי פון קאראסעריעס, מיר בעזיצען אייגענע גאראזשען. זעמטליכע ארבייטען ווערען אויסגעפיהרט נור דורך ספעציאליסטען, סאליד, פינקטליך צו צוגענגליכע פרייזען.
9874

Die

Winter-Saison beginnt!

In jeder Preislage finden Sie die schönsten Damen-Mäntel, die eleg. Herren-Anzüge und Paletots sowie die dauerhaftesten Schüler-Anzüge und Schinells am Lager

Feste Preise! Feste Preise!

Julius Rosner, Lodz

Petrikauer 98 u. 160

פעלצווארעז

די ביליגסטע פרייזען און אלערארט מיט גינסטיגע בעדינגונגען צו בעקומען נאר ביי

S. Goldwasser

37 CEGIELNIANA 37

עק פיעטרקאווער

בעמ.: כ'נעם אויך אן פערשידענע רעפערטורען און בעשטעלונגען, פינקטליכע אויספיהרונג געזיכערט.

פעלץ-פארבערײ (קאנקורענץ אין לאדז)

RICHARD SCHOENMAN לאדז גדאנסקא 8 פראנט 2. שט.

נעמט אן צום פארבען קאמטשאטקעס, ביבערס, אידרעס, קא אקולען, נוטריעס (nutria), מאלפעס, סקונקסען, שאפען, סאבאלען, טומאקען. פאפילצעס, טבווערושעס, אפאסען, פינקען, אנגארעס, בארשנקעס, קרוליקעס א. ז. וו. אויף נאטורעלע פארבען און אנדערע פארבען. אויך ווערען אויסגעפרישט אויסגעבלאקניעטע, דורכגעפעטסטע אדער פערלעגענע פוטערס. זעקסטער כע פוטער-פארבערי-ארבייטען פיהרט אויס א געשולטער פאכמאן-כעמיקער מיט לאנגיעהריגער אויסלענדישער פראקטיק און לויט'ן לעצטען לייפציגער און פאריזער סיסטעם. גאראנטיע פאר דויערהאפטיגע קאלירען.

צוליב'ן קריזיס זענען די פרייזען פערקלענערט מיט 25%

„REKLAMA"

א כתיבה וחתימה טובה און א גוט יאהר ווינשען מיר אונזערע פריינד, קרובים, פאמיליע און קונדשאפט.
9831
אברהם מינץ און פאמיליע.

מעומק לבנו הננו משתתפים בצערו הגדול של חברנו הכי-נכבד יוסף אלעי באסון הגדול שקרהו בהלקח ממנו

בנו נ"ע

בעבודתו לטובת רעיוננו ימצא נחומים!

הועד חברי „צעירי ישראל" בלודז

געזונדע אויגען

וועט איהר האבען, אויב איהר וועט טראגען א צוגעפאסטע בריל אדער צוויקער ווי אויך אלער ארט גלעזער, נאר פון דער בעסטער, רעעלער און לאנגיעהריגער

OPTYK
R. HERSZKORN

37 CEGIELNIANA 37 (róg. Piotrk.)

אכטונג! ברילען ווערען צוגעפאסט גאנץ אומזיסט אויך לויט פארשריפט פון דאקטאר צילינדער גלעזער און קאמבינירטע ווערען אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 1 טאג נייעסטע אמעריקאנער פאסאנען!

רעעלע בעהאנדלונג! קאנקורענץ-פרייזען!

עקזיסטירט פון 1892.

דער פריזיער אנשטאלט
קרוטקא 4 (באלוט)
אברהם וואגמאן
ווינשט די געעהרטע קליענטען
א כתיבה וחתימה טובה
און א גוט יאהר

ביי מאגען און דארם-קראנקהייט

פס-אונלוסט, שטוהל-פערשטאפונג, אויפשטויסונג, איבערגעוומענקייט, שמערץ אין שטערן, ברעך-רייץ, בעווירקען 1—2 גלעזער נאטירליך ביטער-וואסער **Franciszka Józefa** א גרינדליכע רייניגונג פון פערדייאונגס-וועג. ערצטע פון די קרענקען-הייזער האבען פעסטגעשטעלט אז דאס ביטער-וואסער פון

פראנץ-יאזעף

ווערט געגעבען פון אלע בעט-ליגענדע געזונטען און האט די געהעריגע ווירקונג.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעקשנעס.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז די שאפער-קורסען פון **„W. Woyna i Sieprawski"** פיעטריקאווער 111, זענען איבערגעגאנגען אין מיין אויסשליסליכען בעזיץ און ווערען ווייטער געפיהרט אונטער מיין פערזענליכער לייטונג, איינשליסליך מיט די ביזהעריגע קורסען אויף דער אל. קאשטשושקי 21, אלס פערייניגטע שולען אונטער דער פירמע:

Zawodowa Szkoła Kierowców Samochodowych

Fr. Grętkiewicza

איינשרייבונגען נעמט אן די קאנצעלאריע

לאדז, אל. קאשטשושקי 21, טעל. 35-75. — פיעטריקאווער 111, טעל. 11-49.

געטרעס

פון 24 זל. א טיך

אין א גרויסען אויסוואהל צו קאנקורענץ-פרייזען! אייביג אויף לאגער די בעסטע אויספיהרונג ווי אויך ווארימע שטובען שיך עמפעהלט די געטרעס און הויז-שיך פאבריק „Gimnastyk" פון

געברידער ראקמאן, לאדז
פאלודניאווא 20

Grand-Kino

צוליב דער אומגעוועהנליכער פּרעכטיגען (sic) נאך נאכפראגע — היינט צום לעצטן מאל 2-טער קלי נאכן „אינטריגאנט“ דער ליבלינג פון די פּעלקער

Iwan Petrowicz, Hr. Agnes Esterhazy

אין מיטרייסנדער ערגרייפענדער דראמע

„לעצטער ראמאנס“

פון דער בעטיילינגוג פון א גרויסן כאר אונטער דער לייטונג פון ה׳ לעחוטין.

מאָרגען, שבת

גאַסען-זומערפויגעל

גרויסע פּרעמיערע!

(MOTYL BRUKOWY) אין דער הויפּטראָלע ANNA MAY WONG

אָרקעסטער אונטער לייטונג פון ה׳ ה. קאנטאר. אנהויב 5 נאכמ. שבת און זונטאג פון 12 בייטאג. פּאסמארטו׳ס און הנחה-בילעטן אונגילטיג.

APOLLO

גרויסע פּרעמיערע! היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע פּרעמיערע!

פערענדיגונג פון גרויסן פילם-מייסטערווערק לויט דער ערצעהלונג פון Juljusz Mara נ.ג.

„דערנער-וועג פון אַנ׳אַנשטענדיגער פרוי“

גרויסע דראמע פון ליבע און אָפּפערונג. — אין די הויפּט-ראָלען: IWAN MOZŻUCHIN, MIKOŁAJ KOLIN, SIMON GENEVOIS, KAROL VANEL

נעכסטער פּראָגראם: „שעהערעזאַדע“ מיט Agnes Petersen-Mozżuchinowa, Mikołaj Kolin, Iwan Petrowicz פערגר. סימפּאָנ. אָרקעסטער אונטער לייטונג פון א. בייגעלמאַן.

CORSO 2 זשעלאַזנאַ 2 **CORSO**

HARRY PEEL

אין סענסאַציאָנעלען אוואַנ-טוריסטישען פילם א. נ.:

Harry Peel — די פּאסירונגען

אויסערן פּראָגראם: אַ פאַרס.

WODEWIL 1 גלובנאַ 1

Dolores del Rio

אין דער ראָלע פון דער האלב-ווילדער אינדיאַנערין, וועלכע איז פערליבט אין אַ איראָפּעערין א. נ.:

בראַוואָוראָווע טעמפּאָ. אויסערן פּראָגראם:

„דאָס פריילין אין זיידענע שטרימפּעלעך“

בעמערקונג: די פילמען ווערען דעמאָנסטרירט גלייכצייטיג אין „אָדעאָן“ און „וואדעוויל“.

ODEON 2 פּזשעיאַזד 2

אין דער נייעסטער פּראַדוקציע

„פּאַנטערא“ (Pantera)

„RAGO“

פאַבריק פון אויטאָמאָביל-טיילען

Łódź, Słowiańska 11

פיהרט אויס: לאַפען, גאַפּלען, קאַרקעס, ספּרענזשינעס, פערשידענאַרטיגע און אַנדער פערשידענע טיילען. פאַבריקס-פּרייזען.

פּראַקטישע הויזווירטינס אויפמערקזאַם:

אויף דער קאָנסטאַנטינער 47 געפינט זיך

א גאַלוואַנישע אנשטאַלט

פון

A. TOMM

וואָס הייסט דאָס? גאַנץ קורץ: אַלטע, אָבגענוצטע הויזשטאַטס-געגענשטענדע, סערוויזען, בעשטעק, ווערן פערזילבערט און פערניקעלט און זעגען ווי נייע.

אויך זענען פעראַן פערשידענע נעגעגנשטענדע פון אייגענער אויסאַרבייטונג שטענדיג אויף לאַגער. פּראַקטישע הויזווירטינס, נוצט אויס די גינסטיגע געלעגענהייט.

די ג׳ קונדשאַפט ווערט אין יעדער בעציהונג צופרידענגעשטעלט.

ספּעציאַליטעט: פערניקלונג פון פאהר-ראַד-טיילען.

PERŁA i POMORSKI

Piotrkowska 69, tel. 8-24

ספּעציאַל נײַ-מאַשינען **Union Special** נייע און גענוצטע.

אזשור, דזשערגאַניע, קריטע, טאַמבוראַציע, לעכער, הענדשקעס. טריקאָטאַזשען, איבערלאָק, אונטערלאָק, מאַשינען פאַר אַפּרעטורען, פאַרבערייען, טישען פאַר קראַפּס-בעטריב, נײַ-מאַשינען פאַר שניידער, שוסטער, קאַמאַשען-שטעפּער, שטיקער, שניידערינס און ״וו — א. ז. וו. —

רעפּעראַטורען

גרעסטע רעפּעראַטור-ווערקשטעל אין לאָדז

אַרבייט שנעל און ביליג.

אויף גינסטיגע בעדינגונגען מעטאַל-בעטען שפּעציעל-וועגעלעך, מאַטראַצען; געבעטע דרוטענע ווי אויך צו האלץ, בעטען, „Patent“ לויט מאָס. וואַש-טישען און טוזימאַטשקעס אַמביליגסטען.

אין פאַבריקס-לאַגער **DOBROPOL, Łódź** Piotrkowska 73 w podw.

א וואוינונג

בעשטעהענד פון 2 צימער און קוך מיט עלעקטריש בעלייכטונג און טעלעפאָן איז איבערצוגעבען. צו ערפאַהרען קאָנסטאַנטי-נער 150, ביי פּייבושע-וויטש, אין געוועלב.

א לערן-יונגעל

קען זיך מעלדען אין דער סוועטער-פאַבריק פלאַץ וואלנאשטשי 3

לאָזשי

ביי אַ אַנ׳אינטעליגענטע פאַמיליע פאַר אַהער אָדער פריילין זיך צו דערוויסען בזשעזשינער 13, וו. 35.

א קוואַליפיצירטע

קעלנערקע

ווערט געבראַכט אין רעסטאַראַן קאָנסטאַנטינער 7

פּוטער

אַלע אַרט

און מענער-קאַפּעלושען

צו קאָנקורענץ-פּרייזען אין גינסטיגע בעדינגונגען — עמפּפעהלט —

היימאַן טוראַבינער

82 פּיעטריקאַווער 82

דאָס קויפען

פּאַרטעפּיאַנען און פּיאַנינאָס

איז אַ פערטרויאונגס-זאַך.

דעריבער דאַרף מען זיך שטענדיג, זאָגאַר ביי אַזוינע צופעליגע געלעגענהייטס-קויפען ווענדען נור אין אַ סאָלידער, בעוואוסטער פירמע מיט אַ גוטער רענאָמע. — גאַראַנטיע פאַכמענישע בעדינונג און צוגענגליכע פּרייזען, ווי אויך בעקוועמע צאָהלונגס בעדינגונגען ביי אַ גרויסן אויסוואַהל פון אינסטרומענטן ערטיילט

לאַגער פון פּאַרטעפּיאַנען און פּיאַנינאָס

Karol Koischwitz, Łódź, Piotrkowska 67, Tel. 54-73 i 24-72.

קויפען. טוישען. פערדינגען. רעפּעראַציעס. סטראָיען (פערזכטען). פּאָלירען. איבערפיהרען.

עקזיסטירט זייט יאהר 1896.

אייוועס און קוכעס

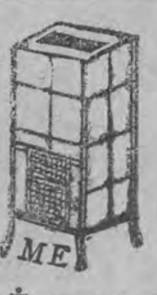

קאַפלען און שאַמאָט פערשידענע מוסטערן און סאָרטען.

פערקויף פון בוי-אַרטיקלען ווי אויך שאַמאַט-ציגעל

עמפּפעהלט

M. Elechnowicz

Żeromskiego 1a (Pańska).

בחנם

איז די אויגען אונטערזוכונג ביים קויפען אַ בריל אָדער אַ צוויקער, וועלכע מען בעקומט אַמביליגסטען ביי

פר. פאַסטערנאַק

71 פּיעטריקאַווער 71

אַ גרויסער אויסוואַהל פון שטייגער-ברילען ZEIS-GLÄSER

בּרילען-גלעזער קויפט מען נאָר ביי פאַסטערנאַק

עלטסטער און ביליגסטער געשעפט אין לאָדז

אויף לויז!

ווערען אָנגענומען פערשידענע וואָרען אויף שטוהל ברייטע פון 42 צאָל ענגל. ביז 27 צאָל ענג. ווי אויך קאָריער צו ערקונדיגען זיך ביים פּאַרטיער

זאַוואַדזקאַ 16, פון 8-5

עלעגאַנטער הערן-שניידער-אַטעליער

M. Moszkowicz

לאָדז, 66 פּיעטריקאַווער 66

פיהרט אויס זעמטליכע בעשטעלונגען פון אייגענע און אָנפערטרויטע שטאָפען לויט די נייעסטע מאָדעלען.

ספּעציאַליטעט: קירזשנער-אַרבייטען.

Rutynowana

NAUCZYCIELKA

udziela lekcji polskiego dzieciom i dorosłym. 8186

PAŃSKA 27, m. 13.

---

8 kl. Gimnazjum Żeńskie

i ZAKŁAD FREBLOWSKI (Świat dziecięcy)

KLARY WOLFSONOWEJ

Pomorska 18, w ogrodzie pałacu Grinszpana

1) מעלדעט, אז עס ווערען נאך אָנגענומען שילערינס אין אַלע קלאַסען מיט רעקציאָן-סיסטעם, 2) אין דער מאָרגענער פרעבעל-שולע ווערען אָנגענומען קינדער פון 4 ביז 7 יאָהר. 2) די קאַנצעלאַריע איז טעטיג טעגליך פון 9—1 און פון 4—7.

אַבאָנעמענט-פּרייז: אין לאָדז — 6 זל. אַ מאָנאַט מיט צושטעלונג... אַ מאָנאַט אין אויסלאַנד — 8 זל. ...

אַנאָנסען-פּרייז: פּערל טעקסט — 18 גר. ... — 24 גר. ... 4 ... 40 — ... 60 — ... 5 ... 12 — ... 18 — ... 50 ... 100 ... 10 — ...

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat" Spółdz. z odpowiedz. udziałami Ch. J. Brzostowski i D. Silberberg. Czcionkami i drukiem „Najer Folksblat" Piotrkowska 86

Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.